

PEER SCAVENIUS

PAA MALABARKYSTEN

Oplevelser og erindringer

FRA

INDISKE REJSER

KØBENHAVN

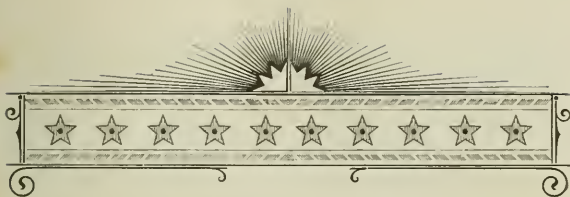
GYLDENDALSKE BOGHANDEL

NATIONALTRYKKERLET

1897

Paa Malabarkysten

Første Kapitel.

Efter Frilandsekspeditionen — Afrejse fra Lamu —
I Zanzibar — Rejse til Bombay med Safari — Om
Natten paa Bombays Rhed — Morgen — et vidun-
derligt Panorama — Landstigning.

Frilandsekspeditionen“ havde endt sin stak-
kede Tilværelse.

I Midten af Juli Maaned 1894 spredtes
Deltagerne i dette mere mærkelige end berøm-
melige Foretagende for alle Vinde, efter at
de i fire lange Maaneder havde døjet baade
Ondt og Godt paa den østafrikanske Ækva-
torialkyst.

Nogle rejste tilbage til Evropa, andre blev
hvor de var, og atter andre søgte videre ud i
Verden, fulde af Haab og Mod, besjælede af
en ubetvingelig Lyst til Rejser og Eventyr,
opfyldte af en bestemt Vilje til at tage Re

vanchø for det frilandske Tidsrums daadløse Ynkeligheder.

— — —

Den tyske Damper „Sethos“ anløb Søstaden Lamu, hvor den forulykkede Frilands-ekspedition havde haft sit Hovedkvarter. Skibet kom fra den nordlige — italienske — Somalikyst, anløb kun Lamu for at tage Post og mulige Passagerer ombord og dampede saa videre til Zanzibar.

Jeg benyttede mig af den gunstige Skibslejlighed og gik ombord en tidlig Morgen, just som Lodsens gav Ordre til at hive Ankret op. Fra først til sidst havde jeg deltaget i den strandede Ekspedition, men nu var den færdig, Skibbrudet havde været definitivt, og for virkeligstne Folk var der absolut ikke mere at stille op i den gode Stad Lamu og Omegn, selv om man ogsaa forstod dette Begreb i videste Forstand.

— — —

Endnu hyllede Morgentaagen Lamus hvidgule, forfaldne Huse i sit bølgende Svøb, kun det høje, gamle arabiske Kastel tonede frem af Disen i sæere forvredne Konturer. Kun utydeligt skimtede jeg det engelske Regeringspalads, den store hvide Frilandskaserne, den tyske Købmand Gustav Denhardts smagfulde, hvidkalkede Tropehus. Med Skum om Bougen

og væltende sig i de krappe Monsunbølger arbejdede „Sethos“ sig udefter, ud over Lamubarrens voldsomme Brænding, ud paa det aabne friske Hav. Afrikas lave Kyster tabtes snart af Syne, og Stævnen vendtes mod Zanzibar.

— — —

Intet Øjeblik tænkte jeg paa at slaa mig til Ro i Østafrikas larmende Hovedstad, men allerede længe havde det været i mine Tanker at foretage en Rejse til Indien, se dette mærkværdige, trods alt endnu saa hemmelighedsfulde og uforstaaede Land.

Allerede Dagen efter min Ankomst til Zanzibar havde jeg ordnet mine Affærer saaledes, at der ikke mere stillede sig Hindringer i Vejen for en saadan Rejse til Hinduernes Land, og jeg vekslede de sidste Afskedshilsner, de sidste Haandtryk med mine fortræffelige afrikanske Venner.

— — —

Den engelske Dampers „Safari“ — bestemt til Bombay — ligger pustende og stønnende paa Zanzibars Rhed, klar til Afgang. Det svære, hvide Skibsskrog tegner sig i klare og skarpe Konturer mod det dybgrønne Hav og den mørkeblaa Himmel. Og Zanzibar ligger skinnende hvid i den brændende Middags-sol, som selv Negrene søge Beskyttelse imod.

Ved Landingstrappen udfor det hvide Fyr-

taarn og Sultanens firflojede Palads ligger en Baad fortojet: den stiger jeg ned i og sætter mig paa det røde Agterhynde, en kort Kommando- og de fire blaaklædte, kraftige Negre gribe Aarene og ro med hurtige Tag ud mod den store, hvide Indiefarer, der udsender tykke Røgskyer, medens den vugger og duver i de lange regelmæssige Oceandønninger.

Man er netop i Færd med at indtage den sidste Rest af Ladningen. Der hersker feberagtig Travlhed overalt paa det vældige Skib, Dampspillene arbejder med øredøvende Larm, engelske Kommandoraab, tyske, franske, persiske, arabiske og hindustanske Befalinger og Forespørgsler. Skrig Raab og Eder, alt blander sig i broget Forvirring under Akkompagnement af de nede i Lasten arbejdende Negres monotone Opsange.

Dampfløjten piber for sidste Gang, for sidste Gang tages der Afsked, for sidste Gang omfavnes og kysses der og veksles Ord, fulde af Kærlighed og fulde af Had, mellem dem, der rejser og dem, der bliver tilbage.

Ankerkættingerne klapper, man hører dybt nede i Skibet Maskinernes dumpe Larm.

Hundreder af Lommetørklæder vinker og

vifter, Taarer fældes og borttørres atter, og først langsomt, saa hurtigt, glider det hvide Skib bort. Zanzibar forsvinder i en skinnende Taage med Guldglans af spillende Soldis — og vi øjner kun Himmel og Hav i lange Dage.

— — —

„Safari“ danner en hel lille Verden for sig selv, befolket som Skibet er, med mere end tre hundrede indiske Mellemdækspassagerer, der alle agter sig hjem til deres skønne Fædreland efter et, ofte mangeaarigt, Ophold paa den afrikanske Kyst. Man maa nemlig vide, at der aarlig udvandrer en Mængde Indiere til Østkysten af Afrika, hvor der ikke findes den By, den lille Flække, det usle Hul, uden at man jo træffer paa driftige og entreprenante, men beskedne og yderst nøjsomme indiske Købmænd og Haandværkere. I de store Byer forekommer de i saa store Mængder, at de delvis bestemmer Befolkningens Fysiognomi, f. Eks. i Zanzibar, hvis Indbyggere for en Fjerdedels Vedkommende er af indisk Herkomst.

Største Delen af disse Udvandrere er Muhamedanere fra Malabarkysten. De medbringer i Reglen en lille Kapital, som de saa ved Dygtighed og Nøjsomhed ofte forøger i den Grad, at de efter 15, 20 eller 25 Aars Forløb kan vende tilbage til deres Hjemland

— altid Maalet for deres Længsler og Ønsker
 — som hovedrige Folk.

— — —

Morgen og Aften kommer Risgryderne i Kog og det talrige brogede Rejseselskab opløser sig i smaa Grupper omkring de store Tinfade, paa hvilke Risen taarner sig op i spidse, hvide Bjerge, ad hvis Sider gulbrune Karryfloder løber ned. Alle sidder paa Hug og med Fingrene langes der til det fælles Fad, men med en Behændighed og en Omsorg for ikke at komme til at berøre Naboens Portion, der overbeviser mig om, at der paa ingen Maade hører mindre Civilisation. mindre Dannelse til at bruge sine Fingre som Spiseredskaber.

— — —

I ni Dage ser vi kun Himmel og Hav. „Safari“ pløjer sin vaade Vej over det bølgende Ocean. Delphinerne omsværmer os i munter Leg og Sværme af sølvglinsende Flyvefisk komme pludselig til Syne foran Skibets duvende Stævn. for ligesaa pludselig atter at forsvinde i de mørkeblaa Bolger. Hajerne følger det menneskefyldte Skib i ubestemt men heldigvis forfængeligt Haab om Bytte.

„Safari“s Stævn peger i nordlig Retning. Ækvator passeres og Sydkorset og den sydlige Himmels andre straalende Stjernebilleder synker dagligt længere og længere ned mod

Synskredsen og tilsidst taber vi dem ganske af Syne.

— — —

Vi har naaet den 15de Avgust.

Tidlig om Morgenens øjner vi langt forude en blaalig Taage uden faste Konturer, men efterhaanden, som vi kommer nærmere, bliver denne Taage til spidse, fantastiske Skyer og disse igen til langlige Bjerge. Det er Indien, der ligger udbredt for vort Blik.

— — —

Om Aftenen naar vi ind paa Bombays uhyre Rhed, hvor vi kaster Anker for at oppebie Morgenens Komme, da vi sammen med flere andre, samtidigt ankomne Skibe skal løbe ind i de store Døkke, hvis Porte er lukkede om Natten.

— — —

Bombay ligger hyllet i Mørke, men med Tusinder af glimtende Lys i lange Rækker, og Fastlandets bjærgfulde Kyster fortøner sig i Mulmet som umaadelige Skygger mod den stjernetindrende Himmel.

— — —

Morgenens bryder frem.

Et vidunderligt dejligt Panorama omgiver os.

Jeg ser den store Stad, hvis hvide Husmasser synes at bade deres Fod i Bugtens skvulpene Bølger og histovre de høje, takkede

Bjerge, Børn af det mørkeblaa Hav, voksede op af dets Dyb.

Og Øjet glider henover smaragdgrønne Øer, smykkede med Roser og Myrther, med skyggefulde Sykomorer og slanke Palmer, hvis Kroner svajer i den friske Søbrise — funk-lende Ædelstene i dybblaa Indfatning, Dia-manter i Lysets gyldne Straaler, gængende som Prydelser paa en Kvindes yppige Barm, Safirer og Smaragder, som de vulkanske Kræf-ter i Jordens Indre i Tidernes Morgen har slynget op til Dagens Lys, for at de kan vidne om Dybets Underværker.

— — —

Morgensolens gyldne Straaler farver Bjær-genes Tinder og sitrer over Golfens blaanende Vande.

Glimrende i sin uforlignelige Vælde stiger vor jordiske Verdens Dronning højere og høj-ere paa Himmelhvælvingen, kastende sin blæn-dende Glans over den vældige Hindustad, som vi nu langsomt stævner ind imod.

— — —

Et uforglemmeligt Øjeblik, der genkalder Mindet om Rio de Janeiros herlige Rhed, hvor stor end Forskellen ellers kan være.

Langsomt glider vort hvide, solbeskinnede Skib ind ad de svære Dokporte og lægger til ved den stensatte Kaj. De indiske Mellemdæks-

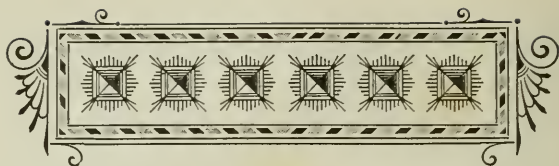
passagerer myldrer fra Borde. og Skibets Losning tager sin Begyndelse.

Sørejsen er til Ende: foran mig ligger Indien, og jeg stiger i Land. — —

En bevæget Tid, hvor Timerne blev til Dage og Dagene til Uger. oprandt for mig.

Rig paa uforglemmelige Indtryk. mangfoldig paa Hændelser, store og smaa, som Billeder i et drejende Kalejdoskop. Naar jeg nu blot kunde farve min Skildring med lidt af hine Dages straalende Sommerglans!

Andet Kapitel.

Bombays Beliggenhed. — Stadens Seværdigheder. — En Køretur med Forhindringer gennem „den sorte Stad“. — Victoriahaven og Albertmusæet. — Bombays Sodoma og Gomorra. — Vor Droskekusk. — Tilbage til Fortet. — The duke of York.

Østens Neapel“ har man kaldet Bombay paa „Grund af Stadens skønne Beliggenhed ved den prægtige Havbugt med de talrige Øer. I Modsætning til, hvad Tilfældet er med de fleste orientalske Stæder, er det ikke alene paa Afstand, at Byen tager sig pragtfuld ud; ogsaa ved nærmere Bekendtskab forbavsens man over det høje Maal af Fuldkommenhed, som Kunst og Natur i Forening har naaet som Løn for mange Generationers Arbejde, som Resultat af forskelligartede Menneskeracers virksomme Samarbejde.

Bombay ligger paa en langstrakt Ø, der ved en smal Kanal — hvorover der dog fører

talrige Dæmninger — er skilt fra den større Nabo, Salsette, mellem hvilken Ø og Fastlandet et snevert Sund trænger sig ind. Over denne smalle Havarm er der for en Menneskealder siden bygget en pragtfuld Jærnbro, hvorover Jærnbanen føres. Disse Øer indrammer i Forbindelse med Fastlandets Kyst den store og dog fuldkommen sikre Rhed, der søger sin Lige i hele Verden; maaske overgaas den kun af Bugten ved Rio de Janeiro.

Bombayøen er smal, hvorfor Staden er langstrakt i sin Form; den rummer en umaadelig Befolkning, ca. 1 Million Sjæle, men deraf kun 15,000 Europæere. Den største Mængde, omtrent 600,000, er Hinduer, desuden tæller Byen over 200,000 Muhammedanere, omkring 100,000 Parsere, medens Resten bestaar af Arabere, Negre, Jøder, Armeniere, Kinesere, Japanesere, Malayer osv. osv. i broget Mangfoldighed.

Mod Vest beskyttes Staden, mod det aabne, brusende Hav, af en Landtunge, som Øen skyder langt ud i Havet.

Denne Landtunge, *Malabarhill*, er høj og bakket og danner saaledes en Modsætning til det lave, sumpede Terræn, som Bombayøen forøvrigt bestaar af og hvorpaa Byen er bygget.

Denne lave Beliggenhed betinger naturligvis

et mindre sundt Klima, først og fremmest fordi Drikkevandet, trods alle Anstrængelser for at forbedre det, er meget slet, hvad der da ogsaa mere end noget andet var Skyld i den frygtelige Pest, som hjemsøgte Staden i Efteraaret og Vinteren 1896—97.

Staden Bombay er den ældste engelske Besiddelse i Indien, idet den i Aaret 1662 blev overgivet til Kong Karl II som en Del af hans Dronnings, Infantinde Cathrina af Portugals Medgift. Seks Aar senere kom Øen og Staden i det nylig oprettede engelsk-ostindiske Kompagnis Besiddelse, og blev straks gjort til Centraldepot for hele den engelske Handel paa Ostindien. Et Par Menneskealder senere, nemlig i Aaret 1728, blev Bombay Hovedstaden i det da oprettede Præsidentskab af samme Navn. Staden gik nu rask fremad, talte i Aarhundredets Slutning allerede over 100,000 Indbyggere, men det er dog først i vor Tid, navnlig efter Undertvingelsen af det store Sepoyoprør i Halvtresserne, at Bombay i merkantil Henseende er bleven ikke alene Indiens virkelige Hovedstad, men en Verdensstapelplads af første Rang, særlig for Ris, Bomuld, Silke og Opium.

Man har været i Tvivl med Hensyn til Oprindelsen af Byens Navn, idet nogle har villet udlede det af det portugisiske Buon

Bahia, en god Havn, medens andre — og vistnok med større Ret — har ment, at Byen skylder den hinduiske Gudinde for Søfart Bomba Devi, sit Navn. Denne kvindelige Guddom er netop i Bombay fra gammel Tid af Genstand for megen Dyrkelse, ligesom flere af de største Pagoder i Byen er helligede hende. Bombays evropæiske Kvarter, „The fort“, ligger paa Øens Sydspids. Her er fuldt op af pragtfulde monumentale Bygninger og smukke Alleer overskygger de brede, velholdte Gader.

Vandrer den Fremmede ned ad den brede Hovedgade, „Hornby Road“, har han paa højre Haand en Række smukke store Huse mest optagne af evropæiske Forretninger, til venstre ser han den pragtfulde Banegaard, „Victoria Terminus“, opført i Renæssancestil, og smykket med høje Taarne, længere henne møder hans Øje en umaadelig sortegraa Bygning, opført i Tudorstil af hugne Kvader, det er Bombays store Posthus, maaske et af Verdens største. Ej langt fra dette, kun 50 Meter fjærnet fra Strandbredden, knejser det høje og virkelig skønne Parsertaarn. Og videre fremme kommer han forbi den store Agrebank og da har han Esplanadens skyggefulde Alleer til den ene Side, „Elphinstone circle“ paa den anden, medens hans Blik i lige Linie

moder det friske aabne Hav for Enden at „Apollo Bunder“, Bombayøens yderste Pynt. Herude nyder den nysankomne Evropæer den herlige Udsigt over Havbugtens storslaaede Panorama, medens den friske Sobrise tilvifter ham Køling efter Gadernes Hede og Støv. Paa Apollo Bunder ligger den store engelske Klub, hvis pragtfulde Have naar helt ud til Havet, hvis Bølger væder dens forvitrede Koralmur. Klubben tjener ogsaa som Hotel for ankommende Officerer og Embedsmænd, der i Reglen tager derind. medens civile og private Rejsende kan finde Optagelse i de store, elegante moderne Karavanserajer „Apollo Hotel“, „Watsons Esplanadehotel“ o. fl.

Fra „Fortet“ fører to Sporvognslinier over Esplanaden ind igennem de tæt sammenbyggede Hindukvarterer, „den sorte Stad“, og udmunder i Forstaden Byculla, ikke langt fra Victoriahaven og Albert Musæet. Lad os tage Plads i en af de aabne Vogne og se os om paa dens Vej.

Vi kører i rask Trav gennem „Fortet“s brede, fornemme, forholdsvis lidet befærdede Gader. Vi passerer lidt længere fremme Dronning Victorias skønne Marmorstatue, der er rejst til Minde om hendes Kroning til Kejserinde af Indien. Jo længere vi kommer frem — Victoria Terminus og Posthuset er

vi for længe siden kørt forbi — desto livligere bliver Gadernes Udseende, Menneskemængden tiltager mere og mere, efterhaanden som vi kommer længere og længere ind i Hjertet af den vældige Myretue, som af Englænderne spotvis benævnes „den sorte Stad“. Den brogede, farverige Mængde bølger hid og did, leende Kvindeansigter titte nysgerrigt frem fra Husenes øvre Etager. Gaderne bliver stedse mere snævre og krumme, i Reglen manglende Brolægning. De fleste Huse synes opførte af Træ, broget malede, Hovedfarverne rødt, blaat og hvidt, i Reglen med to, sjældnere tre, Etager med Balkoner og Svalegange. Næsten alle Vinduerne dækkes foroven af et lille fremspringende, malet Trætag, der tjener til at holde Sol og Regn ude. De fleste Huse i Hindukvartererne er ikke større, end at de som Regel kun beboes af en Familie, men til Gengæld medregnes saa til denne baade Forældre, Børn, Bedsteforældre o. s. v., og allesammen summer og mylrer de bestandigt frem og tilbage, ud og ind af Husene, der stedse er aabne til Gaden i underste Etage.

Ofte møder Øjet unge, slanke Kvinde-skikkelser, iførte brogede, luftige Silkeklædninger, der lægger sig blødt om deres fine, smidige Legemer, med Næse og Øren overlæssede med Guld- og Sølvringe.

Husenes aabne, underste Etager ud til Gaden optages stedse af Butikker og Værksteder i broget Blanding. Haandværkerne arbejder for aabne Døre, og Varerne ligger udbredte paa Fortovene, og alle Vegne handles og pruttes og snydes der paa det livligste, under Raab og Skrigen og rige Ordstrømme og en saa udtryksfuld Gestikulation, at man ofte ved, hvad Talen drejer sig om, uden at have hørt eller forstaaet et Ord.

Frit og ugenert former Livet sig her i „den sorte Stad“, men mest, naar Dagen hælder, og Haandværkere og Købmænd forlader deres Boder. Ugenert vadsker Mændene sig efter Arbejdets Hede i blanke Kobberbækkener, medens Mødrene sørger for deres Børns Renlighed ved at hælde dem en Spand Vand over Hovedet. Barbererne faar travlt med at rage deres Kunder, og de talrige Mirakeldoktorer kvaksalvererer og plastrerer paa *deres* Kunder — der er altid nok af dem.

Pludselig standser vor Sporvogn, uden at Kusken giver nogen Forklaring til Bedste for de talrige Passagerer han kører for, Evropæere Parsere, Hinduer og Muhamedanere i broget Blanding, alle stuvede tæt sammen paa de smalle Træsæder under det hvide Soltag.

Det varer imidlertid ikke længe, inden vi opdager Grunden til vor ufrivillige Standsning:

Tvers over Skinnerne har en stor, rød Ko velbehagelig lagt sig til Rette, og idet den ganske roligt vedbliver at tygge Drøv, som om intet var i Vejen, sender den Sporvognen et ligesaa dvaskt, som ligegyldigt Blik. Spidserne af dens lange Horn er forgyldte og om Panden bærer den en grøn Krans, som den gør mange forgæves Forsøg paa at faa fat i. Tarse og andægtige stiger Hinduerne ud af Vognen, hvis Kusk har haft den Lykke at blive standset af en *hellig Ko!* Muhamedanerne bander og skælder ud over de Dumheder, Parserne lister bort med ironiske Smil, idet de trækker paa Skulderen.

Vi andre kan ligesaa gerne staa ud med det samme, thi ikke for Alverdens Guld vilde Kusken — den rettroende Hindu, han er, — vove at forstyrre den hellige Drøvtyggers velbehagelige Siesta. Ganske rolig bliver han holdende, indtil Dyret atter gider rejse sig. Disse hellige Køer, hvoraf der i Bombay alene findes et Par hundrede Stykker, er en uadskillelig Bestanddel af det ægte indiske Folkeliv. Oksen er hos Hinduerne et ukrænkeligt Væsen, men i endnu højere Grad er dette Tilfældet med de udvalgte hellige Tempelkøer, som ugenert færdes overalt, hvor de selv har Lyst til, ja, selv i Husenes Forstuer kan man træffe dem, medens Husejeren

lykkestraalende over den Ære, der er vederfaret ham og hans Hus, med største Ærbødighed fodrer dem med Betelblade og duftende Blomster.

Naturligvis er disse Dyr i høj Grad tamme og kæln, ofte antaster de de Forbigaaende med en tydelig Anmodning om at klø dem i Hovedet eller paa Halsen.

Engang saa jeg et Par halvfulde engelske Sofolk, der gav sig til at kyse en hellig Ko, der laa paa Fortovet. Straks kom flere Hinduer forskrækket løbende til, idet de bød Matroserne Penge, hvis de blot vilde lade Dyret være i Fred! Til disse Sofolks Skam maa jeg tilstaa, at de virkelig tog mod disse gode Menneskers Penge. Indien er i det Hele Dyrebeskyttelsens forjættede Land. Omsorgen for Dyrene, baade de sunde og de syge, hænger nøje sammen med Troen paa Sjælevandringen, thi ingen kan vide, om ikke hans Hustrus, Moders, Faders eller Broders Sjæl har taget foreløbig Bolig snart i et, snart i et andet Dyr. Ganske naturligt betragtes disse da paa en anden Maade og som højere Væsener, end Tilfældet er hos de kristne Nationer, som ikke tror, at Dyrene staar i nogen Forbindelse med den oversanselige Verden.

Rundt omkring i Indien findes talrige Hospitaler for syge Dyr, f. Eks. i *Surate*,

hvis *Pinjrapol* er berømt som Veterinærskole. Bombay har ogsaa sit Pinjrapol, et stort Bygningskompleks med Stalde, Rum og Bure for alle mulige Slags Dyr og Fugle. Navnlig findes her mange gamle svagelige Okser. Nogle er blinde, andre har Lungesygge, atter andre har brækket et Ben. De mange syge Hunde hilser den Indtrædende med en ynkelig Klagen og Bjæffen og nede i de vidtløftige Hestestalde kan man gøre interessante Studier over de forskellige Metoder, efter hvilke man kan holde Liv i ældgamle Heste, der forlængst er mætte af Dage. Med samme Omhu som Okser, Heste og Hunde plejes syge Abekatte, Geder, Katte, Høns, Papegøjer, ja selv Slinger. Ganske naturligt gør man ingen Forskel, thi en lidende, fredløs Menneskesjæl kan lige saa vel have taget Bolig i en Giftslange, i en Kat eller Høne som i et saa ædelt Dyr som en Okse. Disse „Pinjrapol'er“ er ikke et Værk af en almindelig kulturel Humanisme, men oprettede i bevidst religiøs Hensigt. — —

Den hellige Ko har altsaa standset vor Sporvogn. Vi har intet Valg, vi maa fortsætte vor Vej til Fods. Men heldigvis er Gaderne saa snævre og Husenes mange Balkoner, Svalegange og Karnapper saa talrige, at Solen kun formaar at beskinne en smal

Strimmel i Gadens Midte, medens Resten ligger i behagelig Skygge.

Med en vis Undren lægger vi Mærke til, at enkelte Kvarterer af „den sorte Stad“ næsten udelukkende er beboede af Muhamedanere, saa drejer vi om et Hjørne, og alt bliver atter fuldkomment hinduisk, lidt længere henne veksler Billedet maaske atter, og vi finder os igen mellem lutter Muhamedanere, medens vi som en yderligere Bekræftelse herpaa, snart her, snart der faar Øje paa en stor Moskés hvide Mure og himmelstræbende Minareter.

Muhamedanerne i Bombay er talrige, man kender dem straks paa deres kortklippede Haar og deres — Bukser. Hinduerne bærer nemlig aldrig syede Bukser, men vikler den lange hvide *Languti* omkring Laarene omtrent paa samme Maade, som man giver et Barn en Ble paa. Man ser straks paa de muhamedanske Indieres for øvrigt ofte smukke Ansigter, at de har en betydelig Del semitisk Blod i Aarerne. Deres Forfædre er oprindelig komne fra Persien, hvilket Land de ogsaa endnu for en væsenlig Del betragter som deres egenlige Stammeland. De tilhører næsten alle den schiittiske Sekt, deres Kvinder gaar ikke tilslørede og nyder mere Frihed i social Henseende, end det ellers plejer at være muhame-

danske Kvinders Lod. De ernærer sig næsten alle af Handel, sjældent ser man Haandværkere imellem dem; mange af dem er rige og driver store Forretninger paa Afrika, Persien og Arabien, hvorimod den egenlige indiske Handel, samt Handelen paa Kina, Birma og Siam væsenlig er paa hinduiske Hænder.

Bombay er utvivlsomt den interessanteste af Indiens store Stæder paa Grund af de mange forskellige Menneskeracer, der her synes at have sat hinanden Stævne, alle let kendelige fra hinanden paa deres snart lyse, snart mørke Ansigtstræk og deres endnu mere afvigende Dragter. Ved Siden af Hinduerne, „Solens Sønner“, der er de talrigste, faar vi Øje paa lange Arabere, indhyllede i smudsige, hvide Kapper, spragletklædte Negre og gravitetiske Persere i lange, blaa Kaftaner og spidse Astrakanshuer, geskæftige Armeniere i lange Kapper og med Spyttekrøller ned om det jødisk udseende Ansigt, men fremfor alt møder vi mange *Parsere* med deres karakteristiske høje, sorte, skyggeløse Voksdugshatte, der meget ligne Bispehuer, deres evropæiske Sko og Benklæder og tæt op i Halsen tilknappede Frakke, der er ligesaa grim som ubekvem: under den bærer alle Velhavende en fin, engelsk Manchetskjorte, der imidlertid ikke stoppes ned i Bukserne, men flager frit for Vinden! Denne ejendom-

melige Mode, som ofte vækker nylig ankomne Evropæeres Latter og Forundring, skyldes en pietetsfuld Erindring om deres gamle Nationaldragt, der nu kun bæres ved højtidelige religiøse Fester og bestaar af hvide Pludderbenklæder og Snabelsko, dobbelt Jakke og Turban. Idet Parserne nu, som de Foregangs-mænd, de er, delvis har akcepteret evropæiske Moder, lader de den frit nedhængende Manchetskjorte gælde for den indre Jakke, medens den lange Alpakafrakke træder i Stedet for den ydre!

Men i hele den bølgende, brogede Menneskevrimmel dvæler vort Øje dog med størst Behag paa de lysgule Hinduer med de klas-siske ariske Ansigtstræk. Naar man ser disse skønne, rene, fuldkommen „evropæiske“ Profiler, faar man en bestemt Følelse og en klar Forstaaelse af *alle Ariers naturlige Broderskab*.

Navnlig Mændene af de højere Kaster har ofte ædelt formede Ansigter, høje Pander, store og lige Næser, fint formede Munde, straalende og tænksomme mørke Øjne og blaaligsort Haar, deres Holdning er rank og Gangen fast, Hænder og Fødder af aristokratisk Finhed. De er i Reglen klædt i hvide Stoffer, den før omtalte Languti — det nationale Klædningsstykke, — korte, kulørte Jakker, røde Snabelsko eller evropæiske Laksko

og store Turbaner. hvis Farve og Form kan være yderst forskellig og ganske retter sig efter, hvilken Kaste vedkommende Ejermannd hører til. Alt eftersom Kasterangen er, bæres juvelbesatte Ringe i det ene eller begge Øren; Kvinderne bærer ofte store Juvelringe i Næsen, hvad der jo ikke er yndigt efter vore Begreber; men ogsaa paa dette Punkt er der stor Forskel, der ikke betinges af Smag, Mode eller Rigdom, men udelukkende af, til hvilken Kaste vedkommende hører. —

Hvert Øjeblik træffer vi paa smaa, gullige Mandspersoner med stort, sort, krøllet Haar og lynende Øjne, Arme og Ben som Pibestilke og smaa Hænder og Fødder. De er alle klædte paa evropæisk med Undtagelse af, at en Del af dem løber omkring paa bare Fødder. Disse Folk, af hvilke der lever mange Tusinde i Bombay, foruden at de træffes alle vegne paa Kysterne af det indiske Ocean, er *Goanesere*, portugisiske Undersaatter fra *Goa* paa den sydlige Malabarkyst. De er „*half-caste-men*“, som Englænderne siger, d. v. s. de er af blandet portugisisk og indisk Herkomst. I tidligere Tid kaldtes de stedse „Portugisere“, men da dette Folkenavn baade i Englændernes og Hinduernes Øren har en meget foragtelig Klang, agiterede de stærkt for at blive af med det. Nu benævnes saavel

Goanesere som andre „half-caste-men“, Folk, der er fødte i Indien af indisk Moder ved engelsk Fader, med det velklingende Navn „*Eurasians*“, hvis Konstruktion tyder paa Bærernes blandede evropæisk-asiatiske Afstamning. „Eurasierne“ er selv tilfredse med Navnet, men det er dem en Torn i Øjet, at de stolte Hinduer absolut ikke vil anse dem for deres Ligemænd i national og social Henseende, endskønt de gør Fordring paa at være finere end disse. Er de rige, — hvad dog karakteristisk nok kun sjældent er Tilfældet — gør de fortvivlede Anstrængelser for at komme ind i det evropæiske Selskab, som i gunstigste Tilfælde taaler dem, men aldrig akcepterer dem. For at kunne tro dette maatte man i Sandhed kun daarligt kende den umaadelige Racestolthed, hvormed Englænderne optræder overalt i Verden, men især der, hvor de har Magten.

Men tilbage til vore Goanesere.

Ganske naturligt tvinges en meget stor Del af dem til at indse Umuligheden af at ernære sig mellem de hjemlige, hensmulrende Ruiner, de udvandrer og nedsætter sig alle Vegne, hvor de tror, man har Brug for ganske flinke Skræddere, for adrette Hotelopvartere og for propre Vaskemænd. Jeg kendte dem godt fra mit lange Ophold paa Østkysten af Afrika, hvor der er mange af dem, de fle-

ste derovre, ligesom i Bombay, mest beskæftigede ved de ovennævnte Haandteringer.

Endelig naar vi ud til Forstaden *Byculla*, hvor den sorte Stads tæt sammenbyggede Kvarterer begynder at vige Pladsen for mere landlige Forhold. Husene ligger mere spredte, og med Velbehag dvæler Øjet ved smukke store Haver, i hvis grønne Dyb vi faar Kig paa elegante Villaer, tilhørende rige Parsere og Hinduer.

Endelig har vi naaet vor Maal: Vi staar ved Indgangsporten til den store, smukke *Victoriahave*.

Mindst har vi ventet her i denne Udkant af Staden, saa langt fra „Fortets“ elegante Avenuer og pragtfulde Bygningsmonumenter at træffe et Anlæg, saa smukt og saa storlaaet i sin Rigdom paa sjældne Træer, paa herlige Væksthuse og lange, skyggefulde Alleer. Mange af de storartede Driverier er udelukkende bestemt for nordevropæiske Planter, hvorfor Temperaturen i dem maa holdes langt lavere end i de andre Drivhuse. „Victoria-garden“ er imidlertid ikke alene en botanisk Lysthave, den rummer ogsaa en Samling af alle de i Indien forekommende vilde Dyr, særlig mange smukke Kongetigre, men ogsaa Bjørne fra Himmalaya og uhyre Slanger fra de tætte Djungler i Ganges' Delta.

Det er en dansk Mand ved Navn *Car-*

stensen — en Nevø af Tivolis Grundlægger — der i en væsenlig Grad har haft Æren for Havens Fremvækst og Trivsel. Nu er han desværre død, han taalte ikke Bombays usunde Klima, men den nuværende Ledelse af Haven foregaar ganske i hans Aand og efter de samme Principper, der var de gældende i hans Tid.

Inden vi begiver os tilbage til Fortet, vil vi aflægge et Besøg i det smukke *Albert-museum*, der ligger lige udenfor Victoriahaven paa et ophøjet Terræn, som ganske dominerer Omgivelserne. Museet er opkaldt efter den afdøde *prince consort*, hvis Marmorstatue staar i Forhallen. Museet er til dels arkæologisk, men væsenligt et Agerbrugs- og Industri-musæum. Navnlig interesserer en Mængde smaa Trædukker, klædte i indiske Nationaldragter fra de forskelligste Egne af Riget. Adgangen er gratis, og der er altid fuldt af Mennesker i de store, luftige Sale med de mange interessante Sager.

Men Solen synker allerede, lad os tage en Droske og vende tilbage til Fortet. Om Kusken har misforstaaet os, eller om han gør et plumpt Forsøg paa at vinde vor Velvilje, ved vi ikke, men nu drejer han pludselig bort fra den rigtige Vej og ind i Bycullas mindst velrenommerede Kvarter. Vi raaber til ham, at han kører galt, at vi vil hjem; han ler blot i

Skægget og pisker paa sin Hest, overbevist om, at hans Ulydighed vil indbringe ham gode Drikkepenge. Dog, lad os paa Forhaand være enige om under ingen Omstændigheder at bidrage til Demoralisationens Triumf ved at vise Svaghed i Betalingsøjeblikket overfor vor umoralske Kusk, der, trods alle vore Protester, kører os lige ind i Hjærtet af Byculla, der er Bombays „St. Pauli“ eller det, der er værre. Vi hører den larmende Tamtammusik lyde ud fra de mange smaa obkskøne Hinduteatre, og vi skeler i Forbifarten til de arabiske Almeknejper, hvor forlorne Tyrkerinder danser den mere æggende end yndefulde „danse du ventre“.

Vi drejer atter om et Hjørne, denne Gang kommer vi ind i en bred, træbeplantet Gade med talrige Villaer paa begge Sider.

Alle Vinduer er stærkt oplyste og udenpaa Balkoner og Vinduesrammer hænger der japanesiske Papirslygter. Forbavset og naiv, som vi er, spørger vi vor ulydige Kusk om Besked.

Det Svar, han giver os, bekræfter kun vore bange Anelser. Vi befinder os i aller-egentligste Forstand i Bombays Sodoma og Gomorra, thi alle disse smukke, festligt oplyste Villaer beboes af — Glædespiger, ja ikke alene denne Gade, men et helt Kvarter er forbeholdt disse faldne Skabninger, der til

Gengæld ikke maa vise sig offentligt i andre Bydele med en mere moralsk Karakter, men dette Forbud som saa mange andre er, som Orientalerne siger, „Snavs under deres Sandaler“.

Efter Sigende skal de fleste store evropæiske Nationer være repræsenterede i dette Skøgekvarter — som man ser, kan det dog sommetider være rart at høre til en *lille* Nation. Visse Ydmygelser risikerer man mindre let.

Inden vi imidlertid forlader Byculla (saa-vel Forfatteren som Læserne staa paa Gløder for hurtigst muligt at komme bort fra disse i en uhyggelig Grad umoralske Omgivelser), kan vi ikke andet end omtale et i hele Orienten karakteristisk Fænomen, nemlig den frivillige Prostitution, der drives af unge japanesiske Damer af god Familie.

Som man ved, er det i Japan ingen Skam for en ung Pige at tilbringe enkelte Aar af sin Ungdom indenfor den offentlige Prostitution, tværtimod er det for ubemidlede Døtre af god Familie en ret almindelig Maade at samle sig en Medgift sammen paa, ja saadanne unge Piger nyder ofte den Ære at være særlig søgt som Hustruer, idet de unge japanesiske Mænd antager, at de i deres offentlige Liv har erhvervet saadanne Færdigheder, der efter deres

Mening maa betragtes som en Berigelse af det ægteskabelige Fællesbo. Men de unge japanesiske Kvinder nøjes ikke med at hengive sig til den nationale Prostitution, nej, de begiver sig ogsaa ud paa Rejser til fjærne, fremmede Lande!

En Flok Veninder, Døtre af Officerer, Embedsmænd, Sagførere o. s. v., forener sig om at tilbringe et Par Aar paa gode, udenlandske Pladser, enten i Indien eller Batavia, Zanzibar, San Francisco, eller hvor det nu ellers kan være. Alt gaar til paa den mest fashionable Maade, de unge Piger ledsages stedse af en ældre, sat og værdig Dame, en Tante eller Moder, der selv i sine unge Dage har været paa Farten og derfor kender den onde og haarde Verden, som det nu er hendes Opgave at føre sine Myndlinge uskadt (!) igennem.

Mange af de Huse, der er smykkede med spraglede Papirslygter, og som vor ufor-skammede Kusk grinende udpeger for os, skønt vi ikke ytrer nogensomhelst Slags Nysgerrighed, beboes af saadanne unge Japaneserinder.

Endelig lykkes det os ved meget stræng Tiltale at faa vor Slynge af en Droskekusk gjort begribeligt, at hans Taktik er ganske forfejlet, dersom han tror, at fortsat Ulydig-

hed mod vore Befalinger er Vejen til vort Hjerte og Pung. Nu indser han — skønt altfor silde, — i hvor høj Grad han har vakt vor Vrede ved i mere end en stiv Klokke-time at køre rundt med os i Bycullas mest umoralske Kvarterer, ovenikøbet under vor stadige og energiske Protest. Vi lader ham nu ogsaa forstaa, at hvis hans ejendommelige Lokalpatriotisme endnu engang forleder ham til at afvige fra den rette Vej, vil han blive meget bedrøvet, naar Afregningen skal finde Sted. Erkendende Farens hele Omfang, sætter han sin stivbenede Krikke i Galop, og afsted gaar det, gennem Hindustadens snevre Gader, hvor nu Gasblussene straalere os i Møde.

Mellem Husene staar hist og her runde Pagoder, hvis Taarne løber op i en Spids og hvis Altre skinner af tændte Lamper, der brænder foran hemmelighedsfulde Guddomme med forfærdeligt Udtryk i de stirrende Glasøjne.

Foran os ligger den prægtige „Victoria Terminus“ med sin mægtige Glashal, under hvis Buer Togene bruser frem. De elektriske Buelamper kaster deres magiske Lys over Glastagene, Kuplerne og Taarnene, der skinner og lyser i den mørke stille Aftenluft som et af Tusind og én Nats Feslotte. Hurtigt

ruller vi videre. Posthusets uhyre Stenmasser tegner sig som en sort Silhuet paa den stjernetindrende Himmel. I lange Rækker straalder de oplyste Vinduer i det store katolske *Franz Xavers Kollegium*, Bombays største og mest ansete Undervisnings Anstalt.

Vi kører nu gennem Hornby Road; hvilken Forskel paa Hindustadens menneskefyldte Gader og rigt pulserende Liv og saa denne fornemme engelske Gades tavse Ro og mennesketomme Fortove! Endelig har vi naaet vort parsiske Hotel paa „Elphinstone square“. Vi begaar naturligvis den Dumbhed at give vor demoraliserede Kusk flere Drikkepenge, end han har fortjent, men tager Revanche ved barskt at afbryde Strømmen af hans Taksigelser. Derpaa begiver vi os til Ro!

Hotel „The Duke of York“ er særdeles anstændigt. Vi har endnu ingen Lopper opdaget i Sengklæderne, hvorover vi føler os i stor Taknemlighedsgæld til vor parsiske Vært, saameget mere, som han ikke viser Tendens til at trække os yderligere op af den Grund.

Tredie Kapitel

Hr. Heide. — Hans Villa paa Malabarhill. — Parserne. — Om Sæder og Skikke hos dem. — Tavsheadens Taarne. — Mit Besøg i disse. — Walkeshwur. — Tiggere og Fakirer. — Selyplagere.

Min fortræffelige afrikanske Ven, *Gustav Denhardt* i Lamu, havde forinden min Afrejse fra Afrika medgivet mig et Anbefalingsbrev til den tyske Købmand *Heide*, Chef for Huset Heide & Co., et af Bombays betydeligste Bomuldsfirmaer.

Dagen efter min Ankomst gik jeg derfor op til Hr. Heide, hvem jeg traf i hans store Kontor paa Hornby Road. Da han havde læst Denhardts Brev og hørte, hvem jeg var, forandrede hans i Begyndelsen noget kolige Holdning ganske.

Med største Elskværdighed bad han mig spise til Middag hos sig samme Dag. Jeg

takkede naturligvis og sagde, at det skulde være mig en Fornøjelse. Saa talte vi sammen om alt muligt, jeg maatte fortælle Historier fra Lamu og den nys tilendebragte Frilands-ekspedition; til Gengæld gav han mig talrige nyttige Oplysninger af forskellig Slags og raadede mig meget til, inden jeg rejste videre, at foretage en Udflugt til de berømte Temp-ler paa Elefantøen, der ligger i Bombaybugten, omtrent en Mil fra Staden; ligeledes fortalte han mig meget om Klippetemplerne ved Kanehri paa Salsetteøen, om de gamle bud-dhistiske Tempelhuler ved Karli i Ghatbjær-gene og om de herlige Landskaber omkring Puna. Han fortalte godt, og alt, hvad han sagde, var gennemtrængt af Kærlighed til det vidunderlige Land, hvor en lykkelig Skæbne havde bygget ham et Hjem, der var rigt og indtil for faa Aar tilbage beskinnet af en ly-sende Sol, der dog nu var gaaet ned for stedse. I tre Aar havde han begrædt sin Hustrus Død.

I det vidtløftige Kontorlokale bemærkede jeg bl. Kontoristerne ualmindelig mange Parsere, men kun et Par unge Hinduer. Og da jeg lod en Bemærkning falde herom, lo Heide og fortalte mig, at han satte særlig Pris paa Parserne, fordi de forlangte en nogenlunde anstændig Løn, i alt Fald 30 à 40 Rupier om Maaneden,

hvorimod Hinduerne var rede til at tjene for lidt over Halvdelen af denne Gage.

Men, som den rige Købmand sagde, han vilde helst have Folk i sin Tjeneste, der respekterede sig selv saa meget, at de i hvert Fald gjorde Fordring paa en rimelig Løn, den han ogsaa gerne gav til flinke og paalidelige Folk, og efter hans Mening stod Parserne i begge Retninger over Hinduerne.

Ud paa Eftermiddagen kørte jeg til Malabarhill, hvor Heide havde sin prægtige Villa, der laa skjult i en dejlig, stor Have, mellem hvis Træer den friske Søvind uhindret legede Tagfat.

Efter en ypperlig Middag begyndte min gæstfri Vært atter at tale om Parserne. Det var klart nok, at han var besjælet af en levende Interesse for dette ædle, højt civiliserede Folk.

Først siden hen fik jeg at vide, at hans Hustrus Moder var en parsisk Dame, i sin Tid berømt for sin Skønhed. Han var saaledes beslægtet med talrige fornemme Parserfamilier, hvem han omgikkes meget og satte stor Pris paa.

Utvivlsomt udgør Parserne den interessanteste Del af Bombays brogede, mangeartede Befolkning.

Man har her et Eksempel paa et asiatisk

Folk -- men ganske vist af arisk, *ikke* semitisk Herkomst —, der ved egne Kræfter, til Dels under ydre ugunstige Forhold, har hævet sig op til en Kultur, en virkelig Civilisation, som vækker den fremmede Jagttagers Forbavselse, men ogsaa hans mest levende Sympati.

„Der findes vel nu“ — fortalte Købmand Heide — „omtrent 100,000 Parsere bosatte i Bombay. De har sikkert lagt Mærke til den fremtrædende Rolle, de spiller i hele Forretningslivet. men Sagen er, at de næsten alle er godt opdragne, og som oftest særdeles godt begavede. Da det parsiske Samfund i Bombay er meget gammelt, kan det ikke undre Dem, at det gennemgaaende er rigt, navnlig som en Følge af, at Døtrene næsten aldrig giftes med Ikke-Parsere og de unge Mænd aldrig falder paa at alliere sig med en Kvinde udenfor deres eget Folk. Formuerne holdes derfor med Lethed samlede, og de forøges stadigt. Kærnen af Bombays dannede Middelstand er helt og holdent parsisk, Flertallet af Sagførere, Læger, Forfattere og Journalister er Parsere, dygtige og intelligente Folk, der ikke mindst har bragt det saa vidt paa Grund af deres ubrødelige Sammenhold. Deres store Hjælpsomhed overfor de forøvrigt faatallige, mindre heldigt stillede Trosbrødre, kan heller ikke andet end vække Sympati.

Parserne lader ogsaa deres Kvinder, der, karakteristisk for deres Kultur, hos dem indtager en med Mandens ganske ligeberettiget Stilling, nyde en god Opdragelse. En ung Pige af god parsisk Familie kan og véd akkurat ligesaa meget som en ung Pige her til Lands, naar hun forlader Institutet, navnlig lægger de megen Vægt paa engelsk Sprog, Litteratur og Historie.

Naar to unge Mennesker bliver forelskede i hinanden og ydre Hindringer ikke støder til, forlover de sig ganske som unge Mennesker i Evropa bærer sig ad, og de Elskende omgaaes hinanden i Forlovelsestiden ganske som her hjemme, hvad der jo ellers er uhørt i Orienten. Mellem den øvrige Befolkning nyder Parserne megen Anseelse, er vel ogsaa Genstand for Misundelse.

I de senere Aar har de ivrigt lagt sig efter Sport. Rundt om i indiske Byer, men naturligvis først og fremmest i Bombay, findes en Mængde parsiske Sportsklubber, der konkurrerer med de engelske do. og ofte gaar af med Sejren. Paa de store Sportspladser ude ved Apollo Bunder vil De selv have lagt Mærke til den Færdighed, hvormed unge parsiske Gentlemen spiller Bold eller Lawn-tennis.“

Jeg tillod mig at insinuere, at disse kloge

Folk maaske har opdaget, at dette er Vejen til at komme i Gunst hos de engelske Magthavere.

„De véd jo,“ fortsatte Heide, „at Parserne kaldes „Ildtilbedere“. Denne Benævnelse er imidlertid fuldkommen misvisende, thi Ilden tilbedes ikke som Guddom, men æres som *Guddommens Symbol! Zoroasters* ældgamle Lære holdes endnu den Dag i Dag højt i Ære af dette konservative Folk, som i det syvende Aarhundrede blev tvunget til at forlade Persien, deres Fædres Land, paa Grund af de fremstormende Muhamedaneres frygtelige Forfølgelser.

De forblev standhaftige, vilde ikke ombytte Zend-Avesta med Koranen, men foretrak at udvandre til fremmede Lande. Nu findes de spredte lige fra Hongkong til Aden, men deres Hovedsæde har de dog i Bombay, hvor ogsaa den hellige Ild holdes vedlige.

De levede i stadig undertrykt Pariatilstand, lige indtil Englænderne blev Herrer i Indien, men saa begyndte deres Opkomst, thi de kloge Britter lod sig det være magtpaaliggende at knytte disse dygtige og intelligente Folks Interesser til deres egne.

De har sikkert lagt Mærke til, at Parsernes Teint er lysere og klarere end Hinduernes, navnlig gælder dette Kvinderne; de

fleste af disse kunde naarsomhelst klæde sig efter sidste Evropamode, uden at Evropæerne, de færreste af dem i hvert Fald, vil tænke andet, end at det var evropæiske Damer, de saa.

I deres fintformede Ansigter har de meget mere af de rene ariske Træk end de med semitisk Blod blandede Spanierinder og Syditalienerinder.“

Min elskværdige Vært hørte op med at tale. En Tid lang herskede der fuldkommen Stilhed i det store, prægtige Rygeværelse, hvori vi sad, hver tilbagelænet i en Kurveflugtstol, af og til nippende til den kølende Citronsorbet.

— — —

Paa Apollo Bunder og i de store Esplanadeanlæg nede ved Havet kan man hver Morgen og Aften se store Skarer af troende Parsere forsamlede, idet de andagtsfulde vender Blikket mod den straalende Sol, der farver Himmel og Hav og Jord med Purpurglød og som for dem er Guddommens synlige Inkarnation.

Der er mange Parsertempler i Bombay, men blandt dem alle maa nævnes det store, kostbart smykkede Tempel, hvor den hellige Ild, „Behram“, som de paastaar for 1100 Aar siden at have medbragt fra de hellige Gas-

kilder i Bakus Omegn ved det kaspiske Hav, holdes vedlige, og som i al den Tid ikke har været slukket.

I Slutningen af Avgust fejrer de deres Nytaarsfest med megen Højtidelighed, omtrent paa samme Maade som Julen hos Evropæerne, navnlig udveksler man Presenter og gør muntre Selskaber for Slægt og Venner.

Parserne betragter Jorden som hellig, fordi den er Naturelement, hvorfor de Dødes Jordfæstelse er en Vanhelligelse i deres Øjne. Hinduerne opbrænder deres Døde og kaster Asken i de hellige Floder, men Parserne betragter Ligbrænding som en Dødssynd, thi det er Besmittelse af det Element, hvori Gud aabenbarer sig.

Derfor har Parserne fra ældgamle Tider af haft for Skik at udsætte Ligene af deres Afdøde paa fjærne, særlig dertil indrettede Steder, idet de overlader Rovfuglene at besørge Tilintetgørelsen. Den parsiske Begravelsesplads ved Bombay ligger ude paa Malabarhill paa et højt Bakkestrøg. Her har en Gang i svundne Tider en rig Parser ladet indrette de fem berømte *Dakhma'er* eller *Tavshedens Taarne* (towers of silence).

Paa min Anmodning derom lykkedes det Købmand Heide at udvirke Tilladelse for mig

til at se denne gruelige og mærkværdige Kirkegaard.

Naar man kører op ad Malabarhills bakkede Vej, indrammet af smilende Villaer og prægtige Haver, skulde man ikke tro, at man nærmede sig saa frygteligt et Sted.

Taarnene ligger i smilende Omgivelser, overalt vælder en pragtfuld Vegetation op af Jorden. Dog minder en Række sorte, alvors-tunge Cypresser om Stedets dystre Alvor. Den Udsigt, man nyder her oppe fra, er saa ubeskrivelig dejlig, at man atter og atter vender tilbage uden at formaa at løsrive sig.

Den vældige Stad ligger dernede i en langstrakt Bue fra Nord til Syd, beskyttet af den azurblaa Golfs spillende og krusede Bølger og domineret af Ghatbjærgenes uregelmæssige Profiler og stejle Affald. Og vender man Blikket mod Vest, da ser man det uendelige Hav, der i sin utæmmelige Kraftfylde larmende kaster sin Brænding ind mod de sorte, underminerede Koralklipper.

I et lille Tempel ved Indgangen til Taarnene brænder den hellige Ild. De fem Taarne — tilsyneladende kun to, fordi de fire er byggede saa tæt sammen, at man tror kun at have en ubyre Bygning for sig — ligger midt i en stor og smuk Have, der er omgivet med en høj Mur. Der holdes stræng Vagt

ved den eneste Indgangsport (ved det ovennævnte lille Tempel), og jeg slap kun igennem efter mange Vanskeligheder. Rundt om i Haven ligger forskellige Bedehuse, hvor Døds-ceremonierne finder Sted og hvor de sørgende Slægtninge for sidste Gang tager Afsked med de Døde. Lighbærerne, som er de eneste, der maa betræde Taarnene, danner en Slags Kaste for sig, og de skyes som urene af de øvrige Parsere.

Da jeg vilde nærme mig Taarnene, stansede min parsiske Cicerone mig med en høflig bedende Haandbevægelse. Nærmere end en Snes Alen maa ingen Fremmed komme dem.

Omtrent to Alen over Jorden fører en lille Dør ind i Taarnet. Herigennem bringes Ligene op til den radieformede, fordybede Platform, hvor de anbringes paa hvide Marmorbrikser. Ved koncentriske Krese er denne Platform delt i tre Afdelinger, af hvilke den yderste er bestemt for Mænd, den midterste for Kvinder og den inderste for Børn. Platformen skraaner i Midten af Taarnet ned til en ti Fod dyb Brønd. Fra denne Brønd føres Blod og Knokler gennem underjordiske Kanaler, der ender i dybe Brønde, hvis Bund fyldes af Havet ved Flodtid. Naar Ebben da løber ud, fører den de sidste Rester bort og gemmer dem i Havets dybe Skød. -- Rundt

omkring i alle Træerne og paa Tinderne af Taarnene sad sorte Aadselsgribbe i hundredevis, parate til at holde Maaltid, saasnart et nøgent Parscrlig atter lagdes paa en af de hvide Brikser.

Jeg folte mig efterhaanden ganske beklemt til Mode og drog et virkeligt Lettelsens Suk, da jeg atter stod uden for Muren, der kranser den rædselsfulde Dødshave.

Men de lyse og skønne Omgivelser forjog snart den Slags Fornemmelser. Ude paa Malabarhills yderste Pynt ligger den engelske Generalguvernørs store Palads, omgivet af smukke Parkanlæg. Naturligvis vrimler det herude med engelske Soldater, Officerer og Embedsmænd. Umiddelbart ved Guvernements-Civilpaladset ligger en lille Hinduby, af hvis Tempplers Hellighed der gaar stort Ry.

Valkeshwur, som Stedet hedder, ligger paa en Skrænt. De nederste Huse ligger ved Havets Bred, de næste er byggede i Højde med de underliggendes Tage o. s. v. i stejle Terrasser, den ene Husrække oven over den anden.

En Gang — fortæller Hindusagnet — jagede Halvguden Rama i Skovene omkring Valkeshwur. Men under Jagten overfaldtes han af en brændende Tørst, og han afskød da en Pil mod Jorden, som borede saa dybt et Hul, at Vandet vældede frem. Saaledes opstod

Vanathirtha, „Piledammen“, der ligger udenfor et Hindutempel med to runde Tårne, i hvis Nicher der stedse brænder hellige Lamper. *Vanathirtha* er firkantet, og Stentrapper fører ned til dens klare Vande. Ved Indgangen til et andet Tempel paa dette hellige Sted ligger tvende Stenokser, som de rettroende Hinduer ærefrygtsfulde berører, inden de betræder Templets Indre.

Udenfor alle Templer, hvortil der er særligt Tilløb af Troende, opholder der sig til Stadighed en højst uhyggelig Forsamling af Tiggere, der med Raaben og Skrigen og ynkelige Gebærder søger at røre den fremmede Evropæer, idet de fremviser skrækkelige Saar, ofte saa gruelige, at man forbavses over, at det Offenlige ikke befaler dem indlagte paa et eller andet særligt Lazaret, og *Fakirer*, hellige Mænd, der lever af deres Fromhed, ikke som Spekulation, men fordi de mener, at just saadant et ydmygt Tiggerliv i ganske særlig Grad maa kvalificere dem til Nydelsen af Himlens Glæder i den kommende Verden. Som oftest er de lette at skelne med deres lange, uredte Haar og Skæg, deres næsten nøgne Legeme, der er indgnedet i en Slags Dejg af hvidgraa Aske og Jord. Paa et Gadehjørne ikke langt fra mit Hotel stod der saaledes en Fakir, der vandt sig Saligheden ved at holde sit Vejr tilbage. Han

var en gammel Mand. I mange Aar havde han nu kun beskæftiget sig med dette for-tjenstfulde: At holde sit Vejr tilbage indtil Kvælning! Det var Maaden, hvorpaa han dødede sit Kød. Somme Tider kan man træffe Fakirer, der ruller sig henad Jorden, gennem Støv og Ælte, fordi de har givet deres Guder Løfte om, til deres Ære, aldrig mere i levende Live at rejse sig op paa deres Ben.

En Dag traf jeg i Hindustaden paa en Fakir, der stod stille med Hovedet helt bøjet tilbage, stirrende op mod Solen. Han havde i mange Aar holdt Hovedet i denne Stilling og formaaede nu ikke mere, selv om han vilde, at bringe det tilbage i sin naturlige Stilling. Han var fuldkommen blind, men stadig vendte han de hvide, døde Øjne op mod den luende Sol. Hos Befolkningen, der forsynede ham rigeligt med Drikke og Føde, stod han i stort Ry for sin Hellighed. Naa, Karakter har den Mand i alt Fald haft!

Fjerde Kapitel

I Korsotiden paa Apollo Bunder. — Den fashionable Verdens Mødested. — Slangebesværgere og Gøglere. — Hos Bankier Hopkins. — Den gamle Fakirs vidunderlige Kunststykker. — Evropæerne imponeres.

Apollo Bunder med sin friske Søvind og pragtfulde Solnedgang er det fashionable Mødested for hele Bombays gode Selskab, saavel de engelske som de parsiske og hinduiske Krese.

Mellem 4 og 6 hver Efte.middag hersker der derfor et bevæget og broget Liv herude. Smukke Ekvipager, snart med blege, engelske Lady'er, snart med smukke, rige Parserinder og Hindudamer, tilbagelænedes i de bløde Silkehynder, flotte engelske Tandems og Tilburys, en Uendelighed af Drosker og Lejekareter, Ryttere paa mere eller mindre vælige Gangere, og endelig og ikke mindst, en broget Sværm

af hvide, gule, brune og sorte Fodgængere, Evropæere, Hinduer, Kinesere og Japanesere, Malayer og Siamesere, Arabere og Negertjenere; alle ler og snakker. udveksler Hilsner, stifter Bekendtskaber, hører Nyt, medens de indaander den herlige, friske Luft fra det aabne Hav, der fylder deres Lunger og Aarer med nyt Liv og ny Energi.

Helt ude paa Pynten ligger en stor, engelsk Kafé med en prægtig, overdækket Veranda ud mod Havet. Den staar tom hele Dagen og Aftenen med, men i den korte Korsotid er den fyldt til sidste Plads af Bombays unge *élégants*, Englændere, Parsere og Hinduer, der synes at betragte dette Sted som en neutral Klub, hvor man gør sig Umag for at taale hinanden, i Bevidstheden om, at Rupiernes Raslen i de fyldte Lommer fører et ikke mindre veltalende Forsvar for den ene end for den anden.

Udenfor de enorme Spejlglasruder, der vender ud mod den grusede Vej, paa hvis anden Side den store engelske Klub ligger, midt i en udstrakt Park, samler der sig hver Eftermiddag i Korsotiden en Hærskare af omvankende Gøglere og Musikanter, et Folkefærd, som i Indien er særlig righoldigt repræsenteret, og som man træffer ved hvert Skridt, man gør.

Slangetæmmere, Akrobater og Taskenspillere udfører her deres Kunster i Haab om rigere Belønning hos dette distingverede Publikum end den, de som Regel maa lade sig nøje med.

Jeg sidder ved et af Kaféens hundrede Marmorborde. Den vævre, goanesiske Opvarter har netop bragt mig en duftende Kop arabisk Kaffe; jeg kigger lidt i de mange engelske, franske og tyske Aviser, medens jeg af og til lader Blikket glide ud over den leende, snakkende, broget paaklædte Forsamling. Solen staar lavt paa Himmelbuen, om en halv Times Tid vil den være sunket ned i Havets Skød, medens Himmel, Hav og Jord smelter sammen i gyldne, bølgende Purpurskyer.

Da bliver der pludselig Røre i Mængden udenfor Vinduerne; i den bølgende Sværm, der driver frem og tilbage, ser jeg et sælsomt Optog bane sig Vej. Først kommer to Kulier gaaende, hver bærende en veltildækket Kurv paa Hovedet. Bagved dem følger en fantastisk paaklædt, hvidskægget Hindu. Overalt gør Folk sky og villigt Plads for ham og hans kurvebærende Ledsagere.

Udenfor Kaféens Vinduer gør han Holdt, medens Mængden nysgerrig samler sig om ham. Alle Kafégæsterne strømmer til Vinduerne, og jeg har Nød med at hævde min

gode Plads ved det store Midtervindu. Forsigtigt anbringer Kulierne Kurvene paa Jorden, hvorpaa de ærbødigt sætter sig paa Hug bagved deres Herre og Mester, der knæler ned og løsner Kurvenes Laag. Derpaa tager han en Fløjte frem af sin Langutis Folder og begynder at spille, langsomt, ganske sagte, næsten uhørligt.

Men hurtigt bliver Tonerne højere og skarpere, og medens han spiller, bevæger han Overkroppen i Takt, frem og tilbage, vuggende sig i Hofterne, medens han uophørligt stirrer paa de mystiske Kurve.

Pludselig synes disse at blive levende. Vi kan se, at der fra deres Indre gøres kraftige Forsøg paa at aabne Vidielaagene.

Endelig krones disse Bestræbelser med Held, et fladt trekantet Slangehoved kommer tilsyne. De gule, ondskabsfulde Øjne stirrer forvildede omkring, medens en lang, kløftet Tunge hvislende spiller ud og ind i Munden. Det er en Kobra, en Brilleslange, maaske den allergiftigste Slange i den gamle Verden.

Et Øjeblik efter stikker endnu en Slange sit flade, skallede Hoved ud af Kurven, saanok en og atter en, ialt maaske et Dusin af dette rædselsfulde Kryb.

Uden et eneste Øjeblik at stanse sit klagende, monotone Fløjtespil, holder Slange-

besværgeren omhyggeligt Øje med de giftige Dyrs Bevægelser. Snart bugter de sig sammen, snart ruller de sig atter ud, idet de rejser sig paa Spidsen af Halen, følgende med deres Legemer Musikens Takt, øjensynlig ganske hypnotiserede og med Lynets Hurtighed kastende Hovederne frem og tilbage, til højre og til venstre. Endelig tager Hinduen, idet han vedblivende spiller, en efter en af de brogede, skællede Udyr og hænger dem om Halsen paa sig. Skuespillet er yderst spændende, thi man maa erindre, at Slangerne virkelig har deres Gifttænder. Men endelig er Forestillingen forbi, Slangerne gemmes atter i deres Kurve, og den dygtige Tæmmer indkasserer Mængdens Bifaldsraab og Beaumondens mere kontante Opmuntringer.

Brilleslangen eller Kobra'en er, som sagt, en overordenlig farlig Giftslange. Desværre forekommer den meget hyppigt overalt i Indien og kræver hvert Aar en Mængde Ofre. Naar en Hindu bliver bidt af en Kobra, har man fra gammel Tid af ikke vidst noget bedre Raad, end at den første den bedste, der finder sig i Nærheden, skærer det paagældende Læm af over Biddet, hvorefter den blodige Stump udbrændes med glødende Jærn.

Men ikke en Gang denne skrækkelige Kur garanterer den Ulykkelige hans Liv. Navnlig i

den hede Aarstid kan man roligt gaa ud fra, at Kobraens Bid er absolut dødeligt.

I indiske Anekdoter spiller Brilleslangen naturligvis en stor Rolle. Saaledes fortælles det om en Guvernørfrue i Agra, der vilde forlyste sine Gæster med forskellige indiske Kunststykker og til den Ende havde tilsagt en Slangebesværger, at hun faldt i Afmagt, og alle Gæsterne løb deres Vej, da der, saasnart han begyndte sit Fløjtespil, myldrede Brilleslanger frem af alle Kroge, fra Gardiner og Portiører og fra Møblernes Puder. Den drevne Hindu havde bestukket Ladyens Tjenerskab og indsmuglet Slangerne i Palæet inden Forestillingens Begyndelse.

Næppe har Slangetæmmeren fjærnet sig med sine Kurve og deres farlige Indhold, før en Trup behændige Akrobater giver Møde. Deres Kunst bestaar i, at de klatrer op ad høje, fritstaaende Bambusstænger, som de altsaa under Opklatringen maa holde i Balance. Efter at være kommen ned paa Jorden igen udfører de allehaande behændige Saltomortaler mellem en hel Del spidse og skarpe Lansepyd og Knive, hvis Skafter er stukne ned i Jorden, og som ikke er anbragte længere fra hinanden, end at man hvert Øjeblik venter at se en eller anden af de flinke Kunstnere spiddet paa dem.

Et ganske mærkeligt Kunststykke blev jeg Vidne til ved en *Matiné* hos Bankier *Hopkins*, som jeg havde gjort Bekendtskab med hos Heide. For at mere os sendte han Bud efter en Fakir, der havde Ord for at være ualmindelig vel forfaren i den sorte Kunst.

Han var villig nok til at komme og stille blot som Betingelse, at man ikke maatte berøre ham, ej heller gøre ham Spørgsmaal.

Da Fakiren traadte ind, var det ikke uden Forventning, at vi betragtede hans lange, læderbrune Skikkelse, der var nøgen indtil Bæltstedet, medens den smudsig-hvide *Languiti* var svøbt stramt omkring Laar og Hofter. Over den højre Skulder bar han *Bramankastens* hellige Skuldersnor, og hans Ansigt var bemalet med vertikale, hvide Streger, der yderligere beviste hans præstelige Kasterang.

Mest af alt syntes hans magre, rynkede Skikkelse at ligne en levende Mumie, befriet fra Aartusinders Svøb.

Først viste han os „*Bladenes Dans*“. Han gennemborede otte Figenblade, hvilke han anbragte paa Midten af et lige saa stort Antal Bambusstokke, hvis Ender han stak ned i en Træramme med Huller for hver Stok. Da alt var i Orden, udstrakte han Hænderne, men saaledes, at der blev en Afstand paa

mere end to Alen mellem ham selv og Bambusstokkene. Til vor Forbavselse begyndte nu de spiddede Figenblade at stige op og ned ad Stokkene i regelmæssigt Tempo, men stedse hurtigere, saa at vi tilsidst knap kunde følge dem med Øjnene. Som sagt, Bambusstokkene stod aldeles frit, Fakiren rørte ikke ved dem. Naturligvis høstede han mange Komplimenter for dette uforklarlige Kunststykke, men da han jo havde betinget sig i Forvejen at blive fri for nysgerrige Spørgsmaal, indlod vi os ikke paa nogen unyttig Udfritten. Derpaa bad han Bankier Hopkins tænke paa en Sætning eller et Navn samtidig med, at han spredte nogle Haandfulde fint Sand paa et lille Bord der stod i Værelsets Midte. Ovenpaa Sandet, som han omhyggeligt glattede ud, lagde han en lille Stok. Dermed var alle Tilberedelser færdige. Fakiren satte sig nu paa en Stol med Benene trukne op under sig og Armene udstrakte over Sandet i en Alens Højde. Efter et eller to Minutters Forløb begyndte der at komme Liv i den lille Stok. Vi kunde se, hvorledes den gentagne Gange gjorde Forsøg paa at rejse sig op, indtil det endelig lykkedes den, og nu nedskrev den, *uden at noget Menneskes Haand berørte den*, med engelske Bogstaver Ordet *Bombay*, just det Ord, Hopkins havde tænkt paa. Fakiren forstod ikke

engelsk, endmindre havde han lært Brugen af det evropæiske Alfabet. Dette Eksperiment var baade i sig selv og paa Grund af den elegante og rolige Maade, hvorpaa det udførtes, et at de smukkeste Eksempler jeg har set paa indisk Tankelæserkunst.

Formodenlig syntes den fortræffelige Troldmand, at nu kunde det være nok, thi han gjorde umiskendelige Anstalter til at trække sig tilbage, men paa vor Værts indstændige Anmodning lod han sig dog endelig overtale til at vise os den berømte indiske Kunst, som bestaar i, at man saar et Frø, der i Løbet af en Time bærer grønne Skud og i Løbet af en halv Dag er vokset op til et Træ.

Den gamle Hindu befalede en Tjener at bringe en Krukke med Jord og forskellige Frøsorter. Da denne et Øjeblik efter kom tilbage med det forlangte, maatte han findele Jorden mellem to Sten, hvorpaa Fakiren langsomt udblødte den ved lidt efter lidt at mætte den med Vand. Da Jorden endelig var, som den skulde være, bad han Husets Herre udvælge et Frø, ligegyldig hvilket. Hopkins valgte et Papayafrø blandt dem, hans Tjener havde bragt, men forinden han overgav det til vor Troldmand, skar han med sin Lomme-

kniv en lille Fure i Skallen, for sidenhen at kunne konstatere Identiteten.

Henvendt til Hopkins — vi andre var vedblivende kun Luft for ham — bad han om „ikke at maatte blive forstyrret eller berørt, naar han nu snart sov Aandernes dybe Søvn.“ Da vor joviale Vært havde afgivet de mest beroligende Forsikringer i saa Henseende, anbragte han Frøet i den jordfyldte Krukke, i hvilken han yderligere plantede sin „syvledede“ Bambusstok — Indvielsestegnet, der aldrig forlod ham —, og over det hele bredte han et Stykke hvidt Musselin.

Derpaa udstrakte han sine Hænder over den saaledes tildækkede Krukke og henfaldt i en drømmende, bevidstløs Tilstand.

Omtrent 20 Minutter varede hans „Søvn“, og i denne forholdsvis lange Tid holdt han Hænderne udstrakt over den mystiske Krukke uden at sænke dem, og uden at der sporedes ringeste Træthed i dem.

Omsider undslap et let Suk den „sovende“ Fakirs Læber og han vaagnede atter op. Langsomt og forsigtigt fjærnede han Musselinet, der dækkede over Krukken, og se! Et ungt Papayaskud, friskt og grønt, næsten 20 Centimeter højt, var skudt op af den magiske Jord.

Med stor Forsigtighed trak han den unge,

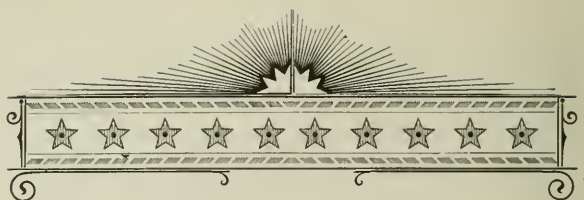
sunde og kraftige Plante op og viste os i Frøet den Fure, som Mr. Hopkins en halv Time i Forvejen havde skaaret med sin Lommekniv. Der var virkelig ingen Tvivl mulig. Frøet var det samme, som Hopkins havde mærket, og den unge, grønne Plante var mindst af alt et Sansebedrag.

Den mærkværdige Troldmand nød af Hjærtens Lyst vor uforstilte Forbavselse ikke mindre end den Smiger, der i rigt Maal blev odslet paa ham.

„Dersom jeg var vedbleven med Besværgelsen“ — sagde han — „vilde Papaya'en i Løbet af 6 Timer have baaret Blomster og Frugter i Løbet af tolv.“ Og vi kloge og skeptiske Evropæere troede ham ubetinget paa hans Ord.

Derpaa rejste han sig op og efter at have taget Afsked med Husets Herre med en Bøjning, fuld af Adel og Værdighed, bortfjernede han sig. Men vi andre sad endnu længe sammen, ivrigt diskuterende de forunderlige Ting, vi havde været Vidne til.

Femte Kapitel

Udflugt til Elefantøen. — Templernes Indre. — Misforstaaelser i moderne Rejsebeskrivelser. — Templernes Alder og Oprindelse. — Kanehritemplerne. — Vandringer paa Salsetteøen. — Gora Bandra. — Bassein. — Næste Morgen. — Tilbage til Bombay.

Elefantøen eller Garapuri, Grotternes Ø, som Hinduerne kalder den, ligger i Bombaybugten, omtrent tre Fjerdingvej fra „Apollo Bunder“ og en Fjerdingvej fra Fastlandets Kyst.

Portugiserne var de første Evropæere, som betraadte Øens vidunderlige Tempelhuler, idet de ved et rent Tilfælde opdagede dem i Midten af det 17 Aarhundrede. De havde da hersket over Bombay i mere end 100 Aar, uden at have haft mindste Anelse om de Vidundere, der skjulte sig derovre paa den bjærgfulde, skovbevoksede Ø, saa omhyggeligt havde den

hinduiske Befolkning forstaaet at bevare Tavs-
heden, da det gjaldt at skærme de hellige
Steder mod de vantro Barbarers Besmittelse.

Et i Sandhed storslaaet Eksempel paa
religiøs og national Endrægtighed. I hundrede
Aar lever Portugiserne midt iblandt en talrig
Befolkning, der uden Undtagelse kender Tem-
pelgrotternes Eksistens, og som véd, at rig
Belønning vil falde i dens eller deres Lod,
der aabenbare de kristne Magthavere Hem-
meligheden.

Og dog findes der ikke en eneste Forræ-
der i dette Folk. Kun ved et Tilfælde, under
et portugisisk Skibs Stranding paa Øen, faar
Evropæerne Kundskab om de mærkværdige
Huler.

Portugiserne kaldte Garapuri „Elefanta-
øen“ paa Grund af en stor Stenelefant i lig-
gende Stilling, der findes eller rettere fandtes
paa Øen, thi dens nuværende, forvitrede Re-
ster danner kun en uformelig Stendynge, halvt
skjult under Jord og Løv og grønne Slynge-
planter.

Et lille Selskab af gode Venner, deriblandt
jeg — Damer var der ogsaa — besluttede en
Aften, da vi havde drukket vor The i den
store, luftige Table-d'hôte-Sal, som var Hotel
„Duke of Yorks“ bedste Prydelse, at vi
den næste Morgen, en Søndag, vilde besøge

Elefantøen. De fleste havde ikke før været paa Øen, og de faa, der havde, gjorde med Glæde Turen om igen, om ikke for andet saa for det gode Selskabs Skyld og for Udsigten til at tilbringe adskillige Timer sammen med de nydelige og elskværdige Damer, der — for en Dag — ikke vilde skille deres Skæbne fra vor.

Den følgende Dag oprandt klar og straalende, og i bedste Humør begav vi os ned til Stranden, hvor en stor Sejlbaad ventede os og vore fyldte Madkurve. En let Brise krusede Havbugtens blanke Spejl, lovende os en gunstig Bør. Under Spøg og Latter bragte vi Damerne og os selv til Sæde, medens vore to Tjenere stuede sig selv og Provianten væk i Baadens Forstavn.

Saa hejsede vore indiske Somænd det store, trekantede Latinersejl, og pilsnart for vi henover Golfens blaanende Vande.

Efterhaanden som vi nærmede os Øen, traadte dens Konturer klarere frem for vort Blik; Stenmasserne, der er beklædte med den yppigste Trope-Vegetation, syntes at højne sig i nordøstlig og sydvestlig Retning, saaledes at Øens Midte dannede en Dal, og saadan forholdt det sig ogsaa. I gamle Dage kunde Landstigning være vanskelig nok paa disse stejle Kyster, men nu fører en lang Kvader-

stensmole ud i Vandet. Her lagde vi til Land, og nogle Øjeblikke efter befandt vi os paa den hemmelighedsfulde Ø.

Høje Teaktræer med dunkeltgrønt Løv overskygger Stentrappen, opad hvilken man maa stige for at naa det Klippeplateau, hvor Indgangen til Templet findes.

Ganske forpustede naaede vi derop og dygtig varme, især Damerne, der ikke var vant til den Slags Anstrængelser. Tjenerne befalede vi at slaa sig til Ro under den umaa-delige og tætskyggende Krone af et gammelt Banyantræ.

Foran os laa Indgangen til Hulerne. Engelske Politisoldater holder Vagt paa dette Sted, dels for at forhindre mulige Uordener, dels for at beskytte Templerne imod uskaan-somme Turisters Pilfingerier. Efter at vi havde betalt en lille Afgift — $\frac{1}{2}$ Rupie —, stod Adgangen os fri.

Vi stod foran en bred, lav, bælgmørk Hule, hvis flade, trykkede Klippeloft bares af vældige Stensøjler, af hvilke de nærmeste traadte frem i Sollyset, men som længere inde forsvandt i Mørket.

Og over den brede, dybe Hule hvævede Klippemasserne sig, men næsten skjulte under et Tæppe af grønne Planter og spraglede Urter, svulmende Orkidéer og alskens slyngende

Ranker, tæt besatte med skønne Blomster, der udsendte Strømme af Vellugt i den tunge, solvarme Luft.

Da vi traadte ind i Templet, slog en kold og fugtig Luft os i Møde, og først lidt efter lidt vænnedes Øjet til det herskende Halvmørke. Efter at have passeret Forhallen, kom vi ind i Hovedtemplet, der mærkeligt nok er bygget i Korsform. Man gør sig klarest et Begreb om, hvilket uhyre Arbejde, det har kostet at fremstille disse Tempelrum, naar man erindrer, at hele det uhyre Rum Tomme for Tomme er mejslet ud af den haarde Basaltklippe, mange Aarhundreder før noget Menneske tænkte paa Krudt og Dynamit. Hvad Pyramiderne er for Ægypten: uforgængelige Minder om en storladen Tid, er de gamle Klippetempler for Indien. Loftet i Kors-templet er ganske fladt og bæres af riflede Søjler med halvkugleformede Kapitæler. Disse Søjler er ikke høje, og dog gør de paa Beskueren et mægtigt Indtryk paa Grund af deres egne og Omgivelsernes vældigt massive Proportioner.

Loftets ensformige Fladhed brydes ved en over Søjlernes Kapitæler og i Flugt med disse løbende bred Gesims. Saavel denne Gesims som selve Søjlekapitælerne er smykkede med rige og fantastiske Billedhuggerarbejder. Op-

rindelig har der været sex og tyve Søjler, men nu mangler desværre de otte, der ligger sønder-slaaede og forvitrede paa Templets Gulv. Med de sexten firkantede Piller, der er anbragte i selve Tempelvæggens Sider, var der saaledes i gamle Dage, før Templets Ødelæggelse begyndte, i det hele to og fyrretyve Søjler. Templets Højde er som sagt ikke synderlig stor, men nogle af Søjlerne synes højere end andre, navnlig konstaterer man dette med Lethed i Templets østlige Korsarm. Afstanden mellem Søjlerne er heller ikke lige stor overalt, hvad der imidlertid ikke er saa mærkeligt, naar man erindrerr, at alt er hugget ud med Hammer og Mejsel. Søjlerne er ikke senere anbragte, men er udhuggede, som de staar, af den oprindelige Basaltmasse.

I Nicher og paa Væggene er udhugget store Figurer i overnaturlig Størrelse, først og fremmest den vældige Fremstilling af den indiske Trøenighed, Trimurtien. Med Hensyn til denne kolossale trehovede Figur, hersker der i næsten alle Rejsebeskrivelser de mest forvirrede Forestillinger, idet man synes at tro, at Billedet forestiller Siva, Personifikationen af Trimurtiens ødelæggende Princip. Dette beror imidlertid paa en fuldkommen Fejltagelse, thi paa det Tidspunkt, da Templet fuldførtes, var den nu almindelig herskende

Sivadyrkelse endnu næsten ukendt. Brama var endnu ikke detroniseret og Massen af Folket følte sig endnu den Gang mere tiltalt af Wischnus Dyrkelse, navnlig i hans Awatar, som Krishna.

De Egenskaber, som Sivadyrkerne i senere Aarhundreder har tillagt denne Gud, er i Virkeligheden tagne fra Brama og Wischnu og har ingen Hjemmel i den højere bramaniske Teologi. Derimod er det rigtigt, at Templet i Aarhundreder har været i Sivatilbedernes ubestridte Besiddelse, og at Flertallet af disse — af Fanatisme eller Uvidenhed — paastaar, at Billedet forestiller Siva i hans tredobbelte Egenskab af livsgivende, opholdende og ødelæggende Guddom.

Men man maa blot aldrig glemme, at denne Tredobling er et Resultat af Lavkasternes religiøse Udskejelser i Aarhundreder, men ingen Hjemmel har i Bramanernes Religions-system, hvor Siva repræsenterer Tilintetgørelsen, men selv kun er en enkelt Side af den eneste Gud — men herom senere.

Talløse Billedhuggerarbejder smykker Templets Vægge, saaledes blandt andet en meget levende Fremstilling af Sivas Bryllup med Parbati. Figurerne er udmejslede med Kunstnerhaand.

I Modsætning til de fleste andre indiske

Klippetempler bliver Elefantagrotterne endnu besøgt af fromme Troende — dog udelukkende af Sivas specielle Tilbedere. Enkelte af Figurerne var saaledes under vort Besøg endnu vaade af nylig paastrøgen rød Farve, og endnu findes der to kapellignende Dagoba'er med „Lingam“, Symbolet paa den skabende Naturkraft, der som sagt med Urette af uvidende Folk er bleven personificeret i Siva.

„Lingam“, der findes i alle Indiens Sivatempler, og som man i formindsket Maalestok kan finde om Halsen eller hængende paa Brystet af alle ivrige Sivadyrkere, er en Cylinder af Sten eller Metal, der foroven er afrundet og tilspidset og med sin modsatte Ende er befæstet paa Midten af en anden, men fladere og bredere Cylinder, hvis ene Side ender i et kileformet Fremspring. Dette hemmelighedsfulde Symbol bliver den Rejsende hurtig fortrolig med, thi han træffer det overalt og alle Vegne, i Huse og i Templer og i Forstavnen af Skiibe og Baade og utallige Millioner bærer deres „Lingam“ skjult eller aabenlyst paa Brystet, som deres største Skat og Helligdom.

Desværre kunde vi ikke komme frem alle Vegne, thi hist og her var Vandet trængt ind over Gulvet i Grotterne, sivende ned fra de over Templet liggende Jordlag gennem usynlige Revner og desværre langsomt fuldbyrdende

Ødelæggelsen af det skønne gamle Mindesmærke. Den fugtig-raa Luft i Garipuritemplet staar derfor ogsaa i største Modsætning til Tørheden i alle de andre indiske *Chaityas* eller Klippe-templer.

Man har troet, at Elefantatemplet ikke er ældre end det tiende Aarhundrede efter Kristus og altsaa maatte antages at være udhugget i den efter-buddhistiske Periode. Det samme har man forøvrigt — vildledet af Udsmykningens brahmanske Karakter — troet om saa mange andre indiske *Chaityas*, *som imidlertid alle stammer fra, d. v. s. alle er paa-begyndte under Buddhismens Regimente*. Naar overfladiske Arkæologer derfor paastaar, at Templet ikke er mere end 900 Aar gammelt, har de altsaa kun Ret, forsaavidt som Templets *Udsmykning* med Billedhuggerarbejder næppe er ældre.

Garipuritemplet er med andre Ord blevet fuldendt just paa de Tider, da de religiøse Kampe i disse Egne nærmede sig deres Afslutning, da Buddhismen definitivt trak det korteste Straa i sin vældige Kamp mod den til fornyet Liv opvaagnende Brahmaisme, selv om denne Kamp endnu varede flere Aarhundreder, thi før det 14de Aarhundrede var Buddhismen ikke trængt tilbage til Ceylon og til Himmalayas utilgængelige Bjærgeklofter.

Man maa da antage, at Bombay og de nærmeste Dele af Fastlandet har afsvoret Buddhismen i det 10de Aarhundrede (langt tidligere end mange andre Egne af Indien) og at Garipuritemplet just da har nærmet sig sin Fuldendelse, oprindeligt bestemt til at rumme Gudmenneskets Statue, som alle de andre Chaityas, men nu, af en senere Slægt end den, der først fattede Planen om Tempelhulens Udhugning, helliget de nye eller rettere de ældgamle, nu atter genindsatte Guddomme. Denne Metamorfose skulde i og for sig synes naturlig nok. Da Protestantismen i sin Tid indførtes her til Lands, vedblev man at bruge de gamle katolske Kirker uden noget Øjeblik at tænke paa at bygge nye — men ikke desmindre vil man finde, at Reglen i Indien under den store, religiøse Revolution har været den: De gamle buddhistiske Tempplers Lukning eller Ødelæggelse og Opførelsen af nye straalende Gudsbuse for Trimurtiens Gudeverden.

— — —

I flere af *Kanehritemplerne* paa Salsetteøen, som jeg siden hen besøgte, ser man tydeligt, hvorledes Arbejdet pludselig er bleven afbrudt: hist er en Søjlekapitel udmejslet i sine fineste Detailler, her finder man en Søjle, hvis nederste Del er fuldført, men hvis øverste Del kun er raa Klippemasse. Den religiøse

Omvæltning, der da er foregaaet — Kanehri-templerne er lige gamle med Garipuritemplet — maa have været ligesaa pludselig som voldsom. Buddhismen knustes og dens umaa- delige, uforgængelige Bygningsværker overgaves til Forglemmelse. Fra saa haard en Skæbne frelstes Elefantatemplet, rimeligvis kun, *fordi man endnu ikke havde taget fat paa den indre Udsmykning* og saaledes stod friere i sit Valg, end om Templet allerede havde været forsynet med buddhistiske Billedhuggerarbejder. Lignende Forhold — ufuldendte buddhistiske Temples Fuldførelse som brahmanske Gudshuse — træffer den Rejsende f. Eks. i *Elloras* Klippetempler, som jeg senere besøgte, og hvor man skelner mellem „buddhistiske“ og „brahmanske“ Templer, hvad der vel er rigtigt, men kun under den Forudsætning, at man ikke glemmer *alle Templernes fælles buddhistiske Oprindelse*. Men, som sagt, om en Regel er her ikke Tale, snarere om en Række specielle Undtagelsestilfælde, der navnlig træffer alle de Templer, som under den store religiøse Omvæltning *endnu var under Bygning*.

— — —

Længe vandrede vi om derinde i Templets højtidelige Halvmørke, men tilsidst begyndte Damerne at fryse — der var virkelig koldt i

de dunkle Rum — og vi skyndte os atter ud i Solens klare og varme Lys.

Da vi kom ud af Templet, kunde vi mærke, hvorledes vore Lugteorganer var blevne skærpede derinde i den fugtigkolde Luft, som en Solstraale aldrig gennembryder og som lugter af Sten. Vi syntes, vi kunde fornemme den særegne Duft fra hver enkelt Blomst og Busk, og Atmosfæren forekom os mættet med Parfume. Men naturligvis varede denne behagelige Tilstand kun meget kort, en halv Times Tid efter at vi havde forladt Templet, kunde vi ikke mere mærke noget usædvanligt.

Med god Appetit og under munter Skæmt spiste vi vor medbragte Frokost under det uhyre Banyantræs skyggende Løvhimmel. Damerne tillavede Kaffen ved en Ild, som Herterne havde tændt, og da vi opdagede, at Halvdelen af vore Kopper var gaaede i Kvas under Landstigningen paa Øen, maatte Damerne bestandig „kredense“, hvad vi Herrer drak, og dette gav Anledning til megen Morsskab og til adskillig Flirtation mellem de unge Mennesker, der var med paa Turen. Vi ældre lod Ungdommen forlyste sig, medens vi røg en fortræffelig Sumatracigar (man *kan* nemlig faa gode, endogsaa meget gode Cigarer fra Sumatra).

Saa kom Opbrudets Time, og vi begav

os ned ad Trapperne til vor ventende Sejlbaad. Men det varede endnu noget, inden vi mere satte Gentlemen kunde faa de unge Mennesker samlet sammen. Men endelig kom de da; nogle havde „nydt Udsigt“, andre havde „botaniseret“ og et lille Par, som jeg af gode Grunde havde haft særlig i Kikkerten hele Dagen, fortalte, at de havde „bare fanget Sommerfugle“, hvad der indbragte den unge Dame nogle yderst inkvisitoriske Blikke fra et Par Ladyer, der *ikke* havde „fanget Sommerfugle“, i hvert Fald var det vist længe siden.

Saa sejlede vi med gunstig Vind hjem til Bombay og kom just tidsnok tilbage til „The Duke of York“, for at gaa til Bords med det øvrige Selskab, der af elskværdigt Hensyn til vor Udflugt havde fundet sig i, at *the dinner* var bleven udsat en Times Tid.

— — —

Klippetemplerne, de ufuldendte Chaityas i Bjærgene paa Salsette, besidder en høj Grad af historisk og kulturel Interesse, idet de i deres halvfærdige Skikkelse aflægger et talende Vidnesbyrd om de frygtelige religiøse og politiske Omvæltninger, der maa have fundet Sted i disse Egne for henimod 1000 Aar siden.

Naturligvis kunde jeg ikke tænke paa at forlade Bombay uden at have set dem, og da

jeg paa den anden Side for den nærmeste Fremtid havde planlagt en Rejse op til Surate og Baroda, Guicowarernes gamle Hovedstad, mente jeg ikke at kunne gøre noget bedre end at skynde mig med at komme derud.

Da jeg derfor kom tilbage fra Elefantøen, besluttede jeg allerede næste Dag at foretage Turen til de ærværdige Chaityas.

Næste Morgen oprandt med straalende Solskin, og det var med de bedste Forhaabninger, jeg tog Plads i Toget, der Klokken halvni forlod Victoria Terminus.

Ved Stationen *Parel*, forlader Banen den flade og frugtbare Bombay-Ø. Over en bred Dæmning føres Banen videre gennem Salsettes sumpige Lavland, men forude hæver de kuplede, stengraa Bjerge sig til ret anselige Højder.

Ved Stationen *Bhandup* steg jeg af Toget. Øjensynligt er det ikke hver Dag, der kommer Evropæere til dette lille, snavsede Hul, thi hele Befolkningen stimlede nysgerrigt sammen for at betragte mig samtidigt med, at man fremkom med kritiske Bemærkninger over min Person og Paaklædning, der forøvrigt saa noget løjerlig ud, idet jeg havde haft det Uheld at indgnide min ene Arm og Side med Maling fra et Stakit, hvis tiltalende Modernisering jeg desværre ikke i Tide havde opdaget.

Dog, saasnart man, til alles umaadelige Forbavselse, havde faaet Beviser paa, at den grinagtigt udseende Evropæer forstod Landsmaalet, forstummede Spydighederne hurtigt, og da man hørte, at jeg ønskede en Fører til Kanehri-grotterne, styrtede hele den mandlige Befolkning til for at tilbyde sin Tjeneste. Saa begyndte vi at handle. Jeg bød 2 Rupies i Førerløn, man forlangte 10 Rupies, men efterhaanden trykkedes Budene nedad, baade paa Grund af min ubøjelige Standhaftighed og paa Grund af den stærke Konkurrence mellem Guiderne indbyrdes. Tilsidst sluttede jeg Akkord med en net, ung Hindu paa Basis af de to Rupies, men med en lysende Udsigt til en til, i Fald han viste sig flink og villig.

Den første Del af Vejen var særdeles god Landevej, men snart blev vi nødt til at slaa ind paa en knudret Markvej, der førte mod Nord, ind i Bjergene. Efter en anstrængende Vandring naaede vi den lille, fattige Landsby *Salaiwadi*, hvis Indbyggere just ikke saa særlig gæstfrie ud ved Synet af mig. Jeg syntes meget mindre om disse Bjergboeres mørke Tavshed end om Bhandup'ernes lystige Spotterier over mit havarerede Udseende. Fra Højderne ved *Salaiwadi* kunde jeg overse den store Bjergsø *Vehas*, som forsyner Bombay med daarligt Drikkevand gennem lange Jern-

ledninger. Ved Salaiwadi befinder man sig nemlig ikke mere end 14 engelske Mil, lidt over 3 danske, fra Bombay. Men kaster den fremmede Vandrers sit Blik ud over den vilde nøgne Bjergegn, der har en forunderlig, fjern Lighed med de skotske Højlandes øde Klippeheder, skulde han tro, at han befandt sig over 100 Mile fra hvert civiliseret Sted. Men just saadan er Indien. I Dag skønne folkerige Stæder med straalende Templer og bugnende Basarer med kostbare Varer fra Alverdens Lande — i Morgen øde Djungler med krydsende Spor af Tigre og Schakaler; den ene Dag gennem velhavende Landsbyer med store, smukke, velvandede Rismarker, den næste paa Vandring gennem uvejsomme Bjerge med fattige Skove, over vilde Heder, som brændende Vinde stryge henover uden at møde Hindringer paa deres Vej, bratte Afgrunde, der skjules af tætte Taageslør, den Vejfarendes største Fjende, men saa atter smilende Dale og herlige Landskaber, hvor hele Indiens Rigdom og Skønhed synes at have sat hinanden Stævne!

Et Par Mil fra mig en Verdensstad med optimod en Million travle, arbejdende og skabende Mennesker og her de knejsende Bjerges vilde, urørte Majestæt!

Da jeg og min stedkendte Hindu havde

holdt et kort Hvil, fortsatte vi vor Vandring i nordøstlig Retning. En Times Tid gik det fremad, snart ned ad stejle Skrænter, snart op ad Klipper og skovbevoksede Aase, indtil vi endelig naaede en lille Sø, der ved Kanaler og Akvadukter er sat i Forbindelse med den lavere liggende Vehassø. Nu begyndte den egenlige møjsomme Bestigning af det halvfjerdetusind Fod høje Basaltbjærg, som Hulerne er udhuggede i.

Ad en stejl og bugtet Sti, der paa den vidunderligste Maade slyngede sig om Bjærgsiden, klatrede vi over 800 Fod op. Vi saa hellere fremefter end tilbage, hvor det svimlende Dyb gabede os i Møde. Et eneste Fejltrin og vi havde været fortabte. Endelig naaede vi da op til det lille Plateau udenfor Hulerne, som syntes at danne en Forverdenens Landsby af samme Slags, hvis Rester man endnu med Undren ser i Kaukasus, i Syrien og i Mexikos mest utilgængelige Bjærg egne.

En hel Række af gamle, forladte, forvitrede Helligdomme ligger her Side om Side, mejslede ud af den hvide Basalt. Men de grupperer sig om tvende store Hovedtempler. Det ene af disse træder frem for Yderverdenen med en lav og bred Bueaabning, der bæres af to massive Basaltsøjler, i hele sin Bygningsform og i de *ikke sønderslaaede, men aldrig fuldendte bud-*

dhistiske Basrelieffer meget mindende om Elephantatemplet, om det end hverken i Størrelse eller arkitektonisk Skønhed kan maale sig med dette. Det andet store Kanehritempel synes at være ældre end det førstnævnte, idet Indskrifter i Maharatsproget, som det taltes for et Aartusinde tilbage og som det er lykkedes at tyde, udviser, at en mægtig Konge af Maharatternes Stamme begyndte Templets Udhugning i det 6te Aarhundrede efter vor Tidsregning. Da nu Indskrifterne selv, ligesom Udsmykningen og de kolossale Basreliefs, stammer fra Slutningen eller maaske Midten af det 10 Aarhundrede, ser vi altsaa, at denne vældige Chaitya har været under Arbejde i 400 Aar. Og da vil Skæbnen, at just som Templet staar fuldført eller næsten fuldført, omstyrtes de Trosidoler, til hvis Ære og Forherligelse det er blevet til. En ny Slægt lader haant om Fædrenes fromme og mægtige Værk, som Fanatismen kun overgiver til Forglemmelse, fordi Tilintetgørelse er umulig.

Chaitya'en er overordenlig interessant. En Mur afgrænser Helligdommen for Yderverdenen. Paa hver Side af den Port, der aabner Adgangen, staar en Dørvogter af Sten med en Lotusblomst i Haanden og den hellige Slange hvilende paa Hovedet. Selve Tempelfaçaden er gennembrudt af en firkantet Port

og paa begge Sider af denne af to brede vindulignende Aabninger af samme Form og Størrelse og højere oppe, som i en ny Etage, af fem andre Aabninger, ligeledes firkantede, men mindre.

Efter at være gaaet ind gennem den brede Midterport, betraadte jeg et bredt Galleri, en Slags Forhal, aabenbart efter ganske det samme Bygningsprincip som paa Elefanta, hvor ogsaa en mægtig Forhal aabner Vejen til Templets Indre og egenlige Helligdom.

Paa hver sin Side af Forhallen staar to mægtige, 18 Fod høje, Stenstatuer, forestillende længst forglemte buddhistiske Helgener. De er ganske ens, aabenbart huggede af samme Kunstner; den højre Haandflade er løftet og velsignende vendt mod Beskueren, medens den venstre Haand griber om Kjortelens Folder. Under en mægtig Buehvælving træder man ind i selve Hovedtemplet, der, 50 Alen dybt og 12 Alen bredt, danner et langt, halvmørkt, men usigeligt højtidsfuldt Kirkeskib.

Den udhuggede Tøndehvælving bæres — naturligvis kun tilsyneladende — af tredive mægtige Søjler, femten paa hver Side. Men mange af disse Søjler er aldrig bleven fuldendt. Den religiøse Omvæltning er kommen over Bygmestrene som en Tyv om Natten. De har ikke faaet Tid til at lægge sidste

Haand paa det Aarhundreder gamle Værk! Til højre staar 11 Søjler, kun ganske raat tilhuggede, manglende baade Kapitæl og Fodstykke. Med 6 Søjler til venstre er det samme Tilfældet. Halvdelen af Søjlerne har man altsaa ikke naaet at fuldføre. Hvormeget der i kunstnerisk og kulturhistorisk Henseende derved er gaaet tabt, erkender man bedst under Studiet af de andre 15 Søjlers herlige Ornamentik og rige Billedhuggerarbejde. Om Fodstykkerne og Kapitælerne slynger sig Guirlander af Løvværk, og Søjleskafterne er smykkede med en Uendelighed af detaillerede Basreliefs og fine Arabesker. Chaityaens Sider er prydede med legemsstore Basreliefs, forestillende Mænd med kødfulde Arme og Ben og Kvinder med smal Taille og yppige Bryster. Disse Billedhuggerarbejder har særlig rundet Opmærksomhed, fordi de beviser, at Hinduernes Klædedragt, navnlig den nationale „Languti“, men ogsaa Turbanen, var den samme for tusinde Aar siden, som den Dag i Dag.

Som omtalt ligger en hel Række Helligdomme ved Siden af hinanden, men kun de to beskrevne Templer fortjener en nærmere Omtale, thi de øvrige Grotter er kun raa Huler, hvis hele indre Udsmykning har manglet allerede den Gang, da alle Arbejder ved Temp-

lerne indstilledes. De ligger saa tæt ved Siden af hinanden, at Klippevæggen, der danner Skillerummet mellem dem, paa flere Steder kun er ei Par Tommer tyk.

Nord for Kanehritemplerne fører en Klippesti op til et gammelt buddhistisk Hulekloster med Plads for tredive eller fyrretyve Munke. Cellerne er som Templerne nedenunder mejslede ud i Basaltstenen, men Arbejdet er groft og raat udført. Smalle, aabne Galerier, hulede ud i Klippevæggen, forbinder de enkelte Boliger med hinanden.

Af saadanne gamle buddhistiske Huleklostre findes der ikke faa i Indien. Senere har jeg besøgt Klippetemplerne i Karli og de pragtfulde Huler i Ellora, de skønneste paa hele den indiske Halvø, men paa begge Steder har store Munkesamfund været knyttet til den daglige Tempeltjeneste.

— — —

Uden at jeg vidste deraf, var Tiden løbet fra mig. Klokken var allerede halvto, og om en halv Time kørte Toget til Bombay fra *Bhandup*. Det kunde jeg altsaa ikke naa, men besluttede til Gengæld slet ikke at vende tilbage til Bhandup, men at marschere over Bjærgene til *Thanna*, en lille Hindubye, der passeres af Jærnbanen, idet den er den første Station efter Bhandup (21 eng. Mil fra Bom-

bay). Fra Tanna vilde jeg gaa videre til *Gora Bandra*, der ligger ved det smalle Sund, som skiller Salsette fra Indiens Fastland, men nu er overbygget med tvende mægtige Jærnbanebroer. Her gjorde jeg imidlertid Regning uden Vært, idet min venlige og høflige Fører gjorde Strike. Længere end til Thanna vilde han nu ikke spasere. Han vilde hjem til Bhandup igen og forlangte sine tre Rupies. Jeg svarede ham, at to Rupies var den stiplede Førerløn, og den skulde han faa, hvad derimod den tredie Rupie angik, maatte jeg desværre forholde mig bestemt afvisende under de givne Forhold. Vilde han imidlertid gaa med mig til Gora Bandra og derfra over til Fastlandet, skulde han i Stedet for to Rupies faa fire. Tilbudet fristede ham alligevel ikke. „Han var træt og hans Forældre ventede ham,“ fortalte han mig.

Ked af Vrøvlet gav jeg ham hans to Rupies og lod ham løbe.

— — —

Vejen fra Thanna til Gora Bandra var jævn og god, paa min venstre Haand havde jeg Bjærgene og til højre lave, grønne Strækninger, der fortsattes saa langt Øjet naaede.

Nu passerede jeg Jærnvejen mellem Bombay og Baroda og kom kort Tid efter til Gora Bandra, der er en lille og idyllisk Landsby

med venlige hvide Huse i smukke, svulmende tropiske Haver.

Foran mig laa det smalle Vand, der skil-
ler Salsette fra Indiens Fastland. Jeg bød
en Fisker 1 Rupie for at sætte mig over til
den anden Kyst, men da han gjorde Mine til
at vilde forlange mere, brød jeg kort af og
vendte tilbage til Jærnbaneskinnerne, hvilke
jeg saa vilde følge, indtil jeg kom til den
gamle portugisiske Ruinstad *Bassein*, hvor der
er en Holdeplads paa Barodajærnbanen, der
her gaar lige forbi.

Da den uforskammede Fisker saa, at
hans Forsøg paa Optrækkeri ikke havde et
bedre Resultat til Følge, løb han et langt
Stykke Vej bagefter mig, stadig nedstemmende
sine Fordringer, indtil han var kommen ned
paa en halv Rupie, Halvdelen af, hvad jeg
havde budt ham. „Ruki, ruki!“ (holdt, holdt)
raabte han, „ruki, Maharadscha (høje Herre),
ruki!“ Men „Maharadscha“ lod som ingen
Ting og spaserede over den store Jærnbane-
bro og fortsatte uden at stanse Vejen til *Bas-
sein*, omtrent 1 eng. Mil. Skov og Krat og alt
imellem Glimtet af en hvid Mur derinde i det
grønne, det var alt, hvad jeg kunde faa Øje
paa, da jeg kom til *Bassein*.

Men efterhaanden, som jeg kom længere
frem mellem Træer og Buske, opdagede jeg,

at jeg vandrede i brede, flisbelagte Gader, mellem Paladser, Kirker, Kaserne, skjult under et Tæppe af tætte Slynplanter, der dækkede de smulrende Minder fra Portugiserne Stormagtstid med grønne Ranker og Blade. Men endnu knejste Murene af den stolte Katedral, hvis Klokker for tre Aarhundrede siden gav Genlyd viden om.

Det var kun et sørgeligt Skue, den døde Ruinstad frembød; det syntes, som om Menneskeslægten, der havde levet her, paa en Gang var omkommen under en umaadelig Ulykke.

Gaderne var regelmæssigt anlagte, og Bygningernes Mure kunde endnu ses under det grønne Hvælv, af Kirker havde der været mange, men deres Taarne og Tage var forlængst sunkne i Grus. Træer var skudt højt i Vejret midt i Gaderne, idet de var trængte op gennem Fliserne, der var lettede højt op i en Rundkreds om hvert saadant hundredaarigt Træ.

Kokospalmer, hvis skønne Kroner svajede frem og tilbage i Aftenvinden, ludede frem over Paladsernes sammenstyrtede Vindusaabninger, og deres Porte forsvarede af yppige Bananer og det tætte Netværk af glimrende Orkidéer.

Bassein tilhører ganske det 16de Aarhundredes Portugisertid.

Stedet var et af de første evropæiske Etablissementer paa Malabarkysten, men da de tapre portugisike Eventyrere havde erobret Bombay, indsaa de hurtigt, hvilke umaadelige Fordele den uforlignelige Havn bød dem frem for Basseins Sumpe og flade, sandede Kyster. Og næppe var den prægtige Stad bygget færdig, næppe var den første Glans af Guldet paa Kirkernes Kors og Spir mørknet en Smule i den fugtige Tropeluft, før alt var til ingen Nytte. Det, som før havde været stort og magtforjættende, blev nu til Intet ved Siden af de vide Muligheder, der syntes i Færd med at blive til Virkelighed, da Bombay som en ny og straalende Juvel fattedes ind i Portugals Krone, Side om Side med de mange andre, ligesaa mange glimrende Minder om en Sol, der er gaaet ned for stedse. Men Herligheden varede kun „fra Høns fløj ned, til Høns fløj op“, som der staar i Visen. En sundere og stærkere Race, uden Ild i Blodet, men i Besiddelse af de Egenskaber, der nu en Gang betinger Menneskenes Sejr i Livet, tog Arven op og fordoblede den tusindfold.

Men allerede den Gang, da den første rødhaarede Angelsakser betraadte Indiens Jord-

bund, havde Bassein i umindelige Tider været en død og øde Stad, hvor Pantere og Hyæner og giftige Slinger havde gjort sig til Herrer i Menneskenes forladte Huse.

— — —
Aftenens Skygger blev lange, Solen sank dybere og dybere ned i Oceanet, det var Tid at bryde op, thi Udsigten til at maatte overnatte mellem Basseins tungsindige Ruiner, var ikke synderlig tiltalende.

Og hvor skulde jeg vel være tyet hen? Maaske til den gamle Domkirke, hvis Kor og Højalter var overhælveth med et skjærmende Tag af vilde Brombærranker?

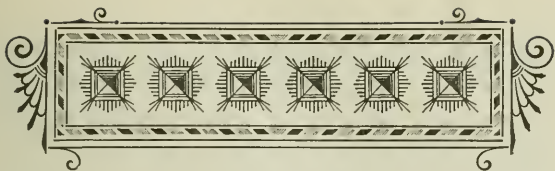
Idet jeg fulgte Jærnbaneskinneerne lige til Gora Bandra, søgte jeg at holde Skridt med det svindende Daglys. Men da jeg naaede den lille By, var den sidste Rest af Tropernes korte Tusmørke forlængst forsvundet. Nattens dybe Mørke hyllede Egnen i et uigennemtrængeligt Slør. Fod for Fod maatte jeg finde mig frem. Først langt ud paa Natten naaede jeg Thanna, i hvis parsiske Dakbungalow*) jeg endelig fandt en bøjst fornøden Hvile efter den ualmindelig anstrængende Dag. Jeg havde givet Værten Ordre til at vække mig, saa at jeg kunde komme med første Tog til Bom-

*) Landlig Gæstgivergaard.

bay; men da jeg vaagnede næste Morgen, stod Solen højt paa Himlen, Klokken var over 10 og Toget forlængst dampet forbi. Forbitret spurgte jeg min forfjamskede Vært, hvad dette skulde betyde, men han forsikrede mig, at baade han og hans Folk havde ikke alene kaldt paa mig, men rusket i mig og næsten smidt mig ud af Sengen, men alt forgæves, jeg sov som en Sten. Naa, Ulykken var jo ikke særlig stor, med Undtagelse af, at jeg nu ikke, som jeg oprindelig havde bestemt, kunde rejse til Baroda den Aften. men maatte vente til næste, for paa behørig Maade at faa alle nødvendige Afskedsvisiter aflagt, inden jeg forlød Bombay.

Klokken to kom et blandet Træn rullende ind paa Stationen, og i det tog jeg Plads, fandt en Kupé, hvor jeg var alene, lagde mig atter til at sove og vaagnede først, da vi rullede ind under Victoria Terminus' vældige Glasnaller.

Sjette Kapitel

Nordpaa. — Baroda. — I Maharatlandet. — Store Minder. — Mr. Agaskar. — En oplyst Hindu. — Indiske Komplimenter paa Engelsk. — Husenes ejendommelige Indretning. — Foran Guicowarens Palads. — Eugen Schmidt. — En lykkelig Slotsforvalter. — Min Vandring gennem det kongelige Slot. — Tronsalen. — Sølvkanoner. — En Middagsinvitation. — En sød, lille Hindudame. — Hvordan Middagen forløb. — Aftenens Gadeliv.

Otte uforglemmelige, hurtigt svundne Dage havde jeg allerede tilbragt i Hindustans store og skønne Hovedstad; den ene Dag gennemstrejfende „den sorte Stads menneskefyldte Handelsgader og den næste hørende Forelæsninger paa Frantz Zaverskollegiet over de kristne Missioner i Indien og endelig de interessante Dage paa Elefantøen, i Kanehris' Klippetempler og mellem Basseins gamle portugisiske Ruiner. Aftenen tilbragte jeg snart

i Selskab hos elskværdige Venner som Købmand Heide og Bankier Hopkins, snart i et eller andet af de talrige, ejendommelige Hindu-teatre, hvis meget litterære Repertoire sammensættes af Hindufolkets ældgamle, klassiske Skuespil „Sakuntala“, „Lervognen“ og mange andre. De er fra Sanskrit oversat paa det nuværende hindustanske Folkesprog, spilles med Begejstring af naive, men troende Kunstnere og er saaledes fra at være støvede Antikviteter blevne nationale Skatte i Folkets Eje.

I Blandt andet saa jeg en Aften paa et lille Teater i Byculla „Lervognen“ blive spillet — og spillet fortræffeligt. Den unge Skuespillerinde, der gengav Vasantasenas henrivende Skikkelse, var ligesaa smuk som hendes Kunst var fin og rørende.

Saa rejste jeg da den 23de Avgust om Aftenen fra Bombay nordpaa, til Maharatternes gamle Hovedstad *Baroda*.

„Bombay—Baroda and central India railway“ udgaar ikke fra den store og pragtfulde Centralstation „Victoria terminus“, der er opført og ejes af det rige og mægtige, engelsk-indiske Selskab „Great indian peninsula railway“, men derimod fra *Colaba*, Bombayøens Sydspids.

I vore Dage rejser man baade bekvemt og billigt overalt i Indien, hvis fortrinlige og

vidtforgrene Jærnbaneet med Lethed kan tage Konkurrencen op med de fleste evropæiske Landes.

De indiske Banetakster er meget billige — man kan rejse fra Bombay til Kalkutta for 35 Rupies, til Madras for 28; min anden Klasses Billet til Baroda kostede lidt over 10 Rupies, endskønt den var gældende for en Strækning paa omtrent 240 engelske Miles Længde — men alligevel tjener Selskaberne gode Penge, idet Passagertrafiken, just paa Grund af Billigheden, er overvældende stor, og det samme gælder om Godstrafiken. Dertil kommer, at man rejser meget komfortabelt, idet alle Hensyn er tagne til de Ulemper, navnlig den stærke Hede, som det tropiske Klima uundgaaeligt fører med sig, ligesom de brede Spor og de svære Lokomotiver gør et tillidvækkende Indtryk, ikke mindre end Waggonerne, hvis mangelige Gennemgangskupéer er udstyrede med alle saadane Bekvemmeligheder, der, om end ikke nødvendige, i hvert Fald er meget behagelige under lange Rejser i et tropisk Klima.

Personvognene er byggede efter amerikansk System og for bedre at kunne modstaa Solvarmen er de forsynede med dobbelte Tage.

Alle Vinduer er forsynede med Træjalousier, der paa den hedeste Tid af Dagen ikke tillader en eneste Solstraale at trænge ind i

Kupéerne. Selvfølgelig kan disse Jalousier skydes op og ned efter Behag.

Maskinpersonalet og i Reglen Togføreren er Englændere, hvorimod det øvrige Personale er indfødt. Navnlig ser man paa Jærnbannerne omkring Bombay mange „Evrasiere“, der gør Tjeneste som Konduktører, Pakmestre, Rangmestre, Telegrafister osv.

Medens Englænderne gærne anvender Hinduerne i Forvaltningen som Kontorembeds-mænd, synes de ikke at have Tillid til dem som Jærnbanomænd.

Alle tre Befordringsklasser er dobbelte, d. v. s. der findes særskilte Kupéer for Europæere og „Evrasiere“ og særskilte for „the natives“, d. v. s. Parsere og Hinduer, naturligvis til stor Fortrydelse for disse, der med Rette betragter det som en Ydmygelse, at de ikke en Gang er gode nok til at rejse sammen med „Evrasiere“, hvem de endog ikke vil anerkende som deres Ligemænd.

— — —

Det sumpede Landskab i Bombays Omegn er kun lidet tiltalende i og for sig, men, set som nu i den nedgaaende Sols Straaler, mangler det dog ikke en egen melankolsk Skønhed.

De flade, grønne Rismarker og sumpige Enge, hvis mørkegrønne Græs naar helt ud

til Randen af Bombaybugtens nordligste Del, hvis vidtstrakte Vandflade, set i Afstand, synes at smelte sammen med det lave Land, hist og her oplivet af enmastede Skibe med smukke slanktformede Sejl eller Baade, fulde af Mennesker, der under melankolske Sange stirrer mod den synkende Sol, medens Aarerne nu og da sænkes i det stille Vand. Eller Landskabets højtidelige Ensformighed brydes af lave Sandbanker derude i den sitrende Vandflade, hvor Hundreder af Vade- og Svømme-fugle synes at have sat hinanden Stævne, røde Pelikaner og langbenede Hejrer med dejlige, hvide Fjer, Storke, Vildgæs og Ænder — eller af fjærne Palmelunde, der synes at svømme som uvirkelige Skyer i den dirrende og rød-mende Aftenluft, medens Fastlandets snart nære, snart fjærne Bjærgkæder fortone sig i blaanende Dis, overhælveth af den rene, skyfri Himmel, hvis vestlige Halvdel farves gyldenrød af Solen, der synker ned langt derude under det indiske Oceans blaa-hvide Bolgetæppe. Billedet af dette uanselige Landskab, som de fleste haster forbi uden af ofre det en Tanke, knapt nok et Blik, ejer i sig selv det uendeliges og vidtstraktes Skønhed, medens den dybe Stilhed, der hviler over Landet og de tavse Laguner lader det storslaaede i denne Naturs brede og vage og mægtige Penselsstrøg træde

end mere levende frem for den, der kender Landet fra før, men først nu faar Øje for dets fattige og storladne Skønhed.

Solen er sunket ned under Horisonten og i nogle Øjeblikke flammer Ghatbjærgene i straalende Guldglans. Saa lægger et hvidligt Taageslør sig over Vandene og de lave Kyster og de grønne Sumpe, og hurtigt blegner atter Bjærgenes Guld, og Mørket ruller sit sorte Hvælv udover den slumrende Jord.

Men Natten stanser ikke det brusende Tog, der ustanselig iler mod Nord.

Klokken fire om Morgenen ruller vi ind paa Barodas Banegaard, som jeg først nu opdager ligger et godt Stykke fra den egenlige Stad. Jeg kalder paa en Vogn og befaler Kusken at hente min Kuffert, men til min Ærgrelse forstaar han mig ikke. Da erindrer jeg, hvor højt jeg er kommet mod Nord, dybt ind i Maharattrernes gamle Stammeland, hvor den syngende Bombaydialekt ikke forstaas, og jeg henter selv mine Effekter. Der glider et Forstaaelsens Smil hen over Kuskens sorte Sudrafjæs og da jeg søger at gøre ham begribeligt, at han skal køre til „Hotel Franklin“, Barodas eneste evropæisk Dakbungalow, ler han over hele Ansigtet og nikker med Hovedet, om hvilket en umaadelig hvid Turban er viklet. Jeg sætter mig op i den lave Vogn og vi

kører ind mod Staden, der ligger for mig i den gryende Morgen. *Vischvamitra*, der snor sig som en Buestreng af Sølv foran Stadens store Port, kører jeg over, hvor en gammel Hindubro hviler paa to Rækker Buer af Sten. Her begynder Baroda først egentlig. Jeg kører gennem lange og smalle Gader, fulde af morgenduelige Mennesker, men først længe efter naar jeg Stadens store, hvælvede Port, og først nu er jeg inde i Guicowarens Hoved- og Residensstad. To brede Gader, der skærer hinanden i rette Vinkler, deler Byen — den gamle By — i fire Dele, hvoraf en Del eller et helt Kvarter optages af Guicowarens mægtige Palads.

Men der, hvor de tvende Hovedgader møder hinanden, knejser en forunderlig Bygning, et stort Taarn, der hviler paa høje, murede Hvælvninger. Taarnet selv er af Træ og bygget som en Pyramide med mange Etager, den ene mindre i Omfang end den anden, efterhaanden som man naar til Vejs. Denne mærkværdige Bygning behersker ganske Baroda, thi man har den for Øje, hvor man end færdes. — —

Maharatterne har indskrevet deres Navn i Indiens Historie som den mest krigerske af alle Hindustammerne. Men i Modsætning til de fleste andre Stammer begynder Maharatfolkets egenlige Historie paa et meget sent

Tidspunkt, idet deres første „Ramradscha“ *Servaschi*, i Midten af det syttende Aarhundrede, stiftede det store Maharatrige efter en Række heldige Krige, bl. a. med Stormogulerne i Delhi. Før hans Tid havde Maharatterne kun udgjort en Mængde spredte Stammer — alle var de af lav Kaste — væsenlig beboende Højsletterne mellem Floderne Nerbudda og Kistna, mod Øst grænsende op til det gamle, sagnrige Golkonda, mod Vest til Gahtbjærgene.

Men Servaschis svage Efterfølgere formaaede ikke at bevare den store Arv fra Forfald og Naboernes gridske Misundelse og umættelige Hævntørst. Som Merovingerne havde deres herskende Major Domus, havde Maharatternes svage „Ramradscha'er“ deres Peischwar eller Overminister, der residerede i Puna. Snart gjorde disse Peischwarer sig uafhængige (de herskede i Puna lige til Aaret 1818, da deres Rige erobredes af Englænderne), og deres Eksempel fulgtes af andre Satraper, der dannede uafhængige Maharatrajater i Gwalior, Baroda, Ahmedabad o. fl. Steder. Disse Stater førte blodige indbyrdes Krige, hvad der gav det engelsk-ostindiske Kompagni rig og kærkommen Anledning til Indblanding. I en Række blodige Krige i Aarene 1802 — 1805 tjente den senere saa berømte Hertug af Wellington sine første Sporer,

og med Rette regnede han sine Sejre over de tapre Maharatter til sine mest blomstrende militære Laurbær. Helt knustes dog ikke dette stolte og frihedskære Folk. Saa sent som i Aaret 1843 maatte Englænderne under den for sin umenneskelige Grusomhed bekendte General *Gough*, føre en blodig Krig med Maharaja'en af Gwalior, og under det store Oprør 1857 stod Størstedelen af Maharatternes Vaabenadel i Kamp mod de forhadte Fremmede.

Den berømte Oprørschef *Nanna Sahib* var saaledes en Maharatfyrste af gammel Rod. Den daværende Guicowar af Baroda havde heldigvis for ham en finere politisk Næse end Størstedelen af hans Stammefrænder, hvorfor han ikke alene bevarede sit Rige, men endog blev overøst med Englændernes Udmærkelser. Det er denne Guicowars Søn, der endnu hersker over Baroda, som er en Stat paa Würtembergs Størrelse, 350 Kv. Mile stort med en Befolkning paa noget over 2 Millioner Mennesker. Selve Hovedstaden angives at have 120,000 Indbyggere, dog bor vistnok kun Halvdelen af dette Antal i den gamle, egenlige By. Muhamedanismen gjorde paa mig Indtrykket af at have Overvægten over Bramaismen, om end de talrige Pagoder kan tyde paa det modsatte.

— — —

Ved min Afrejse fra Bombay var jeg foruden med et Anbefalingsbrev fra Hr. Heide til Guicowarens Slotsforvalter, den tyskfødte Hr. *Schmidt*, tillige forsynet med et Kreditiv fra Bankier Hopkins paa det hinduiske Firma *Agaskar Wasudio Genpatrao & Co.* (i Maharatsproget sættes Efternavnet eller Familienavnet stedse først. Vedkommende Hindukøbmand tituleres derfor i europæisk Tiltale Mr. *Agaskar*.)

Saasnart jeg altsaa havde hvilet mig nogle Timer efter den anstrængende Rejse, besluttede jeg hurtigst muligt at aflægge de paagældende Herrer min Introduktionsvisit, hvad der navnlig hastede med Hensyn til mit Mellemværende med det indiske Hus, thi hverken nu eller paa senere Rejser i Indien førte jeg flere kontante Penge med mig end absolut fornødent. Mine Kreditiver, der lød paa mit Navn og mit kongelige danske Pas, var i ganske anderledes Grad sikrede mod Tyveri og lignende Ulykkestilfælde.

En Vogn førte mig gennem de myldrende Gader — en uendelig Vej, forekom det mig — indtil den endelig stansede udenfor et stort, alvorligt og fornemt udseende Hus, hvor det hinduiske Bankfirma havde sine Kontorer. Jeg steg ud af Vognen og traadte ind gennem en stor Portaabning. En stejl og snæver Trappe

med hvidtede Vægge og slidte Stentrin førte op til Husets eller snarere Paladsets øvre Regioner. Ganske forpustet kravlede jeg til Vejrs og kom endelig ind i en rummelig Forstue, derfra ind i en stor Kontorsal med dæmpet Lys og mange Pulte, hvor flittige, unge Hinduer stod bøjede over Forretningsbøgerne.

Med yderste Høflighed bad man mig vente et Øjeblik, da Chefen netop var i Færd med at holde Bøn! Jeg sagde naturligvis Gudbevares og slog mig indtil videre til Ro inde i Mr. Agaskars Privatkontor, en stor Sal med et Arbejdsbord i Midten, langs Væggene Silke-divaner og paa de hvide Vægge talrige Kort over forskellige indiske Egne. I Loftet hang der to store pragtfulde men støvede Krystal-Lysekroner. Jeg behøvede ikke at vente længe, thi knap fem Minutter efter min Ankomst, traadte Mr. Agaskar ind, trykkede mine Hænder med stormende Venskabelighed, og fortabte sig i Undskyldninger, fordi jeg havde maattet vente.

Derpaa fortalte han mig, at baade han selv og al hans Ejendom tilhørte mig, og at jeg var „hans Huses og hans Børns“ eneste retmæssige Behersker! —

Hvor morsomt lyder ikke saadanne orientalske Komplimenter, naar de fremsættes paa *Engelsk* som i dette Tilfælde.

Da vi havde afgjort vort pekuniære Mellemværende, bød den gæstfrie Hindu mig gøre ham den Ære at indtage en Forfriskning i hans private Lejlighed, som laa i Husets øverste Etage, hvorhen vi begav os.

Vi vandrede gennem flere store, men næsten tomme Værelser og gennem et Utal af Gange og Korridorer, steg derpaa op ad en temmelig stejl Trappe, indtil vi øverst oppe kom ud paa en stor aaben Platform, der strakte sig over hele Huset, og paa Siderne af hvilken der fandtes skønne Søjlegange med en Mængde pragtfuldt møblerede Værelser bagved. I Europa er det jo ikke særligt fint at bo paa en Kvist, men i hele denne Del af Indien bygges Husene paa den anførte Maade, med Beletagen øverst oppe, hvor Husets Herre og hans Familie bor, og i Virkeligheden frembyder denne højtliggende, luftige Bolig, baade det behageligste og sundeste Opholdssted.

Min ærede Vært, Mr. Agaskar, var en Mand i sin bedste Alder, vel omtrent 40 Aar gammel og i hele sit Ydre en Type paa den højere Maharatklasse. Han var af en regelmæssig, mandig Skønhed med mørke, lynende Øjne, en kroget Næse og olivenfarvet Teint. Paa maharattisk Vis var hans Skæg studset firkantet og børstet mod Haarene. Et Øjeblik efter at vi havde nedladt os paa de smukke,

mørkerøde Silkedivaner, traadte en sort Tjener ind med Kaffe, Betel og Syltetøj. Agaskar spurgte mig interesseret ud om alt muligt og blev meget overrasket, da han erfarede, at Prinsessen af Wales var en Datter af den danske Konge. Han havde aldrig været i Evropa, men gentagne Gange i Zanzibar og Singapore.

Endelig tog vi under mange Komplimenter og gensidige Artigheder Afsked med hinanden, efter at han havde fulgt mig ned ad alle Trapperne indtil Tærsklen af Gadeporten, uden for hvilken min Vogn holdt. I rask Trav kørte jeg saa til det kongelige Slot, hvis umaadelige, højst forskelligartede, ofte mærkelige og pittoreske Façader omslutter et helt Stadkvarter, et uhyre Serail, omhyggelig afspærret fra Omverdenen. Ved den Port, hvor min Vogn gjorde Holdt, blev der holdt Vagt af en Deling af Guicowarens Arabergarde. Jeg henvendte mig paa engelsk til Vagtkommandøren, en ung pragtfuldt klædt, lyshudet Araber, med Forespørgsel om Mr. Schmidt. Han saa paa mig, smilede venligt og slog ud med Haanden. Han havde ikke forstaaet et Ord af, hvad jeg sagde. Atter gjorde jeg et Forsøg, denne Gang paa hindustansk, men med et ligesaa kummerligt Resultat. Saa opgav jeg videre Konversation med den flinke unge Mand

og forsatte Kørslen — først hele Paladskvarteret rundt, for saa vidt som muligt, at faa et Overblik over denne mærkværdige Kongeborg, der halvt er bygget af Sten, halvt af Træ. Vinduerne sad højt oppe, først i tredje Etage begyndte de, talrigst var de i femte Etage, Paladsets øverste og fornemste, med Guicowarens Privatgemakker og hans store Senana*), der efter Sigende optager hele Paladsets nordlige Fløj, som alene er større end alle Palæerne paa Amalienborg tilsammen. Jeg beundrede de umaadelige Fladers rige arkitektoniske Dekoration, kun for en Del i Sten, ellers vidunderligt Billedskærerarbejde i Mahogni- og Teaktræ. Da jeg endelig kom hjem til Hotellet igen efter min lange Køretur, satte jeg mig ned og skrev et Brev til Hr. Schmidt, som jeg vedføjede Hr. Heides Anbefalingsbrev. Det sendte jeg saa straks af Sted med et paalideligt Bud — en Fremgangsmaade, jeg selvfølgelig skulde have fulgt for længe siden.

To Timer senere kom Hr. Eugen Schmidt selv for at hilse paa mig. Det var en lille mager Sydtysker, overordenlig venlig og snakksom. Man kunde mærke, hvor henrykt han var over at kunne tale sit bayerske Moders-

*) Harem.

maal med en Mand, der forstod baade ham og hans Følelser. Guicowaren var³ desværre ikke i Baroda, men for Øjeblikket² paa Besøg hos Vicekongen i Kalkutta. Jeg havde haabet paa at blive forestillet for Hans Højhed, men maatte nu altsaa nøjes med at se det indvendige af hans prægtige Palads. Eugen Schmidt fortalte mig, at han egenlig¹ var Tandlæge, og at han havde faaet sin nuværende betroede Stilling som Slotsforvalter paa Grund af den Yndest, en heldig udført Tandoperation paa Hans Højhed havde lagt Grunden til.

Siden hen havde han giftet sig med en Datter af Guicowarens Overfourér og han betroede mig, at det var et Embede, i hvilket en fornuftig Mand ikke med sin bedste Vilje kunde undgaa at blive rig.

Med alle saadanne Smaahistorier underholdt han mig, medens vi i en elegant Hofekvipage kørte tilbage til Slottet. Denne Gang gjorde den arabiske Vagt stram Honnør (om for Vognen og Hestene eller for os, skal jeg lade være usagt), medens jeg smilende — men meget fornemt — hilste paa den unge Araberofficer, som før ikke havde forstaaet hverken Engelsk eller Hindustansk. Han var maalløs af Forbavselse og har rimeligvis et Par Dage efter gaaet rundt i Angst for „Følgerne“ af hin pantomimiske Samtale. Sagen

var, at han havde jo nok forstaaet saa meget, at jeg vilde ind i Slottet, og det var dette, han meget høfligt men bestemt havde forment mig. Orientaler, som han var, nærrede han naturligvis ingen Tvivl om, at jeg fra nu af ikke tænkte paa andet end at forfølge ham med mit giftigste Had.

Paladsets Indre vimlede af Soldater, Hof-folk og Tjenere. Allevegne i de store skygge-fulde Gaardsrum, rundt om de sprudlende Mar-morbrønde, under Portenes Hvelvinger og paa de tæppebelagte Trappeafsatser sad og laa male-riske Grupper af broget klædte Mennesker, smykkede med store Turbaner eller med smaa Fløjelskalotter, der glimrede af Guldbroderi.

Vi vandrede rundt fra Sal til Sal, den ene mere pragtfuld og glimrende end den anden, uden at det syntes nogensinde at ville faa Ende. En Mængde af Paladsets Værelser er monterede med moderne europæiske Møbler, som stikker underligt af ved Siden af de gamle, guldindvirkede, hinduiske Tapeter og de for-gyldte udskaarne Træsøjler.

Guicowarens Skatkammer, der opbevares i nogle Værelser uden Vinduer og lukkede med svære Jærndøre, siges at indeholde store Værdier i ædle Stene. Endnu er Guicowaren af Baroda den rigeste af alle Indiens Fyrster, og endnu vækker hans Navn Ærefrygt viden

om i Hindustan, skønt baade han selv og hans Forfædre forlængst kun er de engelske Herrers ydmyge Vasaller.

I alle Paladsets forskellige Etager holdt „Choubdarer“ eller Dørvogtere Vagt med sølvknappede Stave — Tegnet paa deres Værdighed — i Hænderne.

Det mærkeligste af alle Paladsets talløse Rum er utvivlsomt *den store Tronsal* i andet Stokværk, der er længere og bredere end Spejlsalen i Versailles, som jeg senere saa og da uvilkaarligt sammenlignede den med. Loftet i denne herlige Sal er udført i det rigeste Træskærerarbejde og bæres af 36 forgyldte Søjler, hvis Kapitæler alle er af Lapiz Lazuli, altsaa af uhyre Værdi. Selv om Eugen Schmidts Angivelse af disse Kapitælers Værdi — som han anslog til 15 Millioner Francs — var for høj, saa er der dog ingen Tvivl om, at hver enkelt af dem repræsenterer en Formue.

I den store Forhal i Slottets østlige Fløj er der opstillet et Batteri paa 4 Kanoner, som vistnok i sin Slags er Verdens kostbareste.

Disse ottefundige Kanoner er nemlig af massivt og rent Sølv, støbt af indsmæltede Rupies. De hviler paa Sandeltræslavetter, og alt Beslag er af Sølv med Undtagelse af

Naglerne og Baandene om Hjulene. der er af Kobber. Ladestokkene er af pureste Sølv.

En Deling af Guicowarens Araberlivvagt er stedse posteret i denne Forhal.

Man bliver ganske imponeret af den uhyre Sammenhobning af ædle Metaller og Stene paa dette ene Sted. I gamle Dage skal der have været meget, meget mere, men Tidernes Ugunst, de heldige Kriges Ophør og Britternes haarde Aag har bragt en langsom, men sikker Svindsot ind mellem alle disse Herligheder, der er af dem, som Møl og Rust fortære i mer end én Forstand.

Og sandelig, jeg saa Møllene flagre ud af de svære Silkeportiérer, naar Dørenes Knirken og Fodtrinenes Støj skræmmede dem op af deres Ro — og Rusten, ja, den kom ogsaa til Syne.

II I det store Vaabengaleri, hvor Sværd og Skjolde, Buer og Pile og vældige Stridsøkser, Armbrøster og gamle, solvindlagte Flintlaasgeværer opbevaredes i broget Blanding, ja, der saa jeg rigelig af sort fortærende Rust, der langsomt aad de Vaaben, som Guicowarnerne i gamle Dage svang mod deres rædselsslagne Fjender, idet de selv — uovervindelige — gjorde Riget stort og mægtigt til alle Sider.

 Men hvad gør det vel, at Rusten fortærer disse gamle Vaaben, som der nu ikke mere

er Brug for, og hvis Syn maa vække smærtelige Tanker.

Engelske Officerer opretholder Ordenen i Baroda. Guicowaren har man kun levnet en arabisk Livgarde, som intet har at gøre — mindst af alt Poster at besætte — udenfor Paladset.

Den Sol, som skinnede over Indiens store Tid er gaaet ned for stedse. Folket haaber ikke længere paa Friheden, og Fyrsterne kryber ydmygt for de engelske Guvernører og Residenter. Derfor er det maaske bedst, at Rust fortærer alt, hvad der kan minde Hindufolket om, at det en Gang var stort og frit, for at det nu saa meget mere lydigt kan bøje Hovedet under de Fremmedes Aag, disse Fremmede, der er Herrer i Landet, fordi de er saa uendelig meget stærkere og kraftigere, som Nation betragtet, end dette talløse, rige og begavede men desværre saa lidet villende og saa holdningsløse Folk.

— — —

Indtil for ikke mange Aar siden holdt en Mængde gamle, middelalderlige og glansfulde, men meget kostbare Skikke sig ved Guicowarens Hof, navnlig storartede Kamplege mellem Elefanter og Næshorn eller mellem Atleter, der opdroges og underholdtes paa Guicowarens Bekostning, ganske som Gladiatorerne i

den romerske Kejsertid. Men disse glimrende Tider er nu forbi.

— — —

Skyggerne begyndte allerede at blive lange, da vi efter flere Timers Vandring gennem det vidtstrakte Palads'es Sale og Værelser og endelose Korridorer og Trapper, endelig atter stod i den store Indkørselsport, ad hvilken vi først vare komne ind i Kongeborgen. Gæstfri til det yderste bad Hr. Schmidt mig gøre ham og hans Hustru den Glæde at spise til Middag hos dem.

Naturligvis tog jeg med Tak mod Indbydelsen, ogsaa fordi jeg ikke var saa lidt nysgerrig efter at se Fru Schmidt, der, som man erindrer, var en hinduisk Dame, Datter af en driftig Hofembedsmand. Ægteparret havde naturligvis deres Embedsbolig paa selve Slottet, i dettes søndre Fløj, men ganske afsondret fra Omgivelserne. Vi spaserede gennem flere indre Gaarde og Haver, som Regel forsynede med smukke Springvand, indtil vi endelig kom til en høj Mur, der syntes at spærre videre Fremtrængen, men Schmidt tog en Nøgle op af Lommen og aabnede en Luge, som jeg først nu bemærkede i det høje Græs lige under Murens Fod. Ad en smal, stejle Trappe steg vi derpaa ned i det mørke Dyb, dog først efter at den brave Slotsforvalter omhyggelig

havde aflaaaset Lugen indvendig fra. Da han havde strøget en Svovlstik, saa jeg, at jeg befandt mig i en hvælvet, flisebelagt Gang, for Enden af hvilken en Trappe førte op til en lignende Luge som den, ad hvilken vi var stegen ned. Schmidt, som gik i Forvejen, aabnede hurtigt Lugen, og vi steg atter op til Dagens Lys. Vi stod da i en stor, smuk og velholdt Have, ind i hvilken en lille Sidefløj eller Pavillon af Slottet var bygget ud: „Mein einfaches Haus“, præsenterede Schmidt, idet han gemytlig slog ud med Haanden i Retning af den smukke Veranda, der løb langs med Pavillonens Façade mod Haven.

Imidlertid var Husherrens Hjemkomst bleven bemærket, og gennem de aabenstaaende Jalousier kunde jeg se, hvorledes der blev Røre inde i Huset.

Et Øjeblik efter kom et Par brune, hinduiske Tjenere løbende for at stille sig til deres Herres Disposition. Saasnart de kom i Nærheden af os, gjorde de deres ydmygste „Sallâms“. De modtog forskellige Ordre, og forsvandt atter i Huset, som vi nu traadte ind i.

I en Salon, betrukken med smukke, bleg-røde Silketapeter i indisk Stil, men forøvrigt møbleret paa evropæisk Vis, blev jeg forestillet for Husets unge Frue.

Hun laa paa en Chaiselongue, da jeg og hendes Mand traadte ind i Værelset, men rejste sig forbavset op, da hun fik Øje paa den fremmede Evropæer: dog genvandt hun hurtig sin Fatning, og da hendes Mand havde præsenteret mig som en af sine gode Venner, rakte hun mig med megen Ynde sin smukke, lille Haand. Hendes Paaklædning var halv indisk, halv evropæisk, men over den smagfuldt komponerede Dragt var der slynget et tyndt, gennemsigtigt, lyserødt Silkesjal, der end yderligere bidrog til at fremhæve hendes sarte Skønheds fine Former.

Kort efter gik vi til Bords.

Som noget, der fulgte af sig selv, vilde jeg give hende Armen for at føre hende ind i Spisestuen, men ganske forskrækket veg hun tilbage, idet hun sendte sin Mand et bedende, fortvivlet Ansigt. Hvad mig angik, tænkte jeg straks: „Død og Pine, sikken et Fæ, Du er, at glemme, at Pigebarnet lige indtil for et halvt Aar siden har levet i et orientalsk Harem, og tro, at hun siden da kan være bleven til et civiliseret Menneske!“

Schmidt opfattede straks det komiske i Situationen og gav sig til at le himmelhøjt, idet han sagde noget til hende i Landets Maal, hvad der syntes at berolige hende meget. Da jeg nu paa ingen Maade vilde strække

Gevær overfor den smukke Hoffourérdatter og Slotsforvalterfrue, bukkede jeg atter, afmaalt og alvorligt, for hende, idet jeg paany bød hende Armen. Denne Gang tog hun imod den, omend undseligt rødmende, og i den bedste Stemning satte vi os saa til Bords. Maden var god, Vinene ligesaa. Den unge Frues livlige, lidt ungpigeagtige Konversation — vi talte engelsk — røbede virkelig paa mange Omraader en Aandsdannelse, som man ellers ikke kan vente at finde hos en ung Kvinde, der er opdraget indenfor et Harems høje Mure. Meget interesseret spurgte hun mig ud om de store evropæiske Byer, men da jeg fortalte hende, hvorledes man der anvendte Kvinder i alle mulige Stillinger, og om den store Frihed, disse nød overalt i Evropa og Amerika, saa hun vantro smilende paa mig. Schmidt lo og sagde, at jeg satte hans „Weibchen de frygteligste Nykker i Hovedet“.

— — —

Kort efter at vi havde rejst os fra Bordet, tog jeg Afsked, ihukommende god orientalsk Skik og Brug, der fordrer, at man ikke forstyrrer hinanden i de Timer, man tilbringer i sine Kvinders Selskab. Den unge Frue indbød mig yndefuldt til at forny mit Besøg og rakte mig derpaa selv *pansopari*, „Afskedsgaven“, den i alle indiske Huse uundgaae-

lige Betel med Arraknødder og hvid Kalk, der rulles ind i et grønt Blad og tygges som Skraatobak.

I Begyndelsen forekom denne evindelige Betel mig ganske modbydelig, men jeg blev snart vant til den, om end jeg aldrig lærte at sætte den tilbørlige Pris paa den.

Schmidt fulgte mig et Stykke paa Vej, indtil vi fik fat i en Vogn. Denne Gang maatte jeg dog ikke gennem den hemmelighedsfulde Løngang, men gennen en lille Dør traadte vi ud paa en af Byens tvende store, altid stærkt befærdede Hovedgader.

Jeg takkede min fortræffelige, tyske Ven for den interessante Dag, som jeg skyldte hans Elskværdighed og bad ham tillade mig at gøre Gengæld ved en tarvelig Frokost i Hotellet næste Formiddag, en Invitation, som han med øjensynlig Fornøjelse modtog. Endnu en Gang bad jeg ham hilse sin Kone fra mig og derpaa skiltes vi, idet han vendte tilbage til sit Hjem, hvor Lykken ventede ham i en henrivende Kvindes Skikkelse, medens jeg kørte afsted gennem oplyste og larmende Gader, videre, bestandig videre, gennem krogede Gyder med høje Huse og mærkværdige Butiker, over aabne Pladser, hvor Springvandene plaskede i Maanens Straaler og atter ind i de lys- og

menneskefyldte Gader, indtil jeg endelig gav Kusken Befaling til at stanse. Med et Ryk holdt Vognen stille foran den straalende oplyste Façade af et Teater, paa hvis Scene, Barodas skønneste Bajaderer optraadte — saaledes som den utrættelige Udraabers Lovprisning lød.

Syvende Kapitel

Bajaderer. — Deres æggende Dans. — En behændig Taskenspillerske. — Gamle Grave. — Folkeliv i Baroda. — Jeg trakterer Eugen Schmidt med en tysk Frokost. — Rugbrødets Lovprisning. — Garnisonsrevy. — Et prægtigt Skuespil. — Fru Schmidt i Bad. — Afsked med Baroda. — Afrejse til Surate.

Bajadereteatrets straalende oplyste Façade med store, malede Figurer, forestillende dansende Kvinder, skjulte en aaben Tilskuerplads og en Scene uden Kulisser, men omhængt med smukke, indiske Tæpper i spraglede Mønstre. Lokalet, om man kan bruge dette Udtryk om det aabne Tilskuerrum — var propfuldt af Mennesker, navnlig i Baggrunden, hvis billige Pladser til to Annas (16 Øre) syntes stærkt efterspurgte; i „første Parket“ var der derimod mere fremkommeligt. En ubestemmelig Duft af Haarolje, Betel og Moskus fyldte Luften, men denne karakteristiske Odeur var

jeg allerede saa vant til. at mit tidligere Ubehag ganske havde fortaget sig. Man kan vænne sig til al Ting, og til syvende og sidst er det et Spørgsmaal, om den kvælende Tobaksdamp, blandet med Stanken af spildt Øl, i vore hjemlige Forlystelseslokaler af tredje Rang egentlig er at foretrække.

Forestillingen var i fuld Gang. Et Orkester, som var anbragt i Scenens Baggrund, traktede, siddende paa Hug, Tamburin, Trommer og Fløjter; foran disse Musikanter, med de olivenfarvede Ansigter vendte mod Tilskuerne, bevægede tre halvnøgne Bajaderer sig i rytmisk Takt, næsten uden at flytte Fødderne, kun „dansende“ med Hoved, Arme og Overkrop, indtil de pludselig, samtidig med, at Musiken skærende faldt ind, begyndte at hvirvle rundt i en fantastisk Dans, som snart ved sin æggende Karakter bragte Tilskuerne i vild Lidenskab.

De skønne, dansende Kvindeskikkelser fulgtes af Publikum med brændende Øjne, medens Hænderne knugedes mod hinanden, og de unge Levemænd udstødte stakaandede, halvhøje Raab af Begejstring, betagne af det sanseligt skønne Syn.

Endelig sank Bajadererne ned paa en Divan, hvor de laa henslængte, gispende efter Vejret, i nogen Tid. Derefter kom en Tjener

ind med tre „Houkah's“ (indiske Vandpiber, i hvilke Tobakken er blandet med Opium), som de greb med Begærlighed. Hensunken i sig selv og uden at værdige Tilskuerne et eneste Blik, pustede de Røgen ud i Luften. I blaalige, duftende Skyer bølgede den ud over Tilskuernes Hoveder og forsvandt i den stille stjerneklare Luft.

Nu traadte en Taskenspillerske ind paa Scenen. Hun var klædt i gammel hindustansk Dragt, foroven et kort, rødt Silkeliv med stramme, halvlange Ærmer, kun Brystet var dækket, medens Underlivet var nøgent til neden for Navlen, derefter kom som Skørt „Sarrien“, der, naar den tages paa, føres mellem Benene og vikles om Hofterne — det kvindelige Side-stykke til Mændenes „Languti“. Den var af straalende gul Silke. Paa Hovedet bar hun noget, der saa ud som en gylden Straaleglorie. Det var en forgyldt Krans af Vidier, der hvilede ganske horisontalt paa hendes Isse. Rundt om denne Krans hang der en Mængde Traade, der alle endte i en Løkke, som omsluttede en Glasperle. I den venstre Arm holdt hun en lille forgyldt Kurv, fuld af Æg. Musiken begyndte en ensformig dæmpet Melodi, og hun viste sin Kunst.

Først langsomt, men stedse hurtigere begyndte hun at dreje rundt om sig selv. Da

hun kom rigtig i Fart, greb hun med lynsnar Hast et Æg, puttede det ind i Løkken paa en af Snorene, som hun gav et Kast, saa den fløj ud i Luften, samtidig med at Løkken strammedes til.

Hurtigere og hurtigere drejede Pigebarnet sig rundt, og længe varede det ikke, før alle Æggene i Kurven var bragt i Snorenes Løkker. Alle disse Æg syntes under Kunstnerindens hurtige, omdrejende Bevægelse at danne en lysende Ring om hendes Hoved.

Nu begyndte hun at tage Æggene ud af Løkkerne og lægge dem tilbage i Kurven igen, næsten det vanskeligste af hele Kunststykket, men det lykkedes til Fuldkommenhed.

Hele denne Behændighedskunst var i sig selv saa overordentlig vanskelig og blev saa sikkert og nydeligt udført af den unge Hindupige, at alt det sædvanlige Gøgl i vore Cirkus' og Variétéer ikke kan bære Vand derimod.

Hinduerne har forøvrigt fra gammel Tid Tid været Mestre i allehaande Illusions- og Taskenspillerkunster. Det er af dem, Evropæerne har lært Kunsten, men Lærlingene har rigtignok aldrig naaet Mestrenes Fuldkommenhed og gør det vist aldrig, thi det er ganske en Temperamentssag, om man bliver en Fuser eller Kunstner paa dette Omraader. Vor Race mangler den sejge Taalmodighed, den

Sjælens Halsstarrighed, der har gjort Hinduerne store paa saa mange Omraader af større Natur end dette.

For at undgaa at komme i Trængsel ved Forestillingens Slutning, renoncerede jeg paa Resten af Programmets endnu talrige Numre og forlod Teatret under „Direktørens“ Taksigelser for den Ære, min Nærværelse havde været ham.

Jeg skyndte mig hjem til Hotellet og gik i Seng med den behagelige Bevidsthed om en vel anvendt Dag.

— — —

Den næste Morgen var jeg tidlig oppe, da det var min Hensigt at foretage en Køretur til en stor Lystskov et Stykke udenfor Byen, hvor der fandtes Ruiner af en ældgammel Pagode i Forbindelse med flere storartede, velbevarede, muhamedanske Gravmæler.

Køreturen i den dugfriske Morgen langs den blinkende og rislende Vischvamitra var meget smuk; ved hver ny Bøjning, Vejen gjorde, fik jeg Øje paa nye Skønheder i det grønne Landskab, hvis bløde Bølgelinjer og vuggende Kornmarker mindede mig om et Land, som Tusinder af lange Mile skilte mig fra.

Kun et enkelt af de talrige Gravmæler fortjente al den Ros, som var ødslet paa dem alle.

Formen var den sædvanlige muhamedanske: En stor Hovedkuppel hvælvende sig over selve Graven og bares af gennembrudte Vægge, udhugne som Gitterværk i smukke, arabiske Mønstre. Rundt om denne Hovedbygning hævede ni mindre Kupler sig, baarne af spidsbuede Søjlegange.

Baade dette og de andre ganske hen-
smulrede Mausoleer var utvivlsom af høj
Ælde, men dog langt yngre end det gamle
Hindutempel, mellem hvis Rudera vældige Træer
var skudt i Vejret, udbredende Skygge og
Kølighed over dette i mange Aarhundreder
fredlyste Sted.

Der er stor Markedsfest i Baroda denne
Dag. Paa Torvene og i de lange, snævre Mar-
kedsgader har Handelsmændene opslaaet
deres Boder, hvis fristende Indhold skærer den
talrige Mængde i Øjnene.

Pyntede Bønder fra Omegnen med umaa-
delige Turbaner af ubleget Lærred om Ho-
vedet vandrer rundt med deres Hustruer ved
Haanden, fra den ene Butik til den anden,
mindre for at købe end for at nyde Synet af de ud-
stillede Herligheder. Borgerfolk med Fløjls-
kalot paa Hovedet og røde Snabelsko paa
Fødderne, men forresten hyllede i hvide Ge-
vandter spaserer omkring i ivrig Samtale, medens

hindniske Damer, klædte i røde og gule Silke-stoffer fra det skønne Guzerate og overlæssede med Guld og Sølvprydelser, nysgerrigt undersøger de udstillede Sager i Klædehandlernes og Juvelerernes Boder. —

Købmænd og Embedsmænd, Hinduer og Muhamedanere, Sepoysoldater og Arabere af Guicowarens Livgarde, smukke Bajaderer, klædte i lette Dragter og behængte med Smykker — ægte mellem de uægte — nøgne Fakirer, der reklamerer med deres lidelsesfulde Standhaftighed, hist og her en engelsk Officer og hans blege Hustru, klædt i hvidt, maharattiske Adelsmænd i guldfunklende Dragter og med juvelbesatte Krumsabler ved Siden, omvandrende Gøglerbander og larmende Musikkorps — alt i broget, farvestraalende, vekslende Blanding under den dybblaa Himmels stærke Sol. — —

Klokken tolv gav min brave tyske Ven Eugen Schmidt Møde i Hotel Franklin, hvorpaa vi i Forening indtog en bedre Frokost — naturligvis ganske paa tysk. Fortræffeligt Münchenerbier var Værten heldigvis i Besiddelse af, ligeledes af østprøjsisk Kümmel; forøvrigt bestod Frokostens Hovedbestanddele væsenligt af Wienerpølser med Citron og Anchiowis og kolde, tykke Pandekager, som vi skyllede ned med en Flaske ægte Johannesberger;

naturligvis manglede vi heller ikke det gode danske Smør, men -- desværre — maatte vi undvære det hjemlige Rugbrød.

Hjemmemennesker gør sig i det hele ikke noget Begreb om, hvilket Savn det i Virkeligheden er gennem lange Tider at skulle undvære Brød, som er bagt af Rug. Det er min Oberbevisning, at absolut ingen anden Kornsort kan maale sig med Rug, naar Talen er om det „daglige Brød“. Af Rugbrød bliver man aldrig ked, hvorimod man i Længden kun kan holde Franskbrød (Hvedebrød) ud ved jævnlig at veksle med andre Brødsorter, navnlig med Majs- eller Bananbrød.

— — —

Efter Frokosten tog vi en Vogn og kørte ud til den store Paradeplads, der ligger vest for Staden. Der skulde nemlig Klokken to afholdes en Garnisonsrevy. Ved vor Ankomst var det militære Skuespil allerede i fuld Gang. Fra den store Tribune, der var forbeholdt de evropæiske og indfødte Notabiliteter, havde vi den prægtigste Udsigt over den store Fællede, der i dette Øjeblik frembød et glimrende Syn. Alle de forskellige Afdelinger defilerede forbi de tilstedeværende høje engelske Officerer, hvorpaa de fortsatte Marschen Pladsen rundt og tog Opstilling paa samme Sted, hvorfra de var gaaede ud.

Først kom et Landsenerregiment af den kejserlige Sepoyarmé i hvide og blaa Uniformer og store Turbaner, Rytternes Skæg ensartet studset paa maharattisk Vis og alle Hestene — smukke og stærke, brune Dyr — opsadde paa turkomannisk med høj Træsadel og to Dages Foder i en aflang Mantelsæk, spændt fast bagpaa Sadlen. Derpaa fulgte Afdelinger af Guicowarens „Kontingent“ til det almindelige Landeværn — kommanderet af engelske Officerer — i spraglede Uniformer, men med mere end tvivlsom militær Holdning. Men det daarlige Indtryk, disse Tropper muligvis havde gjort paa de mange tusinde Tilskuere, udviskedes hurtigt, da fire Eskadroner af det irregulære maharattiske Kavalleri, ført af indiske Adelsmænd i guldfunklende Uniformer, kom sprængende forbi Tribunerne under høje Raab og svingende de juvelglimtende Krumsabler.

Uimodstaaeligt reves Tilskuermasserne med af dette prægtige Syn, og et Skrig af patriotisk Begejstring steg mod Himlen, overdøvende den brusende Miltærmusik og Buldret af Feltartilleriet (af Sepoyarmeen), der i fuld Karriére kørte Fælleden rundt med toogtredive Kanoner, fyldte Ammunitionsvogne og alt Tilbehør. Nye Afdelinger passerede forbi, til Fods og til Hest, medens Solen sendte sin Glans ned over

de straalende Uniformer og blanke Vaaben og Tilskuernes brogede Sværme, som Vagtposterne kun med Møje holdt udenfor Snorene, der under Revyen indhegnede den store Plads.

Klokken fire var det hele forbi, Afdelingerne marscherede tilbage til Kaserne under skingrende Musik og vi kørte tilbage til Byen.

— — —

Da det var min Agt samme Aften at rejse sydpaa igen — jeg vilde stanse en Dag i Surate, forinden jeg vendte tilbage til Bombay —, fulgte jeg med Schmidt til hans Hjem for at tage Afsked med hans elskværdige og nydelige Hustru. Desværre fik jeg hende ikke at se, da hun just var gaaet i Bad, da vi kom. Tid til at vente havde jeg ikke, da jeg endnu havde nogle Ærinder at udrette, og Toget allerede gik Klokken syv.

Jeg tog derfor ogsaa nu en hjærtelig Afsked med min udmærkede og meget elskværdige Ven, der efter saa mange mærkelige Livshændelser havde haft det utrolige Held at falde ned paa sine Ben i denne indiske Afkrog, hvor hans jordiske Lykke var blomstret op.

Ikke mere end to Dage havde jeg opholdt mig i denne gamle hinduiske Kongestad, men nu da jeg stod udenfor den aabne Kupédør,

i Færd med atter at drage bort, syntes baade Byens Gader og Menneskene i dem mig saa forunderlig gammelkendte, jeg kunde næsten ikke gøre mig fortrolig med Tanken om, at jeg efter al Sandsynlighed aldrig mere skulde se Barodas høje Taarn og vældige Kongeslot, ej heller de to elskværdige Mennesker, der boede i dette Slot. Jeg skulde aldrig mere sidde paa Hotel Franklins Veranda og drikke Münchenerøl sammen med Eugen Schmidt, hvis glade Latter og muntre Historier jeg havde hørt for sidste Gang.

— — —

Men der var ingen Tid til sentimentale Betragtninger. Lokomotivets skingrende Fløjte peb for sidste Gang, Vogndørene smækkedes i, og Toget rullede ud i den frembrydende Aftenskumring. To Timer senere kørte vi under Larm og klaprende Bulder over den vældige Bro, der forbinder Nerbuddaflodens Bredder, og Klokken elleve brusede Toget ind paa Surates menneskefyldte Station.

Ottende Kapitel

Surate. — I Feudaltiden. — Tek beg Khan. — En energisk Svigermoder. — De tvende Nabober. — De kæmpende Partier. — Englændernes stigende Indflydelse. — Lord Spencer besætter Surate. — Den stakkels Stormogul. — Englændernes faste og smidige Regimente. — Deres snedige Politik.

Med sine snævre, ubrolagte Gader og høje, treetages Huse med fremspringende Stokværk, sine gammeldags, palmekransede Brønde paa de talrige, men smaa, runde Torve og Pladser, med sine skønne, murindhegnede Haver, som ligger uden om alle de gamle Paladser fra forrige Aarhundrede, ligner Surate i højere Grad en ægte orientalsk Stad, end nogen anden, jeg saa i Hindustan.

Ikke mindst bidrager hertil de talrige Moskeers slanke Kupler og Minareter, ligesom Surate maaske er den Stad paa Malabarkysten, hvor den Rejsende træffer flest Repræsentanter

for det mørke Fastland. Ligeledes vimler Gaderne med Arabere fra Maskat, Yemen og Zanzibar, thi lige fra den Tid af, da Byen var den vigtigste Udførselshavn i Stormogulernes vidtstrakte Rige, har Handelen paa Arabien og Afrika været Befolkningens væsentligste Rigdomskilde. Surate har over 100,000 Indbyggere, men knap en Tredjedel af dette Antal er Hinduer; over Halvdelen er Muhamedanere, medens den parsiske Menighed tæller ca. 30,000 Medlemmer. Næstefter Bombay er Surate Parsernes vigtigste Stad, og man træffer dem overalt; de sidder inde med store Formuer, og en væsenlig Del af Handelen er paa deres Hænder.

Surate ligger meget smukt i et næsten tropisk frodigt Landskab ved *Taptiflodens* venstre Bred, omtrent 2 danske Mil fra dens Udløb i Cambay Bugten. Navigationen paa denne Flod er meget vanskelig paa Grund af talrige Sandbanker, men de stedkendte smaa, arabiske Dows og hinduiske Barker kommer med Lethed forbi dér, hvor de store evropæiske Skibe vilde blive siddende. Dampskibene har endnu ikke rigtig erobret Surate, hvis rige Udførsel af Bomuld, Silke, Tobak, Ris og Indigo endnu stadigt — og tilsyneladende tilfredsstillende — besørges af disse smaa, men meget sødygtige Sejlskibe, som man træffer overalt paa Ky-

sterne af Indien, Persien. Arabien og Østafrika.

Den tyske Rejsende, *Niebuhr**), der besøgte Surate i Midten af forrige Aarhundrede paa et Tidspunkt, da Byen endnu nominelt stod under Stormogulen i Delhi fortæller en Række interessante og højst karakteristiske Træk af de daværende Tilstande, der tilsyneladende havde et i politisk Henseende yderst anarkisk Præg, ligesom han heller ikke glemmer at fortælle, hvorledes de kloge Englændere overalt forstod at bore sig ind, gøre deres Indflydelse gældende og tilrive sig den størst mulige Magt.

Allerede fra gammel Tid af havde Stormogulerne trende Statholdere eller „Nabober“ residerende i Byen. Den ene forestod Byens Civilforvaltning, den anden kommanderede Militærmagten og residerede i Byens gamle Fæstning, der indesluttede et helt Stadkvarter og var rigelig forsynet med Forraadsmagasiner og Vaabenarsenaler.

Naturligvis gjorde Hoffet i Delhi alt for, at der kunde bestaa et saa daarligt Forhold som muligt imellem de to Nabober, thi i Virkeligheden var de en Gang frygtede Stormoguler sunkne ned til en Skyggetilværelse, under hvilken de vistnok endnu af Navn beherskede

*) Niebuhr: Reisebeschreibung, II Band. 1778.

store Landstrækninger, men ganske havde tabt Magten til de forskellige, ærgerrige Statholdere, som de holdt sig gode Venner med, da de ikke mere formaaede at afsætte dem.

Saalænge der herskede Splid og Skinsyge mellem „Naboberne“, kunde Stormogulerne endnu haabe paa, at i alt Fald Skinnet af deres Magt bavaredes.

— — —
Men nu hændte det, at den kloge *Tek beg Khan*, der var „Nabob“ over Staden, tvang sin kejserlige Herre i Delhi til at gøre hans Broder til „Nabob“ over Fæstningen. Disse to Brødre forenede sig derpaa og opkastede sig til Despoter i Surate og det omliggende Land. De samlede sig store Rigdomme og blæste Stormogulen et langt Stykke.

Tek beg Khan døde i Aaret 1746 og efterlod sin Broder alle sine Rigdomme, men det følgende Aar døde denne Broder ogsaa uden at efterlade sig mandligt Afkom. men til Gengæld en intrigant og herskesyg Enke, der kom til at spille en stor Rolle i Surates Historie paa Grund af Brødrenes store Rigdomme, der nu var blevne hendes. Ganske vist eftertragtede hun ikke selv Magtens ydre Attributer, men hun havde en Svigersøn. Denne Slægtning vilde hun nu gøre til Nabob, ikke alene over Fæstningen, men ogsaa over

Staden. Hun mente, at de store Rigdomme, han en Gang kom i Besiddelse af, maatte være tilstrækkelig Adkomst til de attraaede høje Stillinger. Dog viste det sig hurtigt, at Meningerne var i høj Grad delte med Hensyn til dette Spørgsmaal, som alle Surates fornemste Familier betragtede som aabent, idet hver enkelt af de rige Handelspatriciere gjorde Fordring enten paa den ene eller — helst — paa begge Værdighederne. En Række indre Fejder, der delte Staden i en halv Snæs med hinanden kæmpende Partier, blev den umiddelbare Følge af den herskende „Meningsforskel“.

De smaa Tyranner barrikaderede sig i deres Paladser og erklærede snart en, snart en anden for „Nabob“ enten i Staden eller i Fæstningen. Under alt dette Hurlumhej rørte Stormogulen, Stadens retmæssige Herre, ikke en Finger. Han forholdt sig ganske neutral, sendte ikke en Gang nogle Tropper for ved deres Hjælp at holde Styr paa de hidsige Politikere. Ganske vist hændte det af og til, at snart den ene, snart den anden lokale Partichef ved allehaande Intriger og Bestikkelser ved Kejserhoffet i Delhi kom i Besiddelse af et „Firman“, der udnævnte ham til „Nabob“ enten i Byen eller Fæstningen, men saadanne „Udnævnelser“ havde kun til Følge, at Uro-

lighederne regelmæssigt blussede op med fornyet Styrke.

Saa genlød de snævre Gader af Partiernes Kampraab. og de forskellige fornemme Familiers fanatiske Tilhængere og Undergivne styrtede sig som vilde Dyr over hinanden, og deres Blod dæmpede de ophvirvlende, tætte Størskyer.

Paa den Tid besad Englænderne store Faktorier i Surate, og som man kan tænke sig til, blandede de sig i Stridighederne med samme ufortrødne Iver som de Indfødte.

Deres Handelsmagasiner udgjorde smaa, stærke Fæstninger, rigelig forsynede med Soldater og Skyts, og jo længere Urolighederne varede, desmere lod de komme fra Bombay af begge Dele.

Ikke alene i deres Faktorier, men ogsaa i deres faste, uindtagelige Huse og i deres med høje Mure omgivne Haver forskansede de sig ganske som de indfødte Stormænd. men just herigennem vandt de disses Agtelse. De kæmpende Partier søgte alle at vinde Englændernes Gunst, og da de overbød hinanden i Tilbud om fordelagtige Koncessioner og om alle mulige Rettigheder, navnlig politiske, lod de snu Angelsakser sig sjældent bede to Gange, men greb i Reglen til med begge Hænder, snart ydende et, snart et andet Parti Hjælp og saa-

ledes stedse holdende dem i Skak mod hinanden — indtil Pæren endelig var moden.

Mere end en af de smaa Døgntyranter, der opkastede sig til Nabober for kort efter atter at blive styrtede af de fjendtlige Partier, auraabte Maharatterne om Hjælp. Dette tapre Hindufolk stod den Gang paa sin Magts Højdepunkt, og de blandede sig med saa meget større Glæde i Urolighederne i Surate, som de allerede længe havde opkrævet en Tredjedel af Byens Toldindtægter, hvorfor der ogsaa stedse opholdt sig maharattiske Officerer paa det store Toldhus nede ved Floden. Denne Tribut havde den svage Regering i Delhi været nødt til at indrømme de krigerske Maharatter for at faa Fred for dem.

Men Maharatternes Hjælp var et tveægget Sværd, der hurtigt vendte sig mod de kortsynede, lokale Ærgerrigheder, der brugte det, thi de lod sig stedse betale i dyre Domme, og den, af hvem de i Dag havde modtaget Rigdomme til Løn for deres skarpe Klinger, svigtede de i Morgen og bekæmpede i Overmorgen, fordi Modpartiet havde gjort et endnu højere Bud. Paa denne Maade udtømtes snart de fornemme Familiers Rigdomme, hvoraf Størstedelen vandrede i de fremmedes — Englændernes og Maharatternes — Lommer, men hvoraf dog ogsaa en Del

spredtes i Befolkningen, der led mindre, end man skulde have troet, under alle disse Uroligheder. Handel og Haandværk blomstrede temmelig uforstyrret. Naar „Naboberne“ angreb hinanden i ét Kvarter af Staden, skyndte Borgerne i de øvrige sig at barrikadere Gaderne, hvad der paa Grund af deres Snæverhed let lod sig iværksætte — og bag de velbevogtede Forskansninger gik Handel og Vandel sin rolige, uforstyrrede Gang. De vekslende Nabober gjorde sig naturligvis stedse Umag for at vinde saa meget Tilhæng i Folket som muligt, derfor var de allesammen enige i ikke at fortrædige det flittige Borgerskab, som de jo dog ikke kunde undvære, naar de — den ene eller anden af dem — kom til Magten. Mordbrand forekom aldrig, og kun yderst sjældent hændte det, at en Butik i Kampens Hede blev udplyndret; men skete det, var dens Ejermannd stedse sikker paa fuld Skadeserstatning og mange gode Ord i Tilgift.

— — —

Endelig kom det Tidspunkt, som Engländerne med stor Taalmodighed, men i sikker Forvisning, havde afventet. Virvaret i Staden havde naaet en saadan Højde, og de forskellige Partier var saa udmattede, at „Pæren“ nu maatte antages at være saa moden, at den lod sig plukke uden større Kraftanstrengelse.

Tolv Aar var da forløbne, siden den kloge og myndige Nabob *Tek beg Khan* saligt hensov uden Anelse om, hvilke Ulykker der skulde flyde af hans sammenskrabede Rigdomme.

— — —
Vi har hørt om Tek beg Khans ærgerlige Svigerinde, hvis Intriger og rigeligt udstøede Guld var de egentlige Aarsager til de blodige og kostbare Familiefejder. Saasnart hun saa, at hendes Svigersøn ikke ved egen Hjælp kunde naa den attraaede Dobbeltværdighed, henvendte hun sig til de mægtige, engelske Købmænd om Hjælp. Disse vejede Chancerne for og imod, men tilsidst stillede de sig paa Svigersønnens Parti. Men formodentlig har de ikke lagt tilstrækkelig Vægt i deres Understøttelse, thi Enden paa Legen blev, at den af dem selv indsatte „Nabob“ maatte drage i Landflygtighed med Hustru og Svigermoder. Men denne udmærkede Kvinde hørte aabenbart ikke til dem, der kunde finde sig i en rolig, daadløs Tilværelse, thi allerede i Aaret 1758 vendte hun — ledsaget af Svigersønnen — tilbage til Surate, hvor hendes Ankomst ordenlig rørte op i Andedammen.

Hun optraadte denne Gang mere diplomatisk end tidligere.

Ved Hjælp af omfangsrige Bestikkelser vandt hun den regerende Bynabobs Tilhængere

saa ganske for sin Svigersøns Kandidatur til Værdigheden, at Naboben til Slutning fandt Stillingen uholdbar og resignerede til Fordel for Svigersonnen eller rettere Svigermoderen, som nu tiltraadte Stadens Styrelse. Kampene om Nabobværdigheden i Fæstningen vedvarede stadig, men nu greb Englænderne ind og forandrede snart ganske Sagernes Gang.

— — —

I Begyndelsen af Aaret 1759 udrustede den engelske Regering i Bombay en stor Ekspedition, som under Lord *Spencers* Anførsel stak til Søs med forseglede Ordre. Ingen om Bord paa de talrige Transportskibe havde Anelse om, hvorhen Farten skulde gaa. Men nogle Dage senere forfærdedes Surates kivagtige Borgerskab ved at se en stor, engelsk Krigsflaade komme stævrende op ad Tapti-Floden.

De stridende Partier var i Vildrede med sig selv, hvorvidt de ikke — for en Gangs Skyld — skulde forene sig for at drive de Fremmede tilbage i Havet, men da Kanonkuglerne fra de armerede og befæstede engelske Faktorier i Staden selv begyndte at spille over Hovederne paa de tætte Menneskemasser, der ivrigt diskuterende og i den mest ophidsede Sindsstemning bølgede gennem Gaderne, kom de brave Lokalpatrioter hurtig til Be-

sindelse, saa meget mere, som Stadens nye Nabob, Svigersønnen, skyndte sig om Bord paa den engelske Flaade, hvor han gjorde Lord Spencer sin ydmygste Opvartning. Til Gengæld lovede man ham, at han skulde forblive uantastet i sin Værdighed, men han skulde være Englænderne behjælpelig med hele sin Magt til Fæstningens Indtagelse. Under disse Omstændigheder tabte „Fæstnings-Nabob“ snart Modet, og den 20 Marts erobredes Værkerne med ringe Tab paa engelsk Side.

Fra denne Dato i det ovennævnte Aar skriver sig det engelske Herredømme, ikke alene i selve Surate, men ogsaa over hele det store indre Opland, hvis naturlige Hovedstad Byen er. Alt var naturligvis ikke gjort med Fæstningens Erobring. Befolkningens ophidsede Stemning maatte beroliges, de fornemme og krigerske Familier maatte tilfredsstilles, Ro, Orden og retslig Sikkerhed maatte atter etableres i denne Stad, der i en halv Menneskealder havde været priggivet Anarkiet. Men ved sin Klogskab og sit grundige Kendskab til den hinduiske og muhamedanske Befolkning overvandt Lord Spencer alle Hindringer.

Idet han for første Gang praktiserede den senere, man kan gjerne sige til Dogme ophøjede, overalt og konsekvent gennemførte

Grundsætning i engelsk Kolonialpolitik: Ikke at røre ved den indfødte Befolknings *lokale* Selvstyre, lykkedes det ham virkelig at faa saavel Folket sem Patricierne indbildt, at den engelske Okkupation ikke havde ringeste politiske Betydning, ligesom han ikke blev træt af at forsikre de gode Folk i Surate, at de endelig ikke maatte tro, at det var Meningen at ville gøre dem til engelske Undersaater.

Nej, tværtimod, Englænderne havde kun besat Staden og Fæstningen som loyale og trofaste Venner af Stormogulen! Og for at give sine Ord yderligere Vægt lod han denne Potentats Banner hejse paa Fæstningens øverste Tinde og salutere med hundrede Skud.

Stormogulen sad i sit Harem i Delhi og vidste ingen Ting om Lord Spencers Erobring af hans allervigtigste Havnestad: men rimeligvis var han bleven nogenlunde beroliget, dersom han havde kunnet se den Stads, hans „Venner“ Englænderne gjorde af hans Flag og hans Navn.

Regeringen i Bombay sendte nu en vidtloftig Beretning om hele den Spencerske Expedition til Hoffet i Delhi.

Deri hævdedes, at Surate havde lidt meget under de sidste Tidrs Uroligheder, navnlig fordi de Smaatyranner, der stadig fulgte hinanden, ganske forsømte at holde

Krigsskibene vedlige, hvorfor Sørøverne stedse blev mere nærgaaende i deres Efterstræbelser. Som en Følge heraf havde Befolkningen derfor nu taget sin Tilflugt til Englændernes Beskyttelse.

En hel Mængde Patriciere og rige Købmænd havde underskrevet dette Aktstykke.

Englænderne forlangte nu, at Stormogulen skulde bekræfte deres Erobring af Fæstningen samt altid udnævne den til enhver Tid i Surate residerende engelske Handelsdirektør til Nabob over Fæstningen og Admiral over Flaaden paa Taptifloden.

Selvfølgelig gjorde de ogsaa Fordring paa de meget betydelige Indtægter og Oppebørsler, der fulgte med begge disse høje Stillinger. Stormogulen havde maaske nok en Følelse af, at dette var Begyndelsen til Enden. Men noget Valg have han jo ikke.

Hans Magt — en Gang frygtet over hele Indien som den ødelæggende Orkan — var nu saa svag, at han jo ikke engang havde formaaet at holde de smaa Rebeller mellem Stadens fornemme Familier i Ave, hvormeget mindre Haab maatte han da ikke nære med Hensyn til at fordrive Englænderne fra det faste Kastel, der laa ham selv saa fjærnt men det engelske Hovedetablisement i Bombay saa nær. Han betænkte sig derfor heller ikke

længe, men indrømmede Englænderne alle deres Fordringer.

Som man ser, vedblev Surate at staa under Stormogulen, uden at der gjordes det mindste formelle Brud paa den overleverede Tingenes Tilstand, men naturligvis var det alt-sammen kun Spilfægteri, der knapt nok i Begyndelsen formaaede at sætte de Indfødte Blaar i Øjnene. Englænderne var og blev Surates absolute Herrer og Beherskere siden hin 20 Marts, da de stormede den gamle Fæstnings høje Teglstensmure. Men ogsaa hvad den indre Styrelse angik, var Magtens Sødme dem nok, dens Attributer overlod de gerne til de forfængelige Indfødte. Derfor vedblev hin ærgerrige Patricierdames Svigersøn indtil sin Død at fungere som Nabob i Staden og senere lod Englænderne de Indfødte ganske roligt selv vælge, hvem de vilde have indsat i Embedet — men de tidligere Gadekampe og langvarige Familiefjender taaltes ikke mere. Siden Aaret 1759 er Blodet ikke mere flydt i Surates snævre Gader, og Taptifloden farves ikke mere rød under de adelige Partiers forbitrede Kampe.

Men de engelske Herrer nøjedes ikke med at forhindre Uroligheder. Hele Finansforvaltningen tog de i deres Hænder, idet de kun overlod Stadens indfødte Nabob saa meget,

at han derfor kunde føre et stort og fornemt Hus efter orientalsk Skik og Brug — men heller ikke mere, thi de var principielle Modstandere af alle Forsøg fra den gamle Adels Side paa atter at samle Rigdomme sammen. Og de gamle Patricierslægter betragtedes vedblivende af Englænderne med stor Mistro, medens disse støttede sig paa Folkets brede Lag, navnlig Haandværkere og Smaakøbmænd, der var glade over den Ro og Fred, det kraftige engelske Regimente bragte dem selv og deres Forretninger, der blomstrede mere end nogensinde før.

— — —

Naar jeg saa udførligt har dvælet ved Surates ældre Historie paa det Tidspunkt, da Englænderne bemægtigede sig Herredømmet i Byen, er det ikke alene, fordi disse Tildragelser har en almindelig historisk og kulturel Intesesse i Forbindelse med, at de kun er lidet kendte, men først og fremmest fordi de skildrede Tildragelser i Surate udmærket illustrerer den Fremgangsmaade, i Følge hvilken det er lykkedes Englænderne med forholdsvis ringe Magtmidler at underkue Lande af en Udstrækning som fra Trondhjem til Alperne og med en Befolkning paa mere end halvtrediehundrede Millioner, for en stor Del gennemkultiverede Mennesker og i Besiddelse af umaadelige Nationalrigdomme.

Niende Kapitel

Parserne i Surate. — Mr. Saklatwala. -- Jäinerne. — Deres Lære. — En religiøs Kombination. — Pinjra poler. — Sikherne. — Sammenligning mellem Jäiner og Sikher. — Sikhernes Historie. — Parsernes Begravelsesplads i Surate. — Dødens Have. — Et indisk Vandhjul. — Atter i Bombay.

Ligesom Englænderne er *Parserne* et indvandrede Folk, men der er dog den store Forskel, at medens Englænderne er komne som Erobrere, har Parserne søgt Ly i Indien for sig selv og deres forfulgte Tro. Under Muhamedanernes hærgende Indfald stod de troligt de tolerante, gæstevenlige Hinduer bi, men efter disses Nederlag, hvorunder de næsten selv tilintetgjordes, blev de af Sejrherrerne betragtede som Paria'er.

I adskillige Aar førte de en stille og ubemærket Tilværelse, indtil Englænderne, som straks saa, hvad det var for flinke og dygtige

Folk, trak dem til sig, gjorde dem til Embedsmænd, Agenter, Ingeniører og Lærere, medens de i social Henseende begunstigede dem paa Hinduernes og Muhamedanernes Bekostning.

Derfor begynder ogsaa den store parsiske Koloni i Surate først at spille en Rolle efter Englændernes Okkupation af Byen. Disse sidste mærkede snart, at Interessesfællesskab knyttede Parserne til dem, hvorfor de ogsaa i alle Henseender befordrede deres Interesser saa vel, at Parserne snart ganske i Handel og Rigdom havde overfløjet de gamle Patricier-Familier. Er Sammenholdet mellem Parserne i Bombay meget stærkt, er det i Surate blevet til et Ordsprog. Naar Hinduerne vil betegne den Fasthed, hvormed to eller flere Mennesker føler sig knyttede til hinanden, siger de, at „de hænger sammen som Parsere“.

— — —

Jeg kom under mit Ophold i Surate i Forbindelse med flere Parsere, idet jeg havde en Veksel paa den rige parsiske Bankier *Shapurji Doralji Saklatwala**). Han var yderst elskværdig mod mig og inviterede mig til at spise Frokost hos sig, en Indbydelse, jeg naturligvis med Tak tog imod.

Mr. Saklatwalas pragtfulde Villa laa gemt

*) Saklatwala er Efternavnet.

i en stor Have ved Taptiflodens Bredder i Udkanten af Staden. Han gjorde mig ved min Ankomst en Undskyldning for, at hans Damer ikke var til Stede, hvad der ganske vist var mig en stor Skuffelse, men forresten gled Tiden hurtigt i denne højtdannede, kundskabsrige Orientalers Selskab.

Mr. Saklatwala havde selv for et Par Aar siden været i Evropa, om hvis Forhold han var særdeles vel underrettet, ja han vidste endogsaa, at min Fader havde været dansk Kultusminister i 11 Aar. Da jeg stirrede paa ham aldeles forbavset over hans Alvidenhed, pegede han smilende paa en lille tyk, rød Bog, der laa paa hans Arbejdsbord: „Almanach de Gotha“, hvis mangeartede og saare nyttige Oplysninger han havde gjort til et Studium.

Mr. Saklatwala var en Type paa den fornemme, moderne Parser. Efterat jeg først havde lært ham at kende, kunde jeg ikke mere forbavses over den i Virkeligheden ganske dominerende Rolle, det numerisk svage, pariske Trossamfund spiller i det vestlige Indien og da navnlig paa *Malabarkysten*.

— — —

Parserne er dog ikke alene om at give Surate et vist Særpræg. I næsten ligesaa høj Grad lægger den fremmede Iagttager Mærke til en ejendommelig Klasse Mennesker,

der stedse gaar klædt i snehvide Klæder og med hvide Turbaner og, idet de langsomt vandrer gennem Gaderne, sænker Blikket mod Jorden, som søgte de altid efter noget. Mange af dem gaar stedse med en lille Kost under Armen. Møder de da paa deres Vej et eller andet Kryb, gaar de forsigtig uden om det eller ogsaa skubber de det med deres Kost ind i Grønsværet ved Vejkanten, for at ingen af Uagtsomhed eller ond Vilje skal komme til at træde paa det.

Disse stille, fredelige, dyreelskende Mennesker tilhører *Jäinernes* Sekt, der tæller omtrent en Million Tilhængere og findes spredt i hele det vestlige Hindustan.

I Bombay har Jäinerne flere Templer, og i Surate, hvor de forekomme ret talrigt — ca. 40,000 Jäinere mener man, der lever indenfor Stadens gamle Mure —, og hvor de paa Grund af deres Rigdom — mange Jäinere er Veksellerere og Bankiers — udgør en meget anset Bestanddel af den hinduiske Befolkning, er deres Templer de pragtfuldeste af alle Stadens Gudshuse.

Jäinerne er i religiøs Henseende meget mærkelige, forsaavidt som deres Lære stammer fra en af Buddhas samtidige, *Mahavira*, der synes at have været en indisk Philip Melancton, baade i sin Karakter og Lære. Medens

Buddha slyngede sit uforsonlige Anathema mod Hinduernes gamle Gudetreenighed, Brahma, Vischnu og Siva, søgte Mahavira at gaa en gylden Mellemvej. Det var hans Natur imod at afkaste alle Broer, definitivt at brænde sine Skibe. Hans Lære betegner derfor et Forsøg paa en Sammensmæltning mellem Brahmaismen og Buddhismen, men staaende denne nærmest.

Jäinerne anerkender ganske vist de brahmanske Guddomme, forsaavidt som de ikke tør benægte deres Eksistens, men paa den anden Side opsender de ikke Bønner til dem, og deres Billedstøtter leder man forgæves efter i deres Templer. I religiøs Forstand har de afskaffet Kastevæsnet, men i deres sociale Forhold staar Kasterne ligesaa skarpt overfor hinanden som hos deres mere rettroende Landsmænd. De har i Tidernes Løb delt sig i to Sekter eller Grupper: *Svetambarerne* eller de, „som er klædte i hvide Dragter“ og *Digambarerne*, eller de, „som har Luften til Klædning“, d. v. s. de, som gaar nøgne. De sidste er kun lidet talrige — som man kan tænke sig til.

Som bekendt indeholder Buddhismen et bestemt Forbud mod at skade, endsige dræbe noget levende Væsen, end ikke det mindste og mest ubehagelige Kryb.

Dette Forbud — „*Ahimsa*“ — lægger Jäinerne en særlig Vægt paa, idet Læren om Sjælevandringen — som de have bibeholdt — ganske naturligt medfører en udpræget Sans for Dyrebeskyttelse. Det er Jäinerne, der rundt omkring har oprettet de for Indien saa karakteristiske *Pinjrapoler* eller Hospitaler for gamle svagelige eller tilskadekomne Dyr. I Surate findes et af Indiens største Pinjrapoler. Det var ikke uden Interesse at se det vældige Bygningskompleks med dets Stalde og Lader og Fodermagasiner og dets Udal af Funktionærboliger. Til min Forbavselse traf jeg en Mængde Englændere i ivrig Virksomhed paa dette ejendommelige Sted, men naturligvis kunde jeg kun med Beundring bøje mig for den praktiske Sans, der sjælden eller aldrig fornægter sig hos dette Øfolk, og som her havde lavet dette religiøse Pinjrapol om til en storartet Veterinæranstalt, hvor en Mængde intelligente, unge, engelske Dyr læger perfektionerede sig paa de brave, men i Sandhed altfor skikkelige Jäineres Bekostning.

Medens de egenlige Guddomme synes at træde stærkt i Skygge hos Jäinerne, dyrkes til Gengæld en Række Helgener med guddommelige Æresbevisninger, navnlig naturligvis *Mahavira*, men ogsaa *Parsvanatha*, hvad der for-

saavidt har Interesse, som Buddhisterne ogsaa tilbeder denne Helgen.

Jaäntemplerne er fulde af Billedstøtter i overnaturlig Størrelse af de to Helgener, der stedse fremstilles paa samme Maade som Buddha: I siddende, beskuende Stilling med Blikket vendt mod Himlen eller ud mod Beskueren. I Surate talte jeg tolv Jaäntempler, men dette Tal maa sikkert fordobles, hvis man vil have et paalideligt Indtryk af Jaänernes alvorlige Religiøsitet og deres sociale Betydning for Staden. De er meget agtede mellem de andre Trosbekendere, hvad der kun er mærkeligt, forsaavidt som Hinduerne af deres ganske Hjærte hader og foragter Buddhisterne, hvis demokratiske Lighedstendenser er dem en sand Pest.

— — —

Under Omtalen af Jaänerne falder det naturligt at drage en Sammenligning mellem dem og *Sikherne* i de nordvestlige Provinser. De har dette mærkelige til fælles, at de begge har forsøgt et Kompromis mellem den gamle Brahmälære og senere opdukkende Religioner.

Medens nemlig Jaänerne har fundet Samvitighedsfred i en afklaret Brahmaisme med stærke buddhistiske Tilsætninger, har Sikherne søgt en Sammensmæltning af Muhamedanismen

med den gamle Folkereligion. Alene Tanken forekommer halsbrækkende bizar: hvorledes sammensmælte den reneste Monoteisme med „den mest deciderede Polyteisme?“

Vanskelighederne er imidlertid ikke saa store, Tankens Spring ikke saa umaalelige, som det synes ved første Øjekast. — Ariernes oprindelige Religion er egentlig kun Natur-symbolik, og de ældste hinduiske Guder er klare og gennemsigtige Væsner, langt mindre personlige, i langt mindre Grad levende deres eget Liv end de af hinanden næsten uafhængige, græske og nordiske Guder. Hinduguderne er ofte vanskelige at skælnes fra hinanden, og de flyder let over i hinanden, det er, som om de selv havde en uimodstaaelig Trang til at gaa op i et højeste Væsen, en alt omfattende *Enhed*.

Naar den religiøse Hinduisme derfor almindeligvis betegnes som „Polyteisme“, beror dette paa en Misforstaaelse af Brahmaismens etisk-historiske Oprindelse, thi den hinduiske Treenighed, Brahma, Vischnu og Siva, er i Virkeligheden det samme højeste Væsen, kun med forskellige Ytringsformer.

Polyteismens Særkende er det, at de forskellige Guder er distinkte Væsner, der hver fører en af de andre Guddomme uafhængig Eksistens, men noget saadant kan ikke siges

om de indiske Guder, ikke en Gang om alle de utallige Underguder, der paa forskellig Maade symboliserer Naturkræfterne, men endnu mindre om de trende Hovedguder, som alle Brahmaner erkende for en *Enhed*.

Ligesom Jøderne var standhaftige i Troen paa en eneste Gud, hvis Engle baade var hans Magts Repræsentanter og hans Tjenere og Budbringere, saaledes viser *Rigvedas* Hymner umiskendeligt hen til et højeste Væsen, hvoraf de enkelte Guder paa en Gang er afledte Former og underordnede Skikkelser. Springet fra den semitiske *Jahre*, Jødernes, de Kristnes og Muhamedanernes højeste Væsen, til det ariske Gudsbegrebs højeste Tinde er da i og for sig ikke saa stort. De underordnede Guder forvandles let til Engle, Helgener, Djævle, Naturdæmoner o. s. v. Men just fordi Idéovergangen fra de af semitisk Rod rundne monoteistiske Religioner til Ariernes naturforherligende Gudeverden saa let lader sig iværksætte, tvinges man til at indrømme den højeste Brahmaismes monoteistiske Karakter.

Intet Under, at just Sikherne følte sig kaldede til at mægle mellem den gamle Lære og den fremstormende Muhamedanisme, thi de var Indiens yderste Grænsfolk, der stedse først maatte tage Stødet af mod de afghanske, persiske og tartariske Rytterhorders uafsladelige

Indfald hele Middelalderen igennem. Altfor nationale til at svinge den gamle Hindutro, begeistredes de over Muhamedanismens stærke Betoning af Guds Enhed, og de slog da en Bro over det Dyb, der skilte Semiters og Ariers Gudstro.

Sikherne gik en modsat Vej af Jaïnerne, der syntes mere et have følt Trang til en højere anlagt Sædelære end til Gudsbegrebets Uddybning, men dog mødes de i Haabet om de religiøse Modsætningers Udjævning indenfor Hindufolket, selv om det maa erkendes, at Haab staar mod Haab og at Veje, Midler og Maal er hinanden modsatte.

Medens Jaïnerne stedse har ført en stille Tilværelse uden at vække synderlig Opsigt, omstraales Sikhernes Folkenavn med en Glans, der omtrent fordunkler de tapre Maharatter. Med nudsløttelige Træk er Sikherfolkets Navn indskrevet i Hindustans Historie.

— — —

I Aaret 1469 fødtes *Nanak Shah* i Rajpur, 60 Mile vestlig for Lahore. Hans Slægt tilhørte den gamle hinduiske, allerede da kun faatallige, siden ganske uddøde Krigerkaste.

Opfyldt af Medlidenhed med de lavere Kastets Kaar og fuld af Foragt for den sanselig-fantastiske Hindukultus, prædikede han Kastevæsnets Ophør og Guddommens Enhed.

Han forbød at dræbe eller spise Kødet af Hornkvæg, ligesom han advarede mod Nydel-sen af Tobak, men tillod et maadeholdent Forbrug af gærede Drikke.

Nanak Shah var Sektens første *Guru* eller Ypperstepræst og som saadan Overhoved baade i gejstlig og verdslig Forstand hos sine Tilhængere, som kaldes *Sikher**), d. v. s. Lærlinge, et Navn, der efterhaanden fra at være en Betegnelse for en religiøs Sekt gik over til at blive et Folkenavn, der hævdedes ned gennem Tiderne.

Efter Nanak Shahs Død valgte Sikherne en ny Guru og saa fremdeles, indtil vi naar ned til den femte Guru, *Govinda*, der levede i Slutningen af det 16de Aarhundrede. Med denne mærkelige Mand begynder Sikhernes Glansperiode. Indtil da havde de levet fredeligt og roligt, men plaget af de omboende Muhamedanere rejser Folket sig til Kamp og nu paafølger Aarhundreder lange Krige og blodige Kampe, der først ender med *Ranjit Singh*, der grunder det mægtige Sikhrike og breder sin Magt udover store Dele af Nordindien, hvor han frariver de svage Stormoguler i Delhi den ene Provins efter den anden.

I alle disse langvarige Kampe havde

*) Sikher udtales Seiker.

Sikherne udviklet sig til at blive en af Indiens bedste og mest krigerske Racer.

Men endelig var Tidspunktet kommen, da Sikherfyrsterne stod overfor de landvindende Britter. Det uundgaaelige Sammenstød, der nu paafulgte, var saa voldsomt, at Kampbuldret gav Genlyd over hele Hindustan. Sikherne afslog med glimrende Tapperhed Englændernes Angreb og disse, der samtidigt nødtes til at gøre Front mod Maharatterne, sluttede Fred paa gunstige Vilkaar for det heltemodige Hindufolk. Disse Begivenheder fandt Sted i Slutningen af forrige Aarhundrede. I mere end et halvt Aarhundrede herskede der Fred mellem Sikherne og Englænderne; men disses Magt bredte sig stedse mere, Maharatterne var slaaede til Jorden, og de muhamedanske Stammer i *Oudh*, nord for Ganges, havde underkastet sig: Sikhernes Time var slaaet.

Deres Tapperhed kom til kort overfor Englændernes riflede Kanoner og langt rækken-
kende Geværer. I den store Sikhkrig i Fyr-
rerne af dette Aarhundrede maatte det tapre
og mærkelige Hindufolk definitivt bøje sig for
Britternes Magt.

Dog blev Sikherne meget skaansomt be-
handlede.

Under det store Oprør 1857 stod de paa

engelsk Side, hvad der nærmest maa tilskrives deres uforsonlige Had til Muhamedanerne, der, som bekendt, ledede Oprøret. I Sepoyarmeens subalterne Officersklasse er Sikherne meget talrige.

Englænderne mener at kunne stole paa Sikherfolket under en Krig med Rusland. Men spørger man dem om, paa hvad de grunder en saa sangvinsk Forhaabning, har de ikke andet til Svar, end at Sikherne i 1857 ikke svigtede dem. Men selvfølgelig er der en uendelig stor Forskel paa Deltagelsen i et Oprør med tvivlsomme Chancer, oven i Købet ledet af dødelige Fjender, og saa paa en vel overvejet Tilslutning til en sejrrigt fremrykkende russisk Armé. Om de Chancer, en saadan fremrykkende fjendtlig Hær vil have i Hindustan, efter at Himalayapassene er forcerede, skal jeg komme tilbage i et senere Kapitel, i hvilket der da ogsaa vil være Lejlighed til en Undersøgelse af de nuværende engelsk-indiske Stridskræfters Realværdi under et eventuelt Landsforsvar.

— — —

Fælles for alle *Parsere* er deres Afsky for at begrave deres Døde. Hvor man derfor kommer hen — paa Steder, hvor der findes en parsisk Menighed —, træffer man deres ejendommelige, aabne „Begravelses“pladser,

hvor de nøgne Lig fortæres af Himlens Fugle. Naturligvis findes der ogsaa i Surate en parsisk *Dakmah*, der dog paa flere Punkter afviger fra den Bygningsmaade, der er fulgt ved Opførelsen af „Tavshedens Taarne“ i Bombay.

Forsynet med et Adgangskort fra Mr. Saklatwala vandrede jeg ud til Dakmah'en, der ligger udenfor Byen ved Taptiflodens roligt flydende Vande. Alt aandede Fred herude i den dejlige Omegns tropiske Natur. Jeg stansede ved en høj Mur, der indesluttede en stor skyggefuld Have med gamle Træers tætte Løvhvælv, overmossede Gange og hvide Marmorstatuer af berømte parsiske Patrioter og Videnskabsmænd. Mit Adgangskort aabnede mig den snævre Port til den tavse Helligdom.

I Havens Midte ligger en aaben, taarnlignende Bygning, men ikke som Tavshedens Taarne afdelt i Etager. Den runde Mur — som det ikke tillodes mig at komme nærmere end paa en Snes Skridts Afstand — omslutter en Gaardsplads, der indeholder et Antal af nogle og fyrretyve Marmorbrikser, ordnede i koncentriske Rækker og paa dem henlægges Ligene af de Afdøde med Armene over Kors paa Brystet og Ansigtet vendt mod Øst — Solens Opgang. Under hele Dakmah'en findes murede Hvælvinger, i hvilke Benene hængem-

mes — ganske som f. Eks. i Katakomberne under Paris.

Ikke langt fra Ringmuren bemærkede jeg et højt Stillads, til hvis øverste Platform brede Trætrapper førte op. Forbavset spurgte jeg den ledsagende Opsynsmand — der talte lidt engelsk — om, hvad dette mærkelige Stillads brugtes til. Han fortalte mig da, at naar et Lig var bleven henlagt paa en af hine hvide Marmorbrikser, steg de sørgende Slægtninge op paa den højtliggende Platform, hvorfra de kan se ned i den rædselsfulde Gaard, hvor Aadselgribbene sidder parate til at begynde deres Maaltid. Med spændt Opmærksomhed følger de Fuglenes kresende Vingeslag over den Døde. Om et Øjeblik sætter de sig rundt paa Marmorbriksens Kant. Først plejer de altid at hakke Øjnene ud, men just herpaa er det, Familien venter. Hakkes det højre Øje først ud, vender Slægtningene trøstede tilbage, thi da er den Dødes Sjæl vandret til Lysets Rige, men hugger Rovfuglene først det venstre Øje ud, da er det et Tegn paa, at den Afdøde endnu har Synder at sone i den anden Verden.

— — —

Da jeg vendte tilbage til Byen, saa jeg inde paa en Mark en gammel Brønd, hvis uhyre Vandhjul var behængt med Lerkrukker, ganske som Spande i en Muddermaskine. Fire

store, sorte Stude drejede Hjulet rundt og ustanseligt vandrede Lerkrukkerne op og ned og ned og op, medens Vandet rislede ud i en stor Beholder, hvorfra det, gennem sindrigt anlagte Kanaler, strømmede ud over de grønne Rismarker.

— — —

Solen sank stedse dybere ned paa Himmelbuen og Skyggerne blev lange, inden jeg naaede tilbage til Surate.

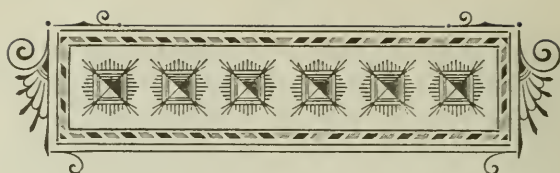
Toget til Bombay gik først Klokken 11; jeg havde endnu nogle Timer til min Raadighed, som jeg dels benyttede til at aflægge Mr. Saklatwala en Afskedsvisit og takke ham for Adgangskortet til den parsiske Dakmah, dels foretog jeg for sidste Gang en Vandring gennem Gaderne, hvis Menneskemylr nu havde Dagens Hede og Arbejde bag sig.

— — —

Saa gik Farten atter mod Syd.

Tidlig næste Morgen gensaa jeg atter Bombay, medens Dagens første graalige Skær jog Natten paa Flugt.

Tiende Kapitel

Ariernes Indvandring. — De oprindelige Urfolk. — Kastevæset. — Kasternes Klassificering. — Højkaster og Lavkaster. — Kasternes nationale Betydning. — Hindufolkets Demokratisering. — Kristendommen.

Indien er et Land, hvis Udstrækning fra Øst til Vest paa det bredeste Sted omtrent er saa stor som Afstanden mellem Atlanterhavet og det sorte Hav, og som fra Nord til Syd spænder over en Vejlængde som fra Trondhjem til Alperne.

Dette umaadelige Land beboes af henved 260 Millioner Mennesker, mellem hvilke der selvfølgelig er den største Forskel til Stede baade med Hensyn til Race og Sprog, en Forskel, som allerede Herodot kendte, idet han delte Landets Befolkning i „hvide og sorte Indiere“, om hvilke sidste han vidste at berette, at Østens Æthiopere vel lignede Vestens Æthiopere, Negrene, men dog var meget for-

skellige fra disse, idet de hverken var saa mørkhuede eller braknæsedede, ligesom deres Haarvækst i Modsætning til Negrenes var lang og glat.

Men man havde meget uklare Forestillinger om den usigelig dybtgaaende folkelige Forskel, der gav Anledning til de mest fantastiske Skildringer.

En Gang havde den sorte Race uden Medbejlere behersket de vidtstrakte Lande fra Himalayas Fod til Indiens Sydspids, og dens Sagas Oprindelse falder sammen med Menneskehedens Barndom, men omtrent to Tusinde Aar f. Kristus trængte Indiens siden da herskende Stamme, *Arierne*, ind i Landet mellem Indus' og Ganges' Deltaer.

Kampen mellem de hvide Arier og de sorte Urfolk af khervarisk og dravidisk Rod blev haard og og lang, men endte naturligvis med den højere Races Sejr over den lavere. Dravider og Khervarer blev Livegne hos Arierne, hos hvilke Kastevæsnet endnu ikke var naaet til fuld Udfoldelse, men efterhaanden som den oprindelige Folkereligion og deres eget Sprog gik tabt, optoges de undertrykte, mørkhuede Folk i det ariske Hindusamfund, hvori de i Tidernes Løb kom til at danne Kærnen af *Sudrakasten*, den laveste af de oprindelige fire Hovedkaster.

Der var imidlertid mange khervariske og dravidiske Stammer, som dels ikke kunde forsone sig med deres undertrykte Stilling, dels manglede tilstrækkelig Perfektibilitet til at kunne tilegne sig den højere hinduiske Kultur. De trak sig tilbage til Bjærgene og til de ugennemtrængelige Skove, hvor mange af dem lever den Dag i Dag som for Aartusinder siden, uberørte af den Civilisation, de til alle Sider har været omgivne af.

Ligesom Khervarerne i den ældste Old boede i det nordlige Indien i *Punjab* og *Bengalen*, langs Bredderne af *Indus*, *Ganges* og *Brahmaputra*, var Draviderne hovedsagelig udbredte i hele Sydindien, hvor de i det hele synes at have naaet en langt højere Udvikling end deres nordligere Stammefrænder, som derfor ogsaa langt hurtigere bukkede under for de indtrængende Arier.

— — —

I Sydindien foregik der i Aartusindernes Løb dels en langsom Sammensmeltning af Hinduer og Dravider, dels en Hinduisering af visse dravidiske Hovedfolk, saaledes *Tamulerne* paa Koromandelkysten, der antog ikke alene Hinduernes Religion (d. v. s. denne Religions lavere polyteistiske Former), men frem for alt deres *Kastevæsen*.

Der bestaar saaledes i denne Del af

Indien en tamulisk Rangforordning, en udviklet Kasteordning — med over 80 forskellige Trin — ganske uafhængig af og uden egenlig Forbindelse med den hinduiske. Da nu denne alene tæller langt over tre Hundrede forskellige Kaster, træffer den Rejsende saaledes i Sydindien omtrent fire Hundrede forskellige, fra hinanden mere eller mindre skarpt afgrænsede Kaster eller Stænder, dels religiøse, dels sociale, men i Reglen begge Dele.

Det er derfor ikke uden Forbavselse, at den fremmede Iagttager tvinges til Erkendelse af, at trods Aartusinders dybe Splittelse, trods Folkets politiske Sønderdeling i talløse Smaastater, trods de fremmedes hængende Indfald, er Hindufolket dog vedblevet at være ét Folk, én Stamme. Og hans Overbevisning vinder et Skridt fremad, idet han indser, at det ikke er et fælles Folkesprog, der sammenbinder disse mange Millioner Mennesker, heller ikke alene den gamle, nationale Hindureligion — omend dennes Betydning kun altfor ofte undervurderes —, men det er den mærkelige, for saa mange Evropæere uforstaaelige *Kasteordning*, der baade i snævrreste og videste Forstand har frelst Hinduerne som Folk, thi dette mærkværdige, gennem Aartusinder udviklede, Klassificeringssystem er i Virkeligheden at betragte som en storartet religiøs, økonomisk og social

Assurance af den mest vidtrækkende Betydning saavel for det hele Folks som for det enkelte Individts Tænke- og Handlemaade, moralske Stabilitet og samfundsmæssige Ansvarsfølelse.

Hver enkelt Kaste har altid været et Slags Politi for sig selv og derigennem efter Evne bevaret sine Medlemmer fra at synke til Bunds i Samfundet, thi Solidaritetsfølelsen indenfor de enkelte Kaster er meget stor, et af de smukkeste og mest forsonende Træk i det hinduiske Folkeliv.

Den, som paa nært Hold ønsker at lære de indiske Kaster at kende, deprimeres ofte til en Begyndelse under et stærkt Indtryk af et overvældende Virvar, som det synes umuligt at finde Rede i. I det hele findes der, efter hvad fremragende Hinduer har meddelt mig, 311 forskellige Kaster, som dog alene Hinduerne — og endda kun en Del af disse — er i Stand til at skelne fra hinanden, enten paa Klædedragten eller paa de Mærker, der anbringes paa Panden ligeover Næseroden. Disse Mærker er ofte lavede af Dynd fra Gangesfloden, Aske af brændte Brahmanlig eller ogsaa af særligt til dette Brug præparerede Ekskrementer af hellige Køer. Dog bestaar Kastemærkerne som oftest af Farver, snart gule, snart røde, snart blaa, snart hvide osv. osv. i talløse Variationer.

Kastemærkerne er enten runde, af Størrelse som en Femogtyveøre, eller de bestaar af tre vandrette Streger midt i Panden eller af tre — næsten altid hvide — Striber fra Næseroden og op til Haaret.

De oprindelige fire Hovedkaster har i Tidernes Løb delt sig saa stærkt, at man ikke kan basere en Undersøgelse af de indiske Kaster paa denne første primitive Ordning. Men det samme Princip, der var grundlæggende for Hindufolkets første Kulturepoke i Tidernes Morgen, er ingensinde blevet forladt i de senere henrundne Aartusinder. Med samme Strænghed opretholdes Kastetvangen den Dag i Dag, som i hine første Tider, da de fra Norden og Vesten kommende Arier overskred Bjærgene og gjorde sig Landet og dets mørkhudede khervariske og dravidiske Ur-Indvaanere underdanige. Alle de nuværende Grupperinger har udviklet sig af de fire gamle Kaster, udleder deres Oprindelse fra disse og indretter deres Livsfornødenheder herefter.

De talrige Kastegrupper vinder man i Virkeligheden bedst en paalidelig Oversigt over, naar de klassificeres ved Sammenholdelse af dem, *mellem hvilke Ægteskab er tilladt uden Kaste-
fortabelse*, og som derfor socialt er ligestillede.

Foretager man en saadan Klassifikation, er man i Stand til at skelne mellem syv

store Hovedgrupper, under hvilke man kan henføre alle de ovennævnte 311 Kaster, som i Virkeligheden for en stor Del kun er eksklusive Købmandsgilder eller Haandværkerlav, i hvilke Beskæftigelsen bestandig nedarves fra Fader til Søn, uden at nogen af Parterne nogensinde vil tænke sig Muligheden af, at det kunde være anderledes.

— — —

Brahmanerne, som til alle Tider har indtaget den ubestridte Forrang blandt Indiens Kaster, udmærker sig fremfor alle andre Hinduer ved deres lyse Hudfarve, som viser, at de har holdt sig fri for enhver Blanding med Aboriginerne, den oprindelige khervariske og dravidiske, mørkfarvede Befolkning.

De er i Besiddelse af en udviklet Genealogi, paa Basis af hvilken de indbyrdes er delte i en Mængde Underafdelinger, omtrent hvad vi i Evropa vilde forstaa ved Høj- og Lavadel.

Ofte flammer hæftige Stridigheder op mellem disse Brahman-kaster, saaledes at for Eks. Brahmanerne i *Oudh* ser ned paa deres „Brødre“ i Bengalen, nægter dem deres Døtre og samtykker ikke en Gang i at spise sammen med dem.

Talrigst er Brahmanerne i de østlige Dele af Nordvestprovinserne, langs Ganges og

Brahmaputras Bredder. Det er *Brahmawarta*, Hinduernes hellige Land.

Mellem Brahmanerne i Bengalen træffer man maaske Verdens smukkeste Mænd. Deres skønne Nationaldragter bidrager ogsaa meget til at give disse stolte Hinduer den selvbevidste, værdige Optræden, som Evropæerne forgæves vilde søge at efterligne.

Lysest af Hudfarve og ædlest i Skikkelse synes de at være i Maharatlandene mellem Bombay og Indus' Delta. I Bengalen er deres Indflydelse og Rigdom gaaet meget tilbage, derimod er de talrige og rige i det sydlige Indien, hvor de i det hele spiller en stor Rolle.

De har forstaaet at holde sig som Indiens gammeladelige Aristokrati, i de senere Tider dog tilsyneladende mindre i Hindustan, deres oprindelige Hjem, end i Dekan og Sydindien. Som Præster lever mange Brahmaner rundt om ved de hinduiske Templer, dog ikke i nær saa stort Antal, som man skulde tro.

Ganske vist har de fleste indiske Landsbyer deres egen Præst, *Pujarien*, men han er saa godt som aldrig Brahman, da det anses for liggende under Kastens Værdighed, om en af dens Medlemmer vilde fungere som Sjælesørger paa almindelig Vis for lavere staaende Kaster.

Man skelner mellem Teologi og praktisk Præstegerning.

Om end Brahmanerne saaledes i religiøs og tildels ogsaa i social Henseende indtager den absolut dominerende Plads indenfor den indiske Kasteordning, og om end Brahmanerne betragter Lavkastemændene som absolut lavere staaende Væsner, er det dog saa, at de ofte har al mulig Grund til at misunde disse foragtede, der dog i deres Gøren og Laden er langt friere stillede end de selv, fordi de stedse maa udvise en ængstelig Omhu for Bevarelsen af deres *Renhed*.

Bliver en Brahman „besmittet“, som naar han for Eks. spiser Kød eller anden uren Føde, da synker han ikke et enkelt Trin nedad den forunderlige Himmelstige, som Kasteinddelingen er, men han falder helt ned til Stigens Fod, udstødt og forbandet af sin Kaste, „Pariaerne“ lig.

Mange Aar maa han da anvende under strænge Bodsøvelser for atter at naa op i sin Kaste og med Hensyn til den kommende Sjælevandring sættes han Aartusinder tilbage. Det maa dog indrømmes, at Brahmanerne gennemgaaende fører et friere og mere verdsligt Liv, end de egentlig har Lov til i Følge deres hellige Bøger, efter hvilke deres Liv er delt i fire Afdelinger.

I den første Tid skal han som Discipel tage Plads ved Fødderne af en lærd og hellig Brahman, som han desuden ydmygt skal tjene, saa længe Undervisningen staar paa. Det andet Livsafsnit er for Brahmanen det behageligste, og nægtes kan det ikke, at de fleste bliver deri hele deres Liv og slaar saa vidt muligt en Streg over de tvende sidste ubehagelige, men i religiøs Henseende afgørende Perioder. Naar den unge Brahman efter endt Undervisning træder ind i Livets anden Fase, gifter han sig med en ung og smuk Brahmanpige, blander sig mellem sine Kastefæller, sætter Børn i Verden, opnaar Embeder og Værdigheder og er samtidig med alt dette Genstand for Folkets Ærefrygt. Rimeligt nok, at en Brahman gjerne forlænger sit andet Livsafsnit saalænge som muligt, thi i den tredje Periode er den verdslige Del af hans Jordeliv til Ende. Den indtræder, naar hans Haar graanes og han ser sin Sønnesøn for sine Øjne. Da trækker han sig tilbage til fjærne, øde Egne eller til jomfruelige Skove, i hvis Dyb han begraver sig.

Naar Brahmanen paa denne Maade har tilbragt en Aarrække under Bon, Faste og Selvbeskuelse, ikkun nærende sig af Skovens vilde Frugter og kun drikkende Kildens rene Vand, da er hans tredje Livsperiode til Ende,

og han begynder paa sin Tilværelses fjerde, sidste og vanskeligste Afsnit: *Han gør Bod*. Han øger sine Selvpinsler indtil en svimlende Højde, og han driver sin Afholdenhed saa vidt, at hans Legeme kun lever ved hans brændende Sjæls klare og nærende Flammer, indtil endelig det længselsfuldt ventede Øjeblik kommer, da hans Aand flyver mod Himlen, synkende ned i Guddommens uendelige Favn.

— — —

I tidligere Tid søgte Brahmanerne blandt andet at hævde deres Overlegenhed overfor de lavere Kaster derved, at kun de forstod Sanskritsproget, i hvilket de hellige Bøger er skrevne.

Dette har ikke saa lidt at betyde, mere end man skulde tro, thi i dette religiøse Land drives alle Forretninger og udøves alle Kunster efter de hellige Bøgers Forskrifter.

De andre Kaster var altsaa afhængige af Brahmanerne, hver Gang de i en eller anden Henseende vilde søge Underretning eller Belæring i disse hemmelighedsfulde Skrifter. Den stigende Oplysning har imidlertid i saa Henseende gjort Brahmanernes Mellemkomst overflødig, idet nu alle eller de fleste dannede Hinduer lærer Sanskrit, i alt Fald til saa megen Fuldkommenhed, at de kan læse de religiøse Kildeskrifter. Men den Dag i Dag

er der mange gamle Brahmanslægter, i hvilke visse Kundskaber gaar i Arv fra Generation til Generation, dyrkes som Speciale og ofte drives til høj Fuldkommenhed, saaledes Lægevidenskab, Musik, Astronomi og Matematik.

Medens Mændene af de højere Kaster besmittes ved Berøring med alle af lavere Kaste, er det omvendte ikke Tilfældet.

Jo højere en Hindu derfor staar i Kasterang, desto vanskeligere er det for ham at undgaa Besmittelse.

Men saa megen Fornemhed kan jo ofte være baade trættende og byrdefuld. saa meget mere som de gamle Forrettigheder forlængst er faldne for Evropæernes nivellerende Indflydelse. Lavkastemændene har det i Grunden meget bedre. De kan færdes, hvor de selv vil, uden at bekymre sig om, hvem de rører ved, eller hvis Skygge der falder paa dem. Denne større Frihed sætter dem ofte i Stand til med større Held end deres religiøse Overmænd at lægge sig efter Forretninger og tjene Penge. Og er de blevne rige, praler de ofte med at tage fattige Brahmaner i deres Tjeneste, idet de føler det som en stor Tilfredsstillelse at lade deres Overmænd arbejde for sig. Derfor er det slet ikke saa slemt at tilhøre de lavere Kaster; ja der er endog al mulig Grund til at tro, at Brahmanerne selv føler

deres Kasteeksklusivitet som en trykkende Lænke, som det menige Folks Æresbevisninger ikke altid formaar at bringe i Forglemmelse.

I de Aarhundreder, i hvilke Muhamedannerne havde Herredømmet i Indien, gjorde de sig al optænkelig Umage for at komme Kastevæsnet til Livs, fordi det var dem en Vederstyggelighed baade i religiøs og social-politisk Forstand. Aldeles systematisk foretrak de de lavere Kaster ved Besættelsen af Poster, Embeder og indflydelsesrige Stillinger. I mange Egne opnaaede de ogsaa at vende op og ned paa den gamle Tingenes Tilstand, selv om ogsaa Befolkningen kun delvis sluttede sig til Islam. Saaledes er Maharatterne Lavkastemænd, og dog regnes Maharatadelen for den fornemste i hele Indien.

Man vil saaledes se, at de naturlige Forandringer, de henrullende Aarhundreder har bevirket i Kasternes gensidige Stilling til hinanden, i Forbindelse med de brede Befolkningslags stigende Oplysning og stigende Rigdom, i Virkeligheden har trængt Kastevæsnet tilbage i *ydre* Henseende, i *social* Forstand. Men til Gengæld synes det, som om store Dele af Hindufolket med saa meget større Fanatisme holder paa Kasteordningen som *Nationens historiske, nationale Enhedssymbol*.

Den Kastegruppe, der i religiøs Rang nær-

mest følger efter Brahmarkasten, er *Kayaterne*, af Englænderne i Almindelighed kaldet „Skriverkassen“, fordi dens Medlemmer i Reglen er særdeles godt oplærte og træffes overalt som Kommis'er, Kontorister og Prokurister i store Forretninger, Banker og lignende Instituter. De er meget intelligente og i høj Grad yndede af Englænderne, der foretrækker dem som Embedsmænd fremfor andre Kaster.

I Bombay har jeg set — ogsaa kendt — mange Kayater, men de er mest udbredte i Bengalen. De er ikke af saa ublandet arisk Herkomst som Brahmanerne, heller ikke fuldt saa lyse i Huden som disse og mindre af Vækst, dog kan de ofte være af en overordenlig Skønhed: mørke, straalende Øjne, en høj og klar Pande, en fin og lige Næse, en formfuldendt Ansigtsoval.

Altid elegante, dannede og elskværdige, med Forstaaelse og Interesse følgende med i Litteratur og Politik. Alle kan de tale Engelsk, men mange tillige Fransk og Tysk.

Til den tredje store Kastegruppe — som egenlig, selv i religiøs Forstand er Kayaternes Lige — hører *Jaterne* og *Rajputerne*, som begge er rundne af samme Rod, uden at man dog tør forveksle dem med hinanden, saa meget mindre som de hader og misunder hverandre i rigeste Maal. Jaterne er den herskende

Race i hele Nordvesten. I Punjab udgør de over Halvdelen af Befolkningen, men de er omgivne af Egne, hvor Rajputterne er de talrigste. Begge disse Kaster har rene ariske Ansigtstræk, ligesom de er betydeligt lysere af Hudfarve end den omgivende Befolkning. Helt fri for Blanding med Aboriginerblod har Jaterne dog ikke holdt sig, og som Grænsefolk mod Vest er det stadig faldet i deres Lod at tage mod de voldsomme muhamedanske Stød.

Under Stormogulernes lange Herredømme opgav de delvis deres Tro, idet de antog Koranen; men Kasteinddelingen holdt de fast ved, ligesom de i Modsætning til Muhamedanerne holdt paa Ægteskabets Uopløselighed. Hos dem indtager Kvinderne en agtet, ja, ligeberettiget Stilling med Mændene, de gaar endog saa vidt, selv hos de hinduiske, ikke muhamedanske Jater, at det tillades Enker at gifte sig, noget ellers uhørt og utænkeligt — i hvert Fald indtil den allerseneste Tid — i det øvrige Indien. Jaterne er dygtige Soldater og mange af dem tjener i Sepoyarméens Rækker, men om Englænderne, naar det en Gang gælder, kan stole paa dem, er vel tvivlsomt. I det frygtelige Aar 1857 stod alle Jatregimenterne paa Oprørets Side og kæm-

pede med Fortvivlelsens Heltemod til helt hen paa Sommeren det følgende Aar.

Hvad *Rajputterne* eller „Fyrstesønnerne“ angaar, da maa de nævnes som Hindustans stolteste Kasteslægt. De regner sig selv som Efterkommere af og Arvtagere efter Indiens gamle Krigerkaste. Alle Dage har de udmærket sig ved stor Tapperhed. Lige til Muhamedanernes endelige Sejr i Hindustan i det 15de Aarhundrede, var det dem, der ledede den nationale Forsvarskamp. Forskellige fra Jaterne, deres Frænder og Naboer, som de hader og foragter, blev de allerfleste af dem de gamle Hinduguder tro. Rajputerne er strænge i deres religiøse Pligters Opfyldelse, men mere tolerante og mildere overfor de lavere Kaster end de ortodokse og endmere slægtstolte Brahmaner.

Lige indtil det store Oprørs Dage stod Opbrændingen af Enkerne i fuldt Flor hos Rajputerne, og det har kostet Englænderne megen Møje og mange Overtalelser baade med det Gode og Onde, før det lykkedes dem at faa denne ligesaa uhyggelige som mærkelige Skik afskaffet.

Det vilde vel ogsaa være sangvinsk at tro, at Enkebaalene helt skulde være slukkede endnu. Landet er saa uhyre stort og den religiøse Fanatisme endnu mange Steder

saa levende, at mangel en „Sutti“ eller Opbrænding sikkert stadig sker i Smug, uden at man dog naturligvis faar noget at vide derom, saameget mindre som det ofte er Enkerne selv, der, optændt af from Fanatisme, forlanger at bestige Baalet.

I Aaret 1857 stod alle Rajputterne paa Oprørets Side. Mange af dem kæmpede med Heltmod og ligesom deres Stamme- og Kaste-frænder Jaterne til langt hen paa Aaret 1858. Nu tjener de atter — altid som Officerer — i Sepoyarméen, men der kan vistnok sættes et stort Spørgsmaalstegn ved Rajputternes Troskab mod England i en kommende Krig med Rusland.

— — —

Den talrige, indiske Bondestand, disse talløse, smaa Landejendomsbesiddere og Forpagtere, der flittigt frembringer Indiens væsenligste Rigdomme, Bomulden, Risen, Silken og Opium'en tilhører næsten udelukkende *Kumbikasten*.

Det er kraftige og velbyggede Folk, men meget mørkere i Huden end de ovenfor nævnte Højkastere, hvad der tyder paa en stærkere Blanding med Aboriginerblod.

Som Soldater har disse Bønder ikke megen Lyst til at tjene. I Sepoyarméen findes Kumbikasten derfor kun sparsomt repræsenteret.

En anden — men muhamedansk — Bondekaste er *Gujarerne*, der bor oppe i det nordlige Punjab, men i Indiens almindelige Fysiognomi spiller de kun ringe Rolle.

Blandt Handelskasterne hører man megen Tale om *Khatrierne* i det nordvestlige Indien, navnlig i Punjab. De driver stor Handel paa Centralasien, er ofte meget rige og i stor Anseelse hos de indfødte Fyrster.

Men den talrigste og vigtigste Handelskaste er ubetinget *Banyanerne*, der i stort Antal forekommer overalt i Indien. De er strængt ortodokse Hinduer, der paa det nøjeste overholder alle Religionens Forskrifter. Dyrkelsen af de hellige Køer er blandt andet særlig karakteristisk for Banyanerne.

Kasten er delt i fire Underkaster, der dels kan skelnes paa deres forskellige malede Pandemærker, dels paa deres Frisure. Nogle af dem rager deres Hovedhaar med Undtagelse af en Dusk paa Issen, som de lader vokse og som ofte kan naa dem til Bæltet, hvis den ikke bæres flettet og sammenknyttet som en Knude i Nakken, ganske som evropæiske Kvinder bærer deres Haar. Andre Banyaner derimod — og Flertallet af dem — er ragede i en Krans om Hovedet; Nakkehaaret, Haaret i Tindingerne og over Panden

er barberet bort, medens det øvrige holdes under Saksen.

Disse Banyaner er kloge og dygtige Folk, som man alle Vegne træffer som rige Købmænd, mest handlende med Landbrugsprodukter, Ris, Silke, Opium og Bomuld. Dog beskæftiger mange Banyaner sig særligt med den store Pengeomsætning, og mangfoldige af Indiens Banker er udelukkende i Banyanhænder.

De anses for yderst punktlig Forretningsmænd, men har tillige Ord for at være meget haarde og hensynsløse Kreditorer; til Gengæld er deres Formue ofte forbavsende stor.

Man kan ikke andet end lægge Mærke til dem, hvor man møder dem. Deres Ansigtstyper med den gullig-brune Hudfarve og den fine, kraftige Næse, den skarpt afskaarne Hage og det blaasorte, kraftige Haar giver dem et ejendommeligt, ikke just sympativækkende, men meget interessant Udseende.

De udvandrer ofte til Østkysten af Afrika og til Bagindien, hvor de forbliver, indtil de har tjent saa meget, at deres Kapital vejer til efter deres hjemlige Forhold — og dertil hører der ikke saa lidt —, men Flertallet af alle Indiens mange indfødte Millionærer er Banyaner.

Haandværkerkasterne er overordenlig talrige. Hvert Fag danner en Kaste for sig selv. Sonnerne følger næsten stedse Faderen i Udøvelsen af Familiens eller Kastens hævdevundne Haandværk, men ganske vist begynder den stærkere Konkurrence at gøre sig gældende paa en Maade, der stedse tvinger flere og flere til at kaste sig over nye Leveveje. Alle disse Kaster maa nævnes sammen, da de anses for socialt ligeberettigede, ligesom Giftermaal kan finde Sted indbyrdes mellem deres Medlemmer uden Kastefortabelse. Disse Kaster er meget blandede med khervarisk og dravidisk Aboriginerblod, hvorfor deres Medlemmer ofte er mørke i Huden og lavere af Vækst end de højere Kaster, hvis ariske Oprindelse er renere.

Endelig kommer vi til den laveste Kaste, *Sudraerne*, hvortil som Regel hele den egenlige Arbejderstand hører.

Men ogsaa indenfor Sudrakasten findes mange Underkaster, hvis Medlemmer gensidig ser ned paa hinanden med dyb Foragt. Mange Sudraer har i social Henseende ved Rigdom og Dygtighed hævet sig op over deres oprindelige Samfundstrin, men i religiøs Forstand kan de aldrig forlade deres lave Niveau. Det er saaledes indlysende, at lige saa vel som Kastevæsnet for de *højere* Kastens Vedkom-

mende er en Hæmsko for Kristendommens Udbredelse i Hindufolket — thi som Kristne bliver de udstødte af deres Kaste —, er det haarde og tunge Aag netop en Spore for Lavkasterne til fuldkommen at bryde med en Religion, som de ikke en Gang kender eller har Lov til at kende og vende dem til den kristne Læres lyse Mildhed og til dens demokratiske *Lighed for Gud*, ikke alene i Himlen, men ogsaa paa Jorden.

Man maa ikke glemme, at de indiske Lavkaster tæller langt over halvandet hundrede Millioner Medlemmer, og for disse talløse Masser vil en Overgang til Kristendommen kun være en uhyre Vinding i *social* Forstand — om den religiøse Vinding tales ikke her.

Nu henregnes — i alt Fald i social Henseende — Resterne af de gamle khervariske og dravidiske Folk til Sudrakasten, dog med Undtagelse af Tamulerne, der, som tidligere anført, har deres eget Kastevæsen og en Del fuldkommen vilde Bjærgfolk uden Berøring med Hindusamfundet. Det var de khervariske og dravidiske Aboriginere, der i gamle Dage henregnedes til den saakaldte „Pariakaste“, der overhovedet ikke medregnedes til det hinduiske Folk. Efter *Menus* Lovbog var de forstødte og forbandede Væsner. Men Tiderne har jo forandret sig og Forholdene med dem.

Udviklingen i Indien er som i den øvrige Verden gaaet mere og mere i demokratisk Retning til Fordel for de lavere Kaster og under Højkasternes Resignation, thi disse maa mere og mere nøjes med i ren religiøs Forstand at indtage Forrangen. Lavkasterne, som er i et uhyre Flertal, trænger stedse stærkere paa, de vil fremad, Skanse efter Skanse erobres, og Folkemassernes sociale Demokratisering skrider frem.

Men denne sociale Udjævning varsler om en kommende Dag for Indiens Folkeslag, og den er i sig selv en Forjættelse om Kristendommens Sejr i de fremrullende Tider.

Ellevte Kapitel

Religiøse Myter og profane Sagn. — Ariernes Religion. — Rig-Veda. — Rig-Vedas Gudeverden. — Mahabharatha. — Brahmaismen. — Naturdyrkelse og Sjæledyrkelse. — Den monoteistiske Tendens. — Rig-Vedas Skabelseshymne. — Trimurtien. — Parabrahma.

Saaledes som Sagnet er Forløber for det senere historiske, er Myten Forløber for det religiøse, som det senere udvikler sig med afgrænsede Dogmer, med bestemte Bud og Forbud, med en hellig Historie og aabenbarede Kildeskrifter. Historiske Sagn og religiøse Myter kan være baserede paa virkelige Kendsgerninger, dette Ord forstaaet i videste Forstand, men der er altid den Forskel, at i Sagnet er det Kendsgerningerne, der foder Idéen, men i Myten skaber Idéen Kendsgerningerne.

Det er derfor ikke vanskeligt — teoretisk

— at adskille Sagn og Myte — men i Praksis kan det være forbundet med Vanskelighed at paavise, om en bestemt Figur oprindelig har været opfattet som en historisk Helt (altsaa tilhørende Sagnet) eller som religiøs Heros (altsaa tilhørende Myten).

Saadanne Vanskeligheder møder ofte den, der i Praksis er velkendt med Hindufolkets nuværende religiøse Liv, men som ønsker at undersøge de oprindelige Kilder, hvorafr dette religiøse Liv er rundet.

— — —

De ældste Ariers Religion var væsenlig en Natursymbolik; de tænkte sig Naturen befolket af tallose Aander, og det var disses Hjælp, de anraabte i deres Hymner og Lovsange, men i disse — *Rig-Veda* — findes intet ordnet System, ja, det er endog vanskeligt at vide, hvilken Gud Arierne tilbad som den højeste, idet en Mængde forskellige Guder tillægges de højeste Attributioner og Funktioner.

Men til denne Ejendommelighed vil vi vende tilbage, kun fastslaa, at Rig-Vedas Hymner i den brahmanske Teologi betragtes som en i den alleregenligste Forstand guddommelig Aabenbaring, der har været til fra Evighed af og nedskrevet Tid efter anden af hellige Mænd efter guddommelig Inspiration. Rig-Veda danner derfor Grundlaget for den

brahmanske Teologi, som dog forlængst har forladt Hymnernes fire Tusinde Aar gamle Standpnnkt.

Rig-Vedas Gudeverden er forsvunden, Myten har vejet Pladsen for Religionen, den primitive Natursymbolik er udviklet til et sindrigt System, i hvilket de talløse Guder gaar op i en højeste Enhed.

Hinduerne har, som bekendt, ingen Historie og ingen Aarstal, ikke alene saaledes at forstaa, at de ingen Historieskrivning har haft, men hele deres uhyre Litteratur er ganske udateret, uden Perioder, uden nogen Tidsinddeling. Disse Mangler har især vist sig skæbnesvangre, idet de har vanskeliggjort Folket — i dette Ords sædvanlige Betydning — at trække den kritiske Skillelinje mellem historiske Sagn og religiøse Overleveringer.

Særlig træder denne Sammenblanding af historiske Heltesagn og religiøs Overlevering for Dagen i den Kultus, der endnu stadig, navnlig i Sydindien, bliver flere af Heltene i *Mahabharatha* til Del fra det menige Folks Side. At Brahmanerne ikke tager Del i denne eller lignende „Afgudsdyrkelse“ følger af sig selv.

— — —

Mahabharatha er et oldhinduisk Helte-digt, der dog ikke eksisterer i sin oprindelige

Form, men kun som omdigtet i senere Tider, hvor Brahmælæren, Kastevæsnen, Wischnus Inkarnationer og Læren om *Krischna* og mange andre Former var udviklede og uden videre tilbageførte paa den mystiske Tid. Mahabhara-tha er et historisk Epos, men kalder sig selv en stor Lærebog om det Nyttige, om Retsvæsnen og om det Behagelige, ligesom der forsikres, at der ikke findes nogensomhelst Overlevering paa Jorden, der ikke støtter sig til Mahabharata*).

I dette Epos findes følgende historiske Kærner: Kurufolket, den mægtige Konge af Magadha Garasandha, Pankalafolket og Jadavafolket, hvis store Nationalhelt *Krischna* er, er historiske, ariske Stammer nord for Vindyabjærgene, hvis indbyrdes Kampe sættes til mellem 1200 og 1000 Aar før Christus.

Men Kendsgerningerne er aldeles ukendelige, udsmykkede og sammenblandede. Det metaphysiske og digteriske gennemtrænger hinanden, saa at den reale Verdens Grund synes at vige bort under ens Fødder og erholder en symbolsk Betydning, som gør det forklarligt, at „Folket“ — de lavere Kaster — har set religiøse Myter i det, der kun var tvivlsomme, verdslige Sagn.

*) *Lassen*: Indische Alterthümer. 1867. 1ste Bog. S. 583.

Alle Mahabharatas Heroer, baade Sejrherreerne og de Overvundne, har den Dag i Dag deres Tilbedere. I en enkelt Landsdel, det sydlige Arkot i Dekan har saaledes *Draupadi*, Youdichtiras Ægtefælle, ikke mindre end 500 Templer*).

— — —

Men for imidlertid atter at vende tilbage til de „sande“ Guder, vil vi kaste et Blik paa Forbindelsen mellem Rig-Vedas Naturdyrkelse og den senere Brahmaismes Sjæledyrkelse**).

Guden *Agni* i Rig-Veda, Ildens, navnlig Offerildens og Arneildens Guddom, er saaledes til Dels gaaet op i *Siva*, Verdensødelæggelsens Inkarnation i den brahmanske Treenighed, medens Brahma er i Slægtskab med de gamle Ariers *Indra*, han som bekæmper de onde Aander, der vil skjule de himmelske Køer og som slynger Lynet mod Uvejrsskyen for at den kan spaltes og den frugtbarørende Regn strømme ned, hvorefter han selv viser sig paa det rensede og blaa Firmament, udstrækkende sin beskyttende Haand over de ængstede Dyr og de fortørrede Planter***).

*) *E. Reclus*: Nouvelle Geographie universelle VIII. l'Inde. P. 679

**) Se *Vodskov*: Naturdyrkelse og Sjæledyrkelse, Rig-Veda. 1ste Bog.

***) *A. Maury*: Croyances et legendes de l'antiquité. 1863.

Og *Vischnu*, den brahmanske Trimurtis anden Person, Inkarnationen af den verden-opholdende Kraft — Sivas trøsterige og forjættelsesfulde Modvægt — synes endelig fremstaaet af Vedaguden *Varuna*, Havenes og Verdensrummets mægtige Behersker, der lader Morgenrødens straalende unge Gudinde styre sin Vogn over Himmelhvælvingen, trukken af hurtigilende, røde Hingste, medens hun foran sig jager sin Søster Natten og spreder Lys i Rummet og Overflødighed og Lykke ud over den vaagnende Jord.

Det er dog mindre denne ydre Overførelse af Magten og Riget og Herligheden fra de gamle Guder til de nye, der interesserer, end *Brahmaismens Fastholden og Udformning af Rig-Vedas monoteistiske Tendens*.

I Hymnerne*) forekommer ofte Betragtninger over et og samme Væsen, set dels i sin Helhed, dels i sin Enhed, der atter deles i Brøker, der igen samles til en Enhed, men af anden Natur end den, hvorefter de hidtil var Bestanddele, Egenskaber, Attributer eller Funktioner o. s. v. i rig Mangfoldighed.

I flere af Rig-Vedas Hymner**) kaldes

*) *Robson*: Hinduism and its relations to Christianity. *P. Wurm*: Geschichte der Indischen Religion.

**) *Grasmanns* tyske Oversættelse.

saaledes Agni (Ilden), naar han fødes. Varuna (som Solgud), naar han blusser op Mitra. og som Offerild Indra (ikke konsekvent, men sommetider, hvad der formentlig beviser et saa nært Slægtskab mellem disse Guder, at der kun er et Skridt til deres Sammensmæltning).

Som Lysgud identificeres Agni med Rudra, ved hvis straalende Fødsel Maruterne (Morgenvindene) jubler. Solen diviniseres paa mangfoldig, men beslægtet Vis.

Et Navn paa Solen er saaledes *Bhaga*, den Rige, Mægtige, *Surja* er Solen som Lysbringer og *Savitri* er Solen som frembringende. livgivende Gud. Savitri med den gyldne Haand kommer til Syne paa Østens Himmel, gule Heste er forspændte hans flammende Karm, i den ene Haand holder han Guldbuen, i den anden Pilekoggeret med de funklende Pile (Solstraalerne), de lette Maruter, Morgenvindene, omsuser ham; de er Rudras Børn og deres Vogne trækkes af letfodede Antiloper. *Pusham* er en Personifikation af Solen som Mørkets Overvinder, men ogsaa Rudra, Wischnu og Indra fremstilles som Solguder. Man vil saaledes lettelig se, at midt i Rig-Vedas rige Natursymbolik er der en mægtig — endnu ubevidst — Stræben efter *Enhed* i Gudsbegrebet.

Men denne Stræben er ikke andet end den vaagnende, monoteistiske Tendens. Selv om Rig-Veda ikke havde eksisteret eller var gaaet tabt, kunde man dog af den senere Brahmälære slutte sig til, at den ældre, ariske Religion i væsenlig Grad maatte være spekulativ monoteistisk i sit Anlæg. At den virkelig har været det, beviser Hymnerne, i hvilke man kan følge Udviklingen, ligesom det netop er i sit monoteistiske Udløb, at Traaden mellem Rig-Vedas Gudsformer og den udviklede teologiske Brahmaisme er knyttet.

Men lad os se, hvad Rig-Vedas naturforherligende Myter gennem de historiske Sagns (de hellige Kildeskrifters) lutrende Omformningsproces er blevne til, med andre Ord, hvorledes Hymnernes monoteistiske Tanke er bleven til Dogme i den brahmanske Teologi.

Det evige, umaalelige, allerhøjeste, nødvendige, ved sig selv bestaaende Væsen hedder paa Sanskrit: *Parabrahma*, *Tatva*, *Parameshvara*, *Svayambhu*, *Parabara*. Parabrahma betyder den højeste Visdom, Tatva, den, der bestaar ved sig selv, Parameshvara, den Allerhøjeste (af Parama den Højeste og Ishvara, Herre), Svayambhu, den, som bestaar af og for sig selv, Parabara, det allerfortræffeligste, over Alt ophøjede Væsen.

Disse Væsenudtryk beviser, at Hinduerne

(d. v. s. de højere Kaster) tror paa en eneste Gud, som har Grunden til sin Tilværelse i sig selv, som lever fra Evighed til Evighed.

— — —
Om Verdens Skabelse synges der saaledes i Rig-Veda*):

Ej Ikkeværen var og Væren var ej,
 Der var ej Luft og Himmel ej foroven.
 Hvad skjulte det? Hvor var det? I hvis Værges?
 Var det mon Vande eller øde Tomhed,
 Der var ej Død, Udødelighed var ej,
 Ej Forskel var paa Dage og paa Nætter,
 Tyst kun *Det ene* aanded, selv sin Støtte,
 Der var ej andet, intet udenfor det.
 Mørke der var, i Mørket skjult, fra først af
 Et Hav det hele, hvori intet skelnes.
 Det Ene tomt var, lukket af med Tomhed,
 Da blev det sat i Glød**) og saa det opstod.

Begær, det var det første da der vordet,
 Det er jo Sjælens allerførste Spire;
 Det Baand, som Væren til Ikkeværen knytter,
 Det fandt de Vise søgende i Hjærtet — — —
 Hvorfor vel denne store Verden opstod,
 Om nogen skabte den, hvad eller ikke —
Ja, Han der styrer den i Himlen oppe.
 Han ved det — — —

Disse herlige Strofer naar vil ikke saa

*) *Vodskov*: Naturdyrkelse og Sjæledyrkelse. 1ste Bog, *Rig-Veda*. Side 35.

**) Ordret paagældende Sted: Det Ene opstod ved Hedens Kraft eller Storhed.

dybt og rækker ikke saa højt som Skildringen i Genesis, første Kapitel, men de vil alle Dage aflægge et højttalende Vidnesbyrd om Monoteismen i Rig-Veda og dermed i Brahmanismen som grundlæggende Princip. I den ældre Brahmaismes Periode — Tiden før Buddhismen — udformes og udvikles *Parabrahmas* Karakter som den øverste eller eneste Gud, men da Brahmanerne ikke kunde tilbagetrænge Vischnu- og Sivadyrkelsen og de ikke vilde opgive det monoteistiske Princip, lærte de, at Vischnu og Siva fremstillede personificerede, forskellige Væsenssider af Brahma. Vel er de tre Guddomme forskellige i deres Ytringsformer, men tilsammen udgør de en *Trimurti*, som ej kan adskilles. Paa Sanskrit betyder tri, tre og murti, et Legeme. Ordet Trimurti betyder altsaa tre Legemer, men ikke tre Guder eller tre forskellige Magter. Den ene Gud Parabrahma giver sig blot til Kende og lader sig blot til Syne overfor Menneskene i tredobbelt Skikkelse som Skabelsens, Opholdelsens og Tilintetgørelsens Princip.

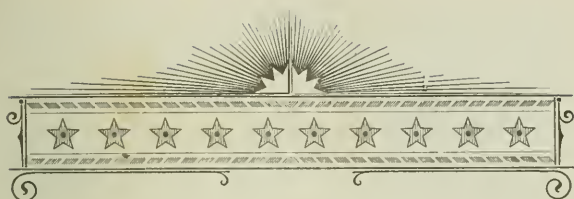
Endnu i vor Tid er Kendskabet til indiske Religionsforhold ikke større, end at man jævnlig, selv i nyere Værker, træffer paa saadanne mærkelige Misforstaaelser, som at Parabrahma først har skabt Gudinden *Barani*, der atter

ved ham har født de tre Guder Brama, Vischnu og Siva.

Brahmanerne lærer intet saadant men vel derimod, at Parabrahma er ligesaa uendelig som ulegemlig, *at han i sig selv rummer alt, hvad han har skabt*, altsaa ogsaa Bavani, som er den skabte Naturs Personifikation. Hun kaldes ogsaa Manassa, *Herrens Vilje*, Schakti, *Kraften*, *Guds Vilje*.

Man vil saaledes lettelig se, at ogsaa i dette Tilfælde — som altid — er der ikke Tale om nogen selvstændig Guddom, men kun om en særskilt sanselig Personifikation af en enkelt Side hos den eneste og højeste Gud, Parabrahma, der har aabenbaret sig i Trimurtien.

Tolvte Kapitel.

Brahmaismens Ufolkelighed. — Religiøse Udskejelser, — Tilbedelsen af General Nicholson. — Sivas mærkeligste Inkarnation. — Prinsen af Wales som Vischnu. — Brahmaismens Forfald. — Brahma Samaj, — Kristendommens Fremtidsudsigter. — Sivadyrkelsen. — Trimurtiens kvindelige Aabenbaring.

Bramaismens svageste Punkt er dens fornemme Eksklusivitet. Veda'erne vare Brahmakastens aandelige Eje, og faktisk har den vogtet saavel denne Skat som den af Vedaerne fremgaaede Teologi saa godt, at største Delen af det hinduiske Folk i Virkeligheden kun befinder sig paa et alt andet end højtstaaende religiøst Trin.

Trimurtien er en ukendt Hemmelighed for Folkets Masse, der er delt i en uhyre Mængde Sekter (mellem 7 og 8000), der koncentrerer

deres Tilbedelse om de mest forskellige Guddomme. I det foregaaende Kapitel har vi set, hvorledes der i en enkelt Provins er rejst 500 Templer, ikke engang for en „Gud“, men kun for en enkelt af Mahabharattas Sagnhelte!

Hvad der navnlig karakteriserer de lavere Kastets Gudsyndelse og samtidigt gør et ligesaa parodisk som frastødende Indtryk er den almindelig udbredte Dyrkelse af hellige Dyr, idet man forveksler disse med de Guddomme, de repræsenterer eller gennem Veda'erne er satte i Forbindelse med, saaledes først og fremmest Sivadyrkernes Tilbedelse eller dog maaske rettere Dyrkelse af Tyre — Sivas Symbol — og af Køer, en Dyrkelse, som de højere Kaster, enkelte af dem i hvert Fald, f. Eks. Banyanerne, ogsaa er henfaldne til. Rundt omkring i Dekans Landsbyer tilbedes Brilleslangen og i Bengalen betragtes Kongetigern af en stor Del af Landbefolkningen som en Guddom, til hvilken man endogsaa bringer Ofre.

I tidligere Tid, endnu inden Jernbanerne var saa almindelige, som de siden er blevne, kunde man se Folk, der kastede sig ned paa Skinnerne foran det frembrusende Lokomotiv, i hvilket de saa en ny og ukendt Guddom, som de kun med deres Død kunde forsone!

Man kan se de morsomste Eksempler paa,

hvorledes engelske Stormænd, der er døde i Indien, kan blive Genstand for Folkets Kultus. Deres Grave bekranses og der bringes Mad-ofre paa dem. Oprejstes en Statue af en eller anden engelsk General eller Guvernør i en eller anden By, varer det ikke længe, inden en troende Menighed samler sig om Statuen, der tilbedes og venereres ganske paa samme Maade som Sivas eller Wischnus Symboler af disse Guddommens specielle Tilhængere. Paa denne Maade er f. Eks. General *Nicholson*, der faldt under den store Opstand, bleven Midtpunktet for en talrig Menigheds religiøse Følelser. Gudstjenesten til Ære for Generalen er fuldkommen organiseret med sin egen Liturgi og sine specielle Hymner!

Folket synes mere og mere at miste ethvert religiøst Holdepunkt samtidig med at den religiøse Tvang paa ingen Maade formindskes. De engelske Avtoriteter stiller sig — forøvrigt fuldkommen korrekt — paa den samme liberale Fod overfor alle Trosbeken- delser. Kristendom og Brahmaisme, Muhame- danisme og Sivadyrkelse, Buddhisme og Til- bedelse af General Nicholson, altsammen er Genstand for den samme koldblodige Respekt hos Magthaverne, der kun vil have Fred og Ro og forresten er lige glade med det hele.

At de snu Englændere forøvrigt forstaa

at benytte sig af Omstændighederne, har man bl. andet haft et Eksempel paa i Brahmaismens hellige By *Benares*, hvor Auctoriteterne bestak Præsteskabet ved et af Sivatemplerne, saa at det lod Guden undergaa en ret mærkelig Forvandling fra indisk Guddom til lyshaaret, blaa-ojet Englænder, i hvilken usædvanlige Skikkelse han — gennem Præsterne — meddelte sit troende Folk, *at den engelske Regering (!) var hans — Sivas — højeste Inkarnation som Mahadeva (den store Gud)!*)*.

— — —

Det maa vel nærmest henføres paa Smigerens Konto, naar en hinduisk Poet under Prinsen af Wales' Besøg i Benares skrev til hans Ære: „Endelig kommer den, den sidste af *Avatarenerne**)* og den største af dem alle!“

— — —

Medens Brahma i den forbuddhistiske Tid var Trimurtiens mest fejrede og tilbedte Gnd, har han i en senere Tid maattet se de Troendes Skarer mere og mere vende sig fra ham til Wischnu og Siva, hans Templer er faldne i Grus og endskont han er Trimurtiens

*) *E. Reclus*: Geog. univ. l'Inde VIII.

**) Der tænkes paa Wischnus 9 Aabenbarelses, *Avatarener*.

højeste Udtryk, kendes hans Navn knapt nok af store Dele af det indiske Folk, som aldrig har haft Kendskab til Religionens hemmelighedsfulde Kærne, Trimurtien. Men efterat Brahma er udgaaet af de levende Guders Tal, hvormange nye Guddomme er der da ikke fremstaaede for at fylde hans Plads ud, lige fra Mahabharathas Helte til General Nicholson og Sivas Inkarnation som Englænder. Brahmaismen befinder sig i en uomtvistelig Opløsningstilstand, der forøvrigt har tæret paa dens Hjerterødder i flere Aarhundreder og som først og fremmest har sin naturlige Aarsag i Højkasternes *skinsyge* Hemmeligholdelse af Religionens Lærdomme, saaledes som de i Virkeligheden er.

Med fornem Foragt ser Højkasterne ned paa Sivadyrkernes og Wischnuitternes lave, religiøse Standpunkt. Men de rører ikke en Haand for at forbedre Forholdene. Sagen er, at den hinduiske Kasteordning hindrer Brahmaismen i at vinde Proselytter. Ingen kan komme ind i en Kaste, i hvilken han ikke er født, hvor skulde man altsaa gøre af de eventuelle „Omvendte“? I Sandhed, de vilde kun være til Besvær, ja maaske endog en Fare for det hellige Kastevæsens taarnhøje Bygning, som i Forvejen tilstrækkelig mange Termitter (Evropæere og rige, misfornøjede Lavkaste-

mænd) arbejder paa at hule Grunden under. Dog maa man indrømme, at det ikke er alle Brahmaner, der stiller sig paa et saa stok-konservativt Standpunkt, der i Længden vil vise sig at være af fuldkommen selvmorderisk Natur for Højkasterne, baade hvad deres sociale og religiøse Stilling i Samfundet angaar.

— — —

Et nyt, meget udbredt Trossamfund, *Brahma Samaj*, har dannet sig i den Hensigt at reformere Brahmaismen ved at vende tilbage til det tidligere lærte, monoteistiske Standpunkt, men dog saaledes, som det finder sit Udtryk i Trimurtien og samtidig fjærne de senere Tiders Tilsætninger, navnlig Billeddyrkelsen.

Medlemmerne af *Brahma Samaj* — der alle hører til de hinduiske Højkaster og til disses bedste Dele — har dog samtidig en klar Forstaaelse af, at skal den fra Fædrene nedarvede nationale Religion bevare sin Livskraft og sin Magt over Folket, maa man gøre sig fortrolig med Tanken om *Samfundets fuldkomne Demokratiseirng, d. v. s. Kastevæsnets Ophør* og Folkemassernes Delagtiggørelse i Religionens Sandheder. Først da — indser *Brahma Samajs* Medlemmer — vil der kunne være Tale om at komme den unværende poly-

teistiske *Sjæledyrkelse* til Livs, naar Mængdens Øjne oplades for *Naturdyrkelsens* ene og evige, verdensomfattende Guddom, *Parabrahma*, som i udelelig, tredobbelt Skikkelse er aabenbaret Trimurtien.

Man maa imidlertid ikke være blind for, at endnu er Størstedelen af Brahma Samajs Program kun fromme Ønsker og begejstrede Patriots Forhaabninger. Hvad Fremtiden bærer i sit Skød, bliver jo en anden Sag, men at Brahma Samajs Høst skulde staa i blot nogenlunde rimeligt Forhold til Udsæden, er der næppe Grund til at tro. Reformationen kommer for sent.

Som Rig-Vedas mytiske Guder faldt for Brahmælærens faste og klare Dogmatik, er Tiden nu kommet, da denne Dogmatik, forældet og ormstukken, ramler sammen.

Folket har aldrig kendt den helt og det Kendte vender det sig mere og mere bort fra, søgende efter et fast uforanderligt Midtpunkt. Men dette faste Midtpunkt findes kun i *Kristendommen*. Den tilhører Fremtiden i Hinduernes klassiske Land. Endnu er Konversionerne forholdsvis faatallige, fordi Kastehensynet spiller — endnu — en saa gennemgribende Rolle i Nationens som i Individernes Liv. Men ogsaa denne sidste Mur slaar stedse dybere Revner. En Gang vil den være

smuldret bort — hvad Betydning har et Aarhundrede for et Folk, hvis Kultur maaske er fire Tusinde Aar gammel! Men naar Opløsningsprocessen definitivt er fuldbrydet, vil Folket kun have Kristendommen tilbage og Overgangen til denne i Indien allerede i mere end elleve Aarhundreder gammelkendte Religion vil da sandsynligvis ske i Massevis, ja, maaske være fuldbrydet i mindre end et Aarhundrede.

— — —

Men lad os vende tilbage til de øjeblikkelige Forhold.

Den opmærksomme Iagttagelse, der har opholdt sig, selv kun en kort Tid, i Indien, lægger hurtigt Mærke til den overvældende Masse Tilbedere Trimurtiens tredje Aabenbaring, Siva, eller som han ogsaa ofte kaldes, Maha-Deva, „den store Gud“, har, navnlig i Byerne.

Vi véd, at i den brahmanske Teologi repræsenterer Siva, Tilintetgørelsens, Ødelæggelsens Princip, men af sine specielle Dyrkere, betragtes han paa ganske anden Maade, idet han for dem i lige Grad repræsenterer Frembringelsen og Livsgivelsen som Opretholdelsen af den bestaaende Verden.

Sivas Dyrkelse finder Sted under de forskellige Former. Han fremstilles i sine Templer, snart som Overflødighedens milde

Guddom, snart knyttes hans Navn til Billedstøtter af rædselvækkende Udseende, men som Regel — navnlig i hele det sydlige Indien, som denne Bogs Forfatter kender bedst — dyrkes han under det bekendte *Lingamsymbol*, som nærmere er beskrevet under Omtalen af Sanktuariet i Elephantatemplet. Alle Indiens højeste Bjærgtoppe, først og fremmest *Gavrisankar* i Himmalaya — Jordens højeste Bjærg, — er viede til Siva, dels fordi de er Himlen nærmest, dels fordi Flodernes levende, frugtbargørende Vande udspringer paa deres Højder.

Forresten taler meget for, at Sivadyrkelsen for en væsenlig Del er af khervarisk Oprindelse med dravidiske Tilsætninger *). Det er de mørkhudede Aboriginerstammers taagede Forestillinger om Bjærgguden *Marang Baru*, der senere hen hos Hinduerne er smeltet sammen med Erindringen om den gamle, ariske Stormgud Rudra, der fra sin luftige Bolig paa Ejærgenes højeste Toppe, med vældig Magt, men dog naadig og frugtbargørende, herskede over Dalenes Agerdyrkere og Liernes Sæterhyrder.

— — —
Langt mere tiltalende i ethisk Henseende

*) Paul Wurm: Geschichte der indischen Religion.

er Tilbedelsen af Wischnu. Trimurtiens verdensopholdende Princip.

Ni Gange har han aabenbaret sig i menneskelig Skikkelse og hans Tilhængere venter nu hans tiende Awatar (Aabenbaring). De lærer, at Wischnu er den hellige Aand, som var fra Begyndelsen, Et med Parabrahma, og af dens Navle er Brahma siden udgaaet. Wischnus Tilbedere anser ham derfor for Trimurtiens første Person.

Vender vi os nu til den indiske Gudeverdens kvindelige Del, da erkender vi ogsaa her det monoteistiske Princip, der som en urokkelig Klippe rager op over Polyteismens larmende, kaotiske Bølgehav.

Gudinden Bavani, som vi før har omtalt, er den frembringende, levende Naturs Personifikation, men som saadan kun en Væsenside af den uendelige, altomsluttende Parabrahma.

Hun kaldes — som omtalt — ogsaa *Shakti*, Kraften eller Guds Vilje, udgaaet i kvindelig Form, svarende til Brahma, den mandlige Form. Det er Bavani, som de lavere Kaster dyrker i de hellige Køers Skikkelse.

Verdensopholdelsens kvindelige Princip er ingen anden end *Saraswati*, som Lavkasterne tror er „gift“ med Brahma.

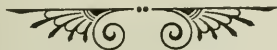
Men Saraswati er kun en ny Væsenside af Bavani, der ogsaa ytrer sig som Gudinden

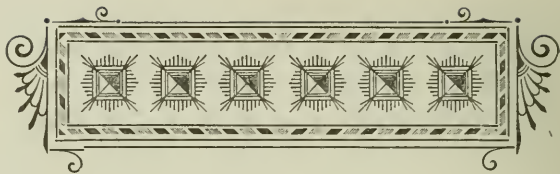
Kali, de vekslende Aarstiders Gudinde. *Kali* er Omformnings, Ødelæggelsens Personifikation og af Lavkasterne „gift“ med Siva. Ikke en anden Gudinde, men en anden Personifikation af den samme Gudinde er *Parwati*, der ogsaa er „gift“ med Siva. *Parwati* betyder egentlig „Bjærgenes Beherskerinde“; som Kærlighedens Gudinde hedder hun *Sarmangala*, den, som beforder de jordiske Tings Vækst.

Endnu kan talløse Rækker af Gudinder nævnes, men i vor Fremstilling vilde dette være uden Interesse.

Bavani, Saraswati og Kali (med Underformer) repræsenterer saaledes en tredobbelt Enhed, den brahmanske Trimurtis kvindelige Aabenbaring, men Et med denne.

Det monoteistiske Princip lider i og for sig ingen Skade, fordi den eneste Gud tænkes personificeret i mange forskellige Skikkelser, kun maa man vogte sig for at anse disse for selvstændige Væsner. Men netop paa dette Skær er Massen af Hindufolket strandet i religiøs Henseende.

Trettende Kapitel

Den hinduiske Folkekarakter. — De Thomaskristne. — Deres mærkelige Skæbne. — Det indiske Statsskolevæsen. — Efter det store Oprør. — Religiøse Rørelser i Folket. — Den kristne Mission. — det kristne Skolevæsen. — Frantz Xaverskollegiet.

For mere end 100 Aar siden fældede den tysk-danske Rejsende *Niebuhr* følgende Dom over Hindufolket:

„Wir Europæer pflegen sie Heiden und Götzendiener zu nennen, und bey so verachtlichen Namen nicht viel Gutes von ihnen zu denken. Allein diejenigen, welche Gelegenheit haben, sie etwas genauer zu kennen, werden finden, dass sie sanftmüthige, tugendhafte und fleissige Leute sind, die vielleicht unter allen

Nationen in der Welt am wenigsten suchen ihren Nebenmenschen zu schaden“*)).

Af endnu større Interesse er den Karakteristik af Hindufolket, som den engelske Rejsende og Geograf *Monier Williams* i vore Dage har givet i sit Værk: „Modern India and the Indians“**):

„Jeg har ikke i Evropa truffet et Folk, der var mere religiøst anlagt og mere taalmodigt har overholdt de borgerlige Pligter; intet Folk har jeg fundet, der var mere vidbegærligt og mere lovydigt, intet, der var høfligere mod Alderdommen og Videnskaben, intet, der var mere pligtopfyldende overfor Forældrene, mere trofast i alle Livets daglige Forhold.“

Ganske vist staar Folkets sædelige Bevidsthed ikke paa noget højt Trin og mange Laster gaar i Svang baade i Samfundets højere og lavere Lag, men — siger atter *Monier Williams* — ingenlunde almindeligere end i Evropas store, tætbefolkede Kulturlande, som dog er kristne, medens det indiske Folk endnu sukker under en dødsdømt Afgudsdyrkelses Forbandelse.

*) Niebuhrs Reisebeschreibung, II B. S. 16.

**) 3dje Udgave, Side 154.

Men den kristne Kirke har aldrig tabt Indien af Syne.

En stor og hellig Tradition knytter Hinduerne til Kristendommen, idet en af de tolv Apostle, den hellige *Thomas*, efter Legendens skal have været Sandhedens første Forkynder i Indien. Et historisk Bevis herfor kan ganske vist ikke føres, men saa meget er i hvert Fald sikkert, at da de første kristne — italienske — Missionærer i det 14de Aarhundrede kom til Vestkysten af Indien, fandt de til deres Forbavselse kristne Menigheder i alle de større Stæder, Menigheder, hvis Medlemmer regnedes lige med Brahmanerne og stod højt anskrevne hos de hinduiske Fyrster.

Disse Mennesker kaldte sig selv „Thomas-kristne“, fordi de var Efterkommere af dem, for hvem Apostlen Thomas havde prædiket Evangeliet.

Utvivlsomt har de haft Ret i denne Opfattelse.

Man véd nemlig, at den hellige Thomas missionerede i Egnene omkring Evfrat og Tigris, hvor Kristendommen i de første Aarhundreder vandt stor Udbredelse og naaede en høj Grad af Blomstring. Desværre indtraadte der en betydelig Forandring heri, efter at disse saakaldte „kaldæiske“ Kristne havde sluttet sig til Hæretikeren *Nestorius*, hvis Lære

om de to af hinanden uafhængige Naturer i Kristus blev fordømt paa den tredje okumeniske Kirkeforsamling i Efesos 431 e. Kr. Da de mesopotamiske Kristne imidlertid til Trods herfor fastholdt denne Lære, løsnedes selvfølgelig deres Forbindelse med den almindelige kristne Kirke, til stor Skade og Ulykke for dem selv, idet de nu maatte staa paa egne Ben under de paafølgende Aarhundreders frygtelige Omvæltninger. Under Muhamedanismens Stormflod knustes de kaldæiske Kristne fuldstændig. Kun hist og her levnedes smaa Rester — i Egnen om Mosul ved den persiske Havbugt findes der dog endnu enkelte Menigheder i meget kummerlige Forhold — medens det rimeligvis er lykkedes en Del at undkomme ad Søvejen. De er da styrede ligefrem og gaaede i Land paa Malabarkysten.

Hvornaar dette er hændt, vides ikke med Bestemthed, men sandsynligvis er det sket paa et Tidspunkt, da Buddhismen endnu havde Herredømmet i disse Egne. De tolerante og lidet fanatiske Buddhister har taget venligt imod dem — der var jo saa meget i disse Menneskers Lære, der maatte vække deres Sympati — og da Kasteværnet ikke eksisterede under Buddhismens Herredømme, har der altsaa heller ikke været sociale Vanskeligheder at overvinde. De syrisk-kaldæiske „Tho-

maskristne“ — de havde aldrig glemmt den hellige Thomas' apostoliske Virksomhed blandt deres lykkeligere Forfædre — bevarede med sejs Udholdenhed deres kristne Tro. samtidig med, at de efterhaanden blev ansete og velhavende Borgere i det Samfund, der gæstfrit havde aabnet sig for dem.

Da derfor Buddhismen bukkede under for den sejrende Brahmaisme. nødtes dennes Tilhængere til at regne med de rige og indflydelsesrige kristne Menigheder som en Samfundsmagt, man ikke saadan uden videre kunne sætte i Klasse med „Pariaerne“.

De „Thomaskristne“ eller — som de senere officielt benævnedes — de „syrisk-malabarske Kristne“ er endnu talrige i Indien. Mange af dem — omtrent 80,000 Sjæle — bor i den portugisiske Koloni Goa, i hvis Gejstlighed der, som bekendt, i sin Tid opstod et beklageligt Skisma, under hvilket hver af de stridende Parter søgte at faa de „Thomaskristne“ paa sin Side. Disse var nemlig allerede for mere end tre Aarhundreder siden blevne genforenede med den katolske Kirke, navnlig paavirkede af „Indiens Apostel“, den hellige Frantz Xaver, der hos den daværende Pave Paul III *) udvirkede Til-

*) Paul III (Aleksander Farnese) beklædte den romerske Stol 1534—50.

ladelse for dem til at beholde deres gamle syrisk-malabarske Kirkeritus.

Men samtidig med, at de genforenedes med Moderkirken. fra hvilken de havde været skilte i 1100 Aar, afsvor de deres nestorianske Vildfarelser og anerkendte Kirkens syv Sakramenter. Den forargelige og for Hedningemissionen i høj Grad skadelige Strid indenfor den indisk-portugisiske Kirke varede i en Række Aar, indtil det endelig lykkedes den nuværende Paves kraftige Indgripen at gøre en Ende paa den og genoprette den kirkelige Orden paa Malabarkysten. Hertil bidrog ogsaa i første Række den dygtige og energiske, forøvrigt meget bekendte, Biskop *Leo Meurin* i Bombay, hvem en altfor tidlig Død bortrev et Par Aar siden. Biskop Meurin havde i særlig Grad sin Opmærksomhed henvendt paa de syrisk-malabarske Kristne, fordi han i disse ældgamle Menigheder mente at finde et brugbart Materiale til Dannelsen af en indfødt Præstestand. Hans Tanker vandt megen Anklang paa afgørende Steder og i Aarenes Løb har derfor nu det ene Præsteseminarium efter det andet rejst sig rundt om i Indiens Bispedømmer. Det forhen biskoppelige, nu erkebiskoppelige Seminarium i Bombays Frantz Xaverskollegium er et af de største og mest bekendte paa Malabarkysten.

I det østlige Indien og i det sydlige Dekan lever der over 200,000 Thomaskristne med mange Gymnasier og flere Seminarier, hvoriblandt navnlig det af Karmelittermunke ledede i *Putempalli* i Erkebispedømmet *Verapoly* i Sydindien maa nævnes som et af de mest ansete og mest bekendte.

I Aaret 1894, altsaa samme Aar, i hvilket Forfatterens Rejse til Sydindien forefaldt, fandt der alene paa dette Seminarium 37 Præstevielser Sted, deraf 31 under den syrisk-malabarske Ritus, 6 under den latinske. Paa de forskellige katolske Seminarier uddannes og udsendes *aarlig* henved tre Hundrede unge *Præster* af indisk Herkomst.

Den meget udbredte Fabel, i Følge hvilken de syrisk-malabarske Kristnes Munke og Nonner ganske efter Behag kan træde ud og ind af Klostrene, gifte sig, hvis de har Lyst og lade være, hvis de ikke har, er kun et slaaende Eksempel paa, hvad visse Landes „Kirke“-historier og Konversationsleksika kan præstere i Retning af stupid Tendensiøsitet. Forfatteren af denne Bog har personlig gennemrejst store Dele af Koromandelkysten og Tanjorelandet, hvor de Thomaskristne netop er meget talrige, han har bivaanet mangan en Messe i deres skønne, rigt udstyrede Kirker og haft rig Lejlighed til at se den indfødte Klerus

efter i Sømmene. Men forargelige Tilstande har han aldrig set eller mærket noget til, endskøndt hans Hjærte var lystent efter Kritik. De indfødte Præster tilhører næsten udelukkende velhavende Familier af Befolkningens højere Lag og de har, forinden deres Præstevielse, taget en Række Eksaminer, Artium, Bakalaureuseksamen, Eksamen i Græsk og Latin og endelig gennemgaaet flere Aars strænge, teologiske Studier under gejstlige Professorers Tugt og Vejledning.

Man gør sig i det hele et falsk Begreb om den indiske Befolkning, dersom man tror, at den befinder sig paa et lavere eller mere uvidende Standpunkt end visse sydevropæiske Nationer. Tvertimod, den tusindaarige Kultur har gennemtrængt Folket og ikke alene i de højere Klasser, men ogsaa i Middelstanden — der i Indien baade er talrig og velhavende — har den affødt en brændende Kundskabstrang, som Tusinder og atter Tusinder af Skoler søger at afhjælpe.

Det er i denne Forbindelse af stor Interesse at iagttage den Stemning, der hersker i Indiens dannede Verden overfor Kristendommen, saa meget mere som man af den maaske kan uddrage Slutninger for Fremtiden, der ikke helt vil være blottede for indre Sandsynlighed.

Lige indtil den store Sepoyopstand i Halvtredserne blev Indien — under det pengegridske „ostindiske Kompagnis“ Ægide — egenlig regeret fuldstændig vilkaarligt, ganske som et nylig erobret Land. Købmændene i London tænkte kun paa at udpresse saa mange Millioner Rupies som muligt af det talrige og rige, men forsvarsløse Folk. En konsekvent Tilsidesættelse af Landets egne Børn i Forbindelse med en forældet og uregelmæssig Rettergang, under hvilken det næsten var umuligt for selv den fornemste, mest indflydelsesrige Hindu at vinde en Proces med en Engländer, om han ogsaa var i Besiddelse af den mest soleklare Ret, endelig de raadne Forhold i den indfødte Sepoyarmé, hvis lavere Officersgrader vel kunde naas af de Indfødte, men i hvilken til Gengæld alle højere Embeder besattes med engelske, arrogante Stokmilitære, der oven i Købet i ni af ti Tilfælde ikke forstod Landets Sprog, for ikke at tale om den fuldkomneste Forsømmelse af Folkets aandelige Tilstand.

Alt dette tilsammen i Forbindelse med et dybt, Aarhundreder gammelt Had til de fremmede Undertrykkere var de egenlige Aarsager til det to-aarige, frygtelige Drama, der rystede Englands Verdensmagt i sine Grundvolde.

Øjeblikkelig tog Englænderne en rædselsfuld Hævn over dem, de kunde faa fat i af Oprørerne — ingen Sepoysoldat gaves Pardon, og de indfødte Officerer blev bundne til Kanonmundingerne i Bombays Søbatterier, der i flere Dage — det var om Efteraaret 1858 — uaf-ladelig sendte Salve paa Salve ud mod det aabne, brusende Hav, indtil Kanoner, Lavetter, Standpladser og Brystværn svømmede i Blod, bedækkede med skrækkelige, menneskelige Levninger.

Men da først den naturlige Hævntørst var stillet, tog de kloge Britter Skeen i en anden Haand.

Først og fremmest opløstes det i Indien utrolig forhadte og i England selv meget upopulære ostindiske Kompagni, og paa den store Rigsforsamling i Delhi — Stormogulernes gamle Hovedstad — proklamerede den daværende Vicekonge, Lord Canning, Kejserdømmet Indiens Oprettelse. De forsamlede Fyrster og Indiens Stormænd tilsvor Dronningen af England Troskab i hendes Egenskab af Kejserinde af Indien, Rajaherne stadfæstedes i deres Rettigheder og Besiddelser, ligesom en ny Æra i Retsplejen — Lighed for Loven mellem Indfødte og Evropæere — inaugureredes.

Men Englænderne, der var blevne kloge

af Skade, besluttede at gøre yderligere Anstrængelser for at vinde den indfødte, hinduiske Befolkning for sig.

Og ikke uden Grund mente man, at den bedste Vej, der i saa Henseende var at gaa, bestod i Indførelsen af et konsekvent gennemført, almindeligt *Folkeskolevæsen*, der hvilede paa europæiske Principer. Med stor Energi tog man fat paa Opgavens Løsning, men blev forøvrigt ikke staaende herved, idet de forskellige Provinsregeringer ofrede meget betydelige Summer paa det lærde *Skolevæsen*, ligesom man skred til Oprettelsen af Universiteterne i Bombay og Lahore og udvidede de to gamle i Kalkutta og Madras.

Samtidig mente den engelske Forvaltning sig forpligtet til — og utvivlsomt med Rette — at stille sig ganske indifferent overfor de forskellige konkurrerende Religioner.

Den enkeltes religiøse Overbevisning blev med andre Ord betragtet som en Statsmagten uvedkommende „Privatsag“.

Som Følge heraf er alle de indiske Stats-skoler, Gymnasier og Universiteter absolut konfessionsløse.

Det er dog et Spørgsmaal, om man ikke paa dette Punkt er gaaet vel vidt i sin Angst for at blive beskyldt for Partiskhed. Ingen tænker paa at forlange kristelig Religions-

undervisning indført i Skolerne, thi i saa Fald vil baade Hinduer og Muhamedanere med fuldkommen Ret kunne forlange tvungen Undervisning indført ogsaa i deres Religioner, men uden at gøre Brud paa det konfessionsløse Princip, synes det, som om man maatte kunne give Eleverne en ren *objektiv* Fremstilling af Kristendommens Historie og Dogmer, ganske som Eleverne i vore hjemlige europæiske Undervisningsanstalter dog ikke forlader disse, uden i hvert Fald med et overfladisk Kendskab til Verdensreligioner som Muhamedanismen og Brahmælæren.

Men Faktum er desværre, at man ængstelig undgaar alt, hvad der i mindste Maade kan ligne Kundskab om og Kendskab til Kristendommens endog rent historiske Side. De unge Mennesker, der fylder Statsgymnasierne og Universiteterne, erholder saaledes ikke alene en fuldkommen ateistisk Opdragelse, men tillige en ubestemt Forestilling om, at der dog vistnok maa være noget muggent ved Kristendommen, da man saa omhyggeligt passer paa, at de ingen Ting faar at vide om den.

— — —

Navnlig de højere Kaster har med ligefrem Fanatisme kastet sig over europæisk Dannelse og Videnskabelighed, egenlig mindre af rent platoniske Grunde, end fordi Eksaminerne

aabrer Adgangen til en Masse Stats- og Kommunalembeder, som er forbeholdte de Indfødte, uanset deres Religion og Kaste. Alverden gaar i Indien paa Gymnasium, Alverden vil være Student, og Alle vil være Statsembeds-mænd. Der er en Konkurrence uden Lige, og Englænderne staar i Øjeblikket egenlig ganske raadløse overfor den overhaandtagende Masseproduktion af Studenter og af Kandidater, der med deres forskellige Eksamensbeviser i Lommen søger Embeder.

Til hele denne Bevægelse er der fra et kristeligt Missionsstandpunkt kun det at sige, at selv om ogsaa Regeringsskolernes Princip er et rent ateistisk, fører den paa evropæisk Vis meddelte Undervisning i alt Fald de unge Mænd til en klarere Forstaaelse af de religiøse og sociale Brøst og Vildfarelser, som deres Fædreland sukker under. En saadan Forstaaelse er — teoretisk set — altid et Skridt henimod Sandhedens Erkendelse, men rent praktisk set, vindes der kun lidt derved. Hvad skal der egentlig blive af denne ny Generation, som man har udrustet med evropæisk Dannelse og evropæisk Videbegærlighed, men samtidig gjort fremmed for den gamle Folkereigion, uden at man et Øjeblik har tænkt paa at bygge op der, hvor man skaanselsløst brød ned?

Ja, en Mængde vender sig bort fra enhver religiøs Tanke, andre søger Trøst i vage panteistiske Forestillinger og atter andre giver sig i Lag med et haabløst Sisypbos-Arbejde: Brahmaismens Reformation! Det tidligere nævnte Selskab, *Brahma Samaj*, er netop et Eksempel paa hele denne planløse, raadville *Søgen efter Sandheden*, der som et mægtigt Tidernes Tegn præger den nulevende, yngre Generation i det vidtstrakte Hinduland. Mange forvilder sig i dunkle Labyrinther, men for flere og flere gaar det efterhaanden op, at der kun et eneste Sted i Verden og over Verden og under Verden findes et fast og sikkert *Midtpunkt*, i hvilket Sindet kan komme til Hvile, naar Tankerne begynder at svimle over tomme Afgrundes taagefyldte Svælg.

Derfor er der ogsaa en nøje Forbindelse mellem Brahmaismens Forfald og Kristendommens Fremgang og derfor former Statskolernes Ateisme sig ofte til en Løftestang for den kristne Mission.

Hvorledes imødegaa de farlige Konsekvenser af den konfessionsløse Undervisning i Statsskolerne? Svaret var i og for sig let at give, thi i Virkeligheden kunde Missionen kun med Held betræde en eneste Vej: Med Kraft og Energi optage Konkurrencen mod Rege-

ringsskolerne, derigennem at dens eget Skolevæsen bragtes op til en saadan Grad af Fuldkommenhed, at den indfødte Befolknings Opmærksomhed blev vakt og dens Agtelse vunden. Dette Maal er allerede fer længe siden naaet. Det vilde føre for vidt at komme ind paa en Omtale af de storartede kirkelige Anstalter i Kalkutta, Centralindien, Madras og Sydin dien, til hvilke sidste jeg forøvrigt senere skal vende tilbage, kun maa det være mig tilladt med et Par Ord at omtale en af de store, kristne Undervisningsanstalter i Bombay. som jeg kender gennem Erfaring og Selvsyn.

Allerede i Halvtredserne havde man fra katolsk Side sin Opmærksomhed henvendt paa Tilvejebringelsen af en stor Centralanstalt med moderne evropæisk Undervisning, hvilende paa kristeligt Grundlag, men naturligvis aaben for alle Trosbekendelser.

Navnlig lagde man fra første Færd Vægt paa at komme i Forbindelse med Hindufamilierne af de højere Kaster, vel vidende, at her blev Kampen haardest — paa Grund af de usalige Kastefordomme — men Sejren ogsaa af mest vidtrækkende Betydning. Man havde et aabent Blik for, at i et Land som Indien, hvor Befolkningen er delt i skarpt adskilte Kaster, der gensidig bliver „urene“ ved Berøring med hinanden, *maa Missionen ogsaa*

drives Kasteris, om den overhovedet skal lykkes. Sudraerne skal ligesaavel have deres Missionærer som Højkasterne, men det bør af sociale Grunde ikke være de *samme*, ligesom den Maade, hvorpaa man søger at omvende en Brahman, nødvendigvis maa blive af en anden Art, end de ligefremme og enfoldige Ord, der bedst finder Vej til Hjærterne i det store, menige Folk.

Man skulde synes, at denne af Forholdene nødvendiggjorte Forskel i og for sig ikke tiltrænger yderligere Kommentarer, men ikke destomindre retter den bekendte Geograf E. Reclus i sin „Geographie universelle“*) af denne Grund et Angreb paa Missionen i Indien, der om muligt er endnu mere usandt end perfidt. Han fortæller først en hel Del Vrøvl om, hvad han har hørt, at den eller den har fortalt om den gensidige „Rivalitet“ mellem de forskellige Ordner — en „Rivalitet“, der aldeles ikke kan finde Sted, netop fordi de forskellige Missioner tildelte Ordner beskæftiger sig med vidt forskellige Kaster, der slet ikke kommer eller kan komme i Berøring med hinanden, — men dernæst udslynger han en lige saa latterlig som ubevist Paastand om, at „Brahmannmissionærerne“ (skal være Jesuiterne)

*) VIII l'Inde, jf. 692.

ikke vil „hilse“ paa en „Pariapræst“ (Kapucinere og Karmelitter“ **). Jeg har i Indien set mangfoldige Missioner og kendt en Mængde Missionærer af forskellige Ordener uden nogen-
sinde at mærke det mindste til sligt ukristeligt
Hovmod, der forøvrigt aldrig vilde være bleven
taalt af de højere kirkelige Myndigheder. Men
derfor bliver den Sandhed ikke mindre, at
mellem Hinduerne maa der missioneres kaste-
vis. Hvad det fornemmelig kom an paa —
indtil videre endogsaa mere end paa egenlige
Omvendelser — var at bringe de dannede
Hinduer til at indse, at enten man nu stillede
sig saa eller saa overfor Kristendommen, saa
var den dog en saa betydningsfuld Verdens-
faktor, at det var nødvendigt at lære den at
kende.

— — —

Vilde man i Lag med Højkasterne, kunde
naturligvis de sædvanlige Elementarskoler ingen
Nytte gøre, man maatte have et stort Kolle-
gium med Dimissionsret til Universiteterne.
Pengene kom ind, og de fornødne Aftaler blev
trufne med den i saa Henseende altid liberale
engelske Forvaltning, og snart rejste *Frantz*
Xaverskollegiets vældige Bygningskompleks sig

**) Han henviser til Perrins „Voyage dans l'Indo-
stan“, et Værk, der er bekendt for sin Upaali-
delighed og forøvrigt er forældet.

paa Bombays Esplanade, midt imellem „Fortet“ og „den sorte Stad“. I Begyndelsen af Aaret 1870 tog Undervisningen sin Begyndelse i de endnu ikke færdige Lokaler, først i Universitetsklasserne og et Par Maaneder senere i Gymnasial- og Elementarklasserne. Den tyske Pater *A. Leiter* overtog som første Rektor Undervisningens Ledelse, der foregik nøjagtig efter Regeringens Skoleplan, lige fra de underste Pøgeklasser og op til Artiums- og Bakkalaureusklasserne, men naturligvis med Bibeholdelse af Anstaltens kristne Karakter.

Midlerne var meget smaa, da man begyndte det store Værk, men Pater Leiter og hans tyske Ordensbrødre, satte, som der staar i vedkommende Aarsberetning, „al deres Lid til den hellige Frantz Xavers Forbøn“. Det var jo til Minde om ham, „Indiens Apostel“, Jesuiterordenens maaske mest straalende Skikkelse, at Kollegiet havde faaet sit Navn.

Nu véd jeg intet om, hvorvidt den hellige Frantz Xavers Forbønner har været mægtige hos Gud, men sikkert er det, at selv Fædrenes mest sangvinske Forhaabninger langt er blevne overtrufne. De, som med Opmærksomhed har iagttaget Stemninger og Tilstande i det vestlige Indiens Hovedstad, kender Kollegiets dominerende Indflydelse paa hele det derværende aandelige Liv. Dets Elevantal

voksede fra 1870 til 1880 fra 449 til 700. I Aaret 1885 var Tallet steget til 1048, og da jeg lærte Kollegiet at kende, husede det 1737 Elever, alle hørende til Bombays fornemste, indfødte Familier, flest Hinduer, men ogsaa mange Parsere, ja selv Muhamedanere. Dette er store og haandgribelige Resultater, men det største er dog det, at de dannede Indfødte af Højkasterne er blevne tvungne til i Kristendommen at se en overlegen Aandsmagt, større end nogen, de hidtil har kendt, en Aandsmagt, som de bøjer sig for, idet de betror deres Born til dens sjælelige Forsorg.

Fjortende Kapitel

Min goanesiske Ven. — Rejse til Goa. — Om Bord paa Damperen. — Vinkorla. — Pandjim. — Goa i Fortid og Nutid. — Glans og Forfald. — Ringe Dage. — Jærnbanen til Marmagao. — Den hellige Frantz Xaver. — Officersvagten ved hans Grav.

Da jeg den 27 Avgust om Morgenen atter gensaa Bombay efter at være vendt tilbage fra min Rejse til Baroda og Surate, tænkte jeg mindst af alt paa, at jeg allerede efter nogle faa Timers Forløb skulde komme til at tiltræde en længere Sorejse langs den sydlige Malarbarkyst, helt ned til den portugisiske Koloni *Goa*.

Dette gik saaledes til.

I Hotel „Duke of York“ i Bombay, hvor jeg plejede at tage ind under mine forskellige Ophold i Staden, boede der en ung goanesisk

Portugiser af meget god Familie, *Senhor Augusto Ventura*, hvis Moder var i nær Slægt med Generalguvernøren over de portugisisk-indiske Kolonier, Kommandør *de Andrade*.

Han studerede ved Universitetet og var forøvrigt en livsglad ung Mand, med hvem jeg hurtigt blev gode Venner, saa meget hurtigere som jeg endnu ikke helt havde glemt mit Portugisiske fra et tidligere aarelaugt Ophold i Brasilien, endskønt saa meget Vand var løbet i Stranden siden da.

Han havde allerede i længere Tid talt om at ville benytte en forestaaende lille Ferie til at rejse et Par Dage til Goa for at besøge sin Familie. Netop som jeg kom tilbage fra min Rejse, stod han i Begreb med at pakke sin Kuffert for derefter at gaa om Bord paa Dampskibet „*Pandjim*“, der allerede Kl. 11 samme Formiddag skulde afgaa til *Vinkorla* og derefter til *Pandjim* i Goa ved Mandavi-flodens Munding.

Senhor Ventura blev saa glad over at se mig igen, at han først af den Grund tænkte paa atter at opsætte sin Rejse, men pludselig gik der et Lys op for ham: Jeg kunde jo rejse med til Goa. Paa staaende Fod invite-rede han mig altsaa til at gøre Turen med som hans Gæst.

I det første Øjeblik blev jeg lidt over-

rasket over det pludselige i Situationen, men jeg betænkte mig ikke længe paa at modtage den ligesaa gæstfrie som i Sandhed elskværdige Indbydelse, saa meget mindre, som jeg paa denne Maade, uden Udgift for mine Finanser, kunde haabe at faa en hidtil lidet kendt og næsten slet ikke berejst Del af Indien lagt ind under mit Rejseomraade.

„Pandjim“, der allerede Dagen i Forvejen havde taget sin døde og levende Last om Bord, laa fortøjet ved Kajen i den store Albertdok, i hvis Bassiner Skibe fra Alverdens Lande var stuvede sammen paa Rad og Geled som Sild i en Tønde.

— — —

Henrivende skøn, ophøjet over en Malers jordiske Farver, er Solens gyldne Morgenglans over Havbugten mellem Bombay og Fastlandet.

Først da Solen hævede sig op over Ghatbjærgenes sønderrevne Kamme, stod Passageerne op fra Dækket, hvor de havde fundet et improviseret Natteleje, eller de kom til Syne fra Kahytten eller Mellemdækket.

Dækket paa saadan en indisk Kystdamper frembyder, saasnart den har tiltraadt sin Fart, et ejendommeligt, sælsomt Skue, hvis vekslende Konturer vinder i Mangfoldighed for hver ny By, der anløbes, og som modtager og

afgiver sit Kontingent til de Medrejsendes brogede Skare. Kaptajnen lader Agterdækket belægge med et Lag af tilpassede Brædder for saa vidt muligt at bevare det mod Sporene af Kogen, Stegen og Soven.

Ved hver Rejses Begyndelse indrettes midtskibs et særligt Opholdssted for Kvinder og Børn, som ophængte Tæpper skjuler for en altfor nysgærrig Mængdes Øjne. Overalt taarner Stabler af de mest ubestemmelige Pakkenelliker og Rejseeffekter sig op og alle vegne samler der sig Grupper om Risfadene, der tømmes for Resterne af Indholdet fra den foregaaende Aftens Maaltid. Passiarende Krese sidder om Trefoden, paa hvilken Granatæblet snurrer, og hvert Øjeblik kan man se skælske, unge Kvinder smutte over Dækket hen til den ærværdige, hvidskæggede Musselmand, der har opslaaet sin Kaffebod umiddelbart bagved Skorstenen. Om Kabyssen trænger en larmende Flok sig sammen for at tigge Gløder til deres Piber og Cigaretter hos Kokken. Midt imellem de sludrende, leende og gestikulerende Hinduer sidder en alvorsfuld, hvidklædt Maskataraber, der ikke rører sig til nogen Ting, men lader sig betjene af sin private Negerlave, der anser mig for et overnaturligt Væsen, fordi jeg tiltaler ham paa Swaheli, hans Modersmaal. Men da jeg roligt fortsæt-

ter Konversationen, idet jeg spørger ham, om han ikke længes efter sin „Manamkve“ (Pige) i *Ungudje* (Zanzibar), forlænger hans Mund sig til et forstaaende Grin, der naar fra det ene Øre til det andet.

Allevegne Kvinder med bløde Træk og Orientens underfuld fine, gullige Teint.

De dunkle, brændende Øjne mellem de toucherede Øjenlaag, fæster sig halvt sky, halvt nysgærrige paa de ombordværende Evropæere.

Matroserne, kraftige Fiskerskikkelser fra Bombay og Salsette eller fra Konkans bjærgfulde Kyster, har travlt med at tage de sidste Fortøjninger ind og støder ubemhjærtigt alle til Side, der staar dem i Vejen.

For sidste Gang lyder Dampfløjten. Fra den parsiske Kaptajns Mund udgaar en Række ivrige Befalinger, ledsagede af en saadan Gestikulation, at den brave Mand sveder som en Tærsker og hvert Øjeblik maa tørre sin gule Pande med sit store Lommetørklæde som, til Held for hans Omgivelser, er af mørkeblaa Farve, der kaster et diskret Slør over al den Betel Snustobak og Maskinolje, der i Løbet af utvivlsomt længere Tid lagvis har aflejret sig paa denne aabenbart nundværlige Brugs-genstand.

Vi glider ud af Dokporten, udover Golfens blaalige Vande, stærkere og stærkere ar-

bejder den tunge, gammeldags Maskine, med Skum om den brede Boug løber vi forbi Apollo Bunder, og et Øjeblik senere har vi ogsaa lagt Kolaba og „The womans island“, Bom-bays allersydligste Pynt, bag os og duvende og arbejdende i de brede, langlige Oceanbølger, stævner „Pandjim“ frem over Havet.

Senhor Ventura og jeg lader i Forening med nogle engelske og portugisiske Gentlemen den rigelige, men mindre propert tillavede og anrettede „Tiffin“ (Lunch) vederfares fuld Retfærdighed, hvorpaa jeg tilbringer Resten af Dagen med at lade min Ven, Senhor Ventura, indøve mig i sirlige, portugisiske Talemaader, dem jeg ikke tvivlede om at faa rig Lejlighed til atter at aflevere, naar jeg først havde sat Foden i Land hos disse slebne og umaadeligt høflige portugisiske Kreoler, hvis Stamme-frænder paa Vestkysten af Afrika jeg for en Aarrække siden havde levet iblandt og lært at skatte som overordenlig forekommende Mennesker, selv om deres moralske Begreber ofte kan være noget udhulede efter en mere distingveret evropæisk Maalestok.

Jeg vil overspringe vort korte Ophold i Vinkorla, der viste sig at være en lille, snavset, nærsom Handelsby, med en halv hinduisk, halv goanesisk Befolkning.

— — —

Den 28de Avgust Klokken 5 om Aftenen løb vor fortræffelige Damper op ad Mandavi-floden og en Time senere kastede vi Anker udfør Pandjim, Goas nuværende Hovedstad.

Dersom de gamle portugisiske Helte fra det 16de Aarhundrede en skønne Dag stod op af deres forvitrede Grave omkring det gamle Goas forfaldne Katedral og *Bom-Jesus* endnu knejsende Mure, hvilket Billede paa Forfald, Ruin, Tilbagegang, ynkelig aandelig og legemlig Impotens hos de degenererede Efterkommere af saa stolte og herlige Forfædre vilde da ikke møde deres dømmende, sorgfulde Blik.

Denne af Naturen saa herligt udstyrede portugisiske Koloni er tynget til Jorden af den samme klamme, dvaletunge Forbandelse, der synes at hvile som et Skændselens Mærke paa de Kolonier, som Spanien og Portugal endnu besidder her og der rundt om i Verden. Aandelig Død, en fuldstændig Lammelse af Forretningsinitiativet, en brutal, vilkaarlig Styrelse, almindelig Fattigdom, tyngende Skatter og Afgifter; kinesiske Toldmure og Indførselsforbud, en Dødens Stilhed og Tavshed, en Selvopgivelsens Aand udbredt over alt og alle, det er i faa Træk og samlet under et, det Hovedindtryk, den Rejsende modtager, tvinges til at erkende for det rigtige, trods sit per-

sonlige Ønske om at komme til et andet Resultat.

Kun i faa og spredte Træk skal der fortælles lidt af den Tragedie, som Goas Historie har været i det sidste halve Aartusinde.

Indien er et Land uden Historie. Dets Fortid er hyllet i dunkle, fantastisk udsmykkede Sagn. Kun sjældnen er det muligt af disse at uddrage en historisk Kærne, men aldrig Oplysninger om Folkeslags og Stæders Ælde, thi savner Indien en Historie, gælder dette i endnu højere Grad om alle Tidsangivelser og Aarstal. Gaar man saa langt tilbage som et Tusinde Aar eller lidt mere, har man i Virkeligheden absolut intet historisk, kronologisk eller litterært Holdepunkt med en Nøjagtighed af mindre end et halvt eller helt Aartusinde.

Hvornaar Staden Goa — det gamle Goa ved Bredderne af Djuarifloden — er opført, véd man derfor intet om. Man véd kun, at denne Stad i mange Aarhundreder hørte til de mægtigste, skønneste og rigeste paa Konkans Klippekystr, Sædet for berømmelige, hinduiske Dynastier — nu søger man forgæves efter de sammensunkne Paladser og Pagoder under Junglens filtrede Plantevæv. Muhamedanerne — Hindufolkets Svøbe — erobrede Goa

i Aaret 1479, og efter at have ødelagt den gamle hinduiske Kongestad, opbyggede de et nyt Goa ved Mandaviflodens Bredder, 7 Kilometer nordligere.

Det var denne nye, men blomstrende Stad, at *d'Albuquerque*, „Indiens Erobrer“, indtog i Aaret 1510 og gjorde til Hovedstad i det nye portugisisk-indiske Rige.

Henimod Slutningen af det 16de Aarhundrede var Stadens Glans og Herlighed og dens Borgeres Rigdom i den Grad vokset, at Samtiden gav den Navn af „Goa dourada“ eller det „forgyldte Goa“. „Den, som har set Goa, behøver ikke at se Lissabon!“ var den Gang en af de stolte Talemaader, som de goanesiske Kreoler — hvem Lykken havde gjort overmodige -- plejede at føre i Munden, naar de ret vilde prale af deres Bys Rigdom og herlige Glans.

Men vi véd alle, at Hovmod staar for Fald, og snart kom hine Tider, da de latinske Folkeslag faldt tilbage i tidligere Aarhundreders Magtløshed — som om de var udmattede til Døden efter Renaissancens glimrende, men i national Henseende kortvarige Opblussen.

Nederlandene havde kæmpet deres Frihedskamp til Ende, og det kraftige nederlandske Folk, søvant som det var, paa to Sider

omgærdet af den stormende Nordsø, begyndte at søge Ære og Land og Rigdomme i de fjærne, endnu kun halvt opdagede, tropiske Lande. Disse kraftige nordiske Konkurrenter bukkede Portugiserne hurtigt under for. Færre og færre blev de Ostindiefarere, der løber ud af den hjemlige Tajoflod, og stedse mere fortvivlet lød Raabet om Hjælp fra de fjærne Kolonier, der bestandig stedtes i haardere Nød. Men Hjælpen udeblev, og de hurtigt erobrede Lande tabtes atter et efter et.

Men Hollænderne erobrede alle de herlige indiske Øer — dem, de endnu ejer — og bed sig godt fast rundt omkring paa Indiens Fastland. Englænderne kom først senere og jog Hollænderne væk — Høg over Høg, som man ser — foreløbig var det Portugiserne, som overalt maatte fortrække. Deres Faktorer lukkedes et efter et, og deres Gesandters Forestillinger hos de indfødte Rajah'er mødtes med Kulde og Foragt, kun alt for godt vidste man, at der ikke længere, som i gamle Dage, stod Hære og Flaader bag Ordene i de diplomatiske Noter.

Beständig oftere maatte Goas Vicekonger kæmpe med indfødte Fyrster, hvis rovlystne Indfald i portugisisk Territorium stedse blev hyppigere og dristigere.

Goas Livsnerve, Eksporten af indiske

Produkter, overskares. Storhandelen valgte andre mere centralt beliggende Udførselshavne, først og fremmest Bombay, hvis uforlignelige Havn frembød ganske andre Fordele end Mandaviflodens snævre Vande. Langsomt af-folkedes Goa. Dens pragtfulde Kirker forfaldt, Paladserne stode ubeboede og usælgelige, Græsset skød stedse frodigere op af de brede Gaders Stenbro, og som forat gøre Forfaldet og Ødelæggelsen endnu fuldstændigere, brød Floden Tid efter anden ind over de forsømte Luddæmninger, fyldte de forladte Vandingskanaler og forvandlede i Aarenes Løb den tidligere frugtbare og veldyrkede Omegn til en usund græsbølgende Sumpegn, hvor selv de Indfødte omkommer af Malaria.

Den en Gang skønne og rige Stad, som i det 16de Aarhundrede talte mere end 200,000 Indbyggere, gik saaledes tilbage, at der i Midten af det 18de Aarhundrede knapt levede 20,000 Mennesker indenfor dens omstyrtede Fæstningsmure. Mandavifloden var heller ikke dyb nok for senere Tidens Skibe. Medens Vasco de Gamas og d'Albuquerque's Kraveller og Galiotter med Lethed løb op af Floden, viste det sig i det paafølgende Aarhundrede umuligt for de tunge portugisiske Linjeskibe og Fregatter at naa længere op end til Staden

Pandjim ved Flodmundingen, 7 Kilometer vest for Goa.

Men da Forholdene vedblivende gik tilbage for Portugal i Almindelighed og det indiske „Vicekongedømme“ *) i Særdeleshed, og da man tvivlede om, at det vilde blive bedre i Fremtiden, besluttede Regeringen sig i Aaret 1756 til — utvivlsomt med tungt Hjærte — at forlægge Guvernementssædet fra Goa til *Pandjim*, ganske som Folk, for hvem det er gaaet tilbage, opgiver deres pragtfulde Hjem og flytter ind i en billig Forstadslejlighed. Man var dog alligevel omtrent hundrede Aar om at vænne sig saaledes til den reducerede Situation, at *Pandjim* officielt erklæredes for Koloniens Hovedstad. Dette skete først i Aaret 1843. Men ogsaa *Pandjims* Dage som Hovedstad synes talte, idet den nye Jærnbane, der naturligvis er anlagt for engelske Penge og gennemskærer Kolonien i hele dens Udstrækning, til Endepunkt har faaet, ikke *Pandjim*, men Byen *Marmagao*, der ligger Pokker i Vold paa Sydsiden af den brede Havbugt, i hvilken *Ratcholfloden* flyder ud.

Marmagao er en By i Opkomst, navnlig

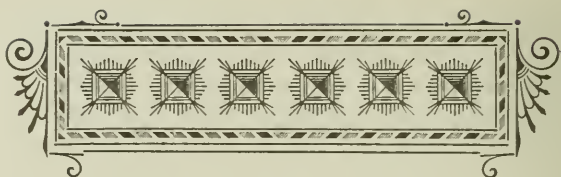
*) Kolonien Goa har en Størrelse som det halve Sjælland og et Indbyggerantal af noget over 400,000 Indbyggere, alle Kristne.

fordi, som sagt, Jærnbanen, der staar i direkte Forbindelse med Madras, Bombay og Central-indien, udmunder her. At Byen overhovedet af de engelske Kapitalister og Ingeniører er bleven foretrukken fremfor Pandjim, derfor kan den takke sin Havn, der omend ikke udmærket, dog byder Skibsfarten større Fordele end Hovedstadens, der fra Maj til September er vanskelig at befare paa Grund af den da herskende Monsun.

Jærnbanen til Marmagao er det mest epokegørende Livstegn, Kolonien har givet fra sig i de sidste Par Menneskealldre — men, som sagt, det er jo rigtignok Englænderne, der har bygget den!

Dog ligemeget, endnu vajer Portugals gamle blaa-hvide, kronede og vaabensmykkede Flag over Goas Bjærge og paa Mandavis Vande, og endnu holder portugisiske Officerer Vagt i *Bom-Jesus* i det gamle Goa — Goa velha — ved den hellige Frantz Xavers Grav, thi Indiens ydmyge, selvopofrende Apostel blev efter sin Død af en Konge af Portugal højtidelig udnævnt til „Indiernes Vicekonge og Løjtnant-General.“

Femtende Kapitel

Det nuværende Pandjim. — Moderne Goanesere. — Don José de Oliveira og hans Frue. — Generalguvernøren. — Det fine Selskab. — Guvernementsfestligheder. — Snobberi og Intriger. — Honnet Ambition.

En mylrende Mængde én- eller toetages, gule Tropehuse med røde, tunge Tegltage, af og til vekslende med moderne Bølgeblik, allevegne, langs Flodens Bredder, i den bakkede Omegn, i Husenes Haver og paa de offentlige Pladser, høje, slanke, dominerende Palmer, et stort forfaldent Guvernementspalads midt i Staden, en halv Snes høje, hvide Kirker, alle byggede i den karakteristiske, portugisiske Stil: et langt, nøgent Skib uden Udsmykning, men med to prægtige Taarne og skønne Indgangsportaler, en stor, hvid Ka-

serne med halvt sammenstyrtet Tag, en Skibsbro af Træ, der gaar langt ud i Floden, og ved hvilken der altid ligger smaa Kystskibe under Losning og Ladning — saaledes er det Totalindtryk, den Fremmede modtager, naar han fra det opsejlende Dampskibs Agterdæk lader sit Blik glide ud over Staden Pandjim, det nuværende Metropol i „Indiernes*) Vicekongedømme.“

„Her ser De,“ sagde min fortræffelige Ven, Senhor Ventura, idet han med Haanden beskrev en imponerende Bue i Luften, „den By, som den udødelige d’Albuquerque først af alle erobrede, da han satte sin Fod i Land paa Indiens Jordbund. Her ser De den indiske Kristenheds Vugge og Hovedstad.“

Jeg kvitterede for Underretningen og udtalte min bestemteste Forvisning om at blive aldeles indtaget i Pandjim og begejstret for Pandjim, naar jeg blot lærte dens talrige, utvivlsomt talrige, gode Sider at kende.

— — —

En halv Timestid senere stod vi paa Skibsbroen, hvor Slægt og Venner havde forsamlet sig for at tage mod de ankomne Kære. Naturligvis var ogsaa hele Augusto Venturas

*) Indierne: For- og Bagindien, mindre kan ikke gøre det.

Familie dernede. Hans Moder viste sig at være en værdig, ældre Dame, som jeg skyndte mig med at blive præsenteret for, og som virkelig var meget venlig mod mig under mit Ophold i Pandjim, endvidere var der Onkler og Tanter og — til min Forbavselse, da Augusto aldrig havde omtalt dem — to unge, nydelige Piger, som blev præsenterede som min Vens Søstre. Endskønt det begyndte at blive mørkt, kunde jeg dog se, at de var meget mere mørkhudede end Broderen, om de end havde de samme skønne, mørke Øjne som han. Først senere fik jeg at vide, at hans Moder efter sin første Mands, Augustos Faders, Død havde giftet sig igen med en rig indfødt Goaneser, der imidlertid ikke kunde rose sig af sit ublandede Blod.

Jeg havde, da jeg kom til Goa, en løjerlig uafkrystelig Følelse af at være kommet til et eller andet af disse mærkelige Lande, som *Gulliver* fortæller om i sine fantastiske, dybsindige Rejsebeskrivelser. Alt var her anderledes end andre Steder i Indien. Templerne og Moskeerne var afløst af kristne, om end faldefærdige, Kirker, og Gader og Huse syntes at besidde en Karakterens Ejendommelighed, der snarere henviste dem til hine gamle, halvt forstenede Stæder fra Prins Henrik Navigators og Vasco de Gamas Tider, som den Rejsende endnu træffer enkelte af paa fjærne, af-

sidesliggende Steder udenfor de store Verdenslandeveje, enten paa ensomme Øer i Atlanterhavets Skød eller i forborgne Bugter og Vige paa Vestafrikas febervangre Kyster. Og Menneskene da.

Disse smaa, gule krølhaarede Væsner, Resultatet af tvende Racers fortsatte Krydsning i tre Aarhundreder, med deres dannede Væsen, udmærkede Manerer og barbariske Tænkemaade, der laa Aarhundreder tilbage i Opfattelsen af Begreber som Menneskeværd, Menneskers, Kristnes Rettigheder og Pligter, alt det, som vi Evropæere har indsuget med Modermælken, syntes mig ligesaa interessante, ligesaa meget værd et dybsindigt Studium som Lilleputternes berømte Stat. Jeg kunde ikke lade være at tænke paa, at hvis Gulliwer nogensinde havde besøgt Goa og lært dette mærkelige Lands løjerlige Mestizbefolkning at kende, vilde han her have fundet et udtømmeligt Skatkammer, som hans skarpsindige Aand kunde have øst af med Vellyst.

Jeg ønskede ikke at forstyrre Gensynets Glæde yderligere for min kære Augusto, hvorfor jeg med en Kompliment til Damerne trak mig tilbage, efter at Augusto havde lovet at afhente mig tidlig næste Morgen. En Fiskerbaad bragte mig hurtigt atter ud til Damperen.

Næste Morgen bankede det paa Døren ind til min Kabine, endnu medens jeg laa i min sødeste Søvn. Det var min Ven, Augusto, der kom for at afhente mig. Under mit Ophold i Goa eller rettere i Pandjim skulde jeg nemlig bo hos hans Onkel, Regeringslæge *Don José de Oliveira*.

Skibsbaaden satte os i Land, og denne Gang tog jeg min Kuffert med mig. Efter en kort Vandring gennem Pandjims græsgroede, stille Gader, stansede vi udenfor et stort, fornemt udseende, massivt Hus i to Etager.

Augusto dunkede paa den svære Port med en uhyre Messingporthammer, der syntes at tilhøre længst forsvundne Tider. Porten aabnedes indvendig fra, og vi traadte ind i Don Oliveiras Hus. Fra en rummelig, flisebelagt Forhal med hvide, kalkede Vægge, førte en bred, bekvem Stentrappe op til Etagen ovenover. Vi vandrede gennem Doktorens saakaldte „Studereværelse“, som paa Grund af sin Størrelse og Manglen paa Møbler nærmest gjorde Indtryk af at være en stor Dansesal. En bred Flojddør aabnede sig for os i Salens modsatte Side, og vi traadte ind i Husets Allerhelligste, Donna Anna de Oliveiras Salon.

Husets Frue laa paa en magelig Rørchaiselongue, klædt i hvidt Musselin, og ved

hendes Fødder sad tre unge, mørkfarvede Piger paa Hug, ivrigt beskæftigede med at sy.

Værelsets virkelige Elegance, de gamle Familieportrætter paa de oljemalede Vægge og de smukke, evropæiske, smagfuldt valgte Møbler gjorde et yderst behageligt Indtryk af Velstand og Dannelse.

Med yndefuld Elskværdighed kom Donna Anna os i Møde, og idet hun rakte mig sin nydelige Haand til Kys, bad hun mig betragte hendes Hus som mit Hjem, saalænge jeg opholdt mig i Pandjim.

Ligesom sin Gemal var hun født i Portugal og af ren evropæisk Afstamning, men alligevel havde det usunde Klima, i hvilket hun nu havde levet i otte Aar, ikke formaaet at slukke hendes skønne Øjnes mørke Glød. Hendes blaaligsorte Haar hang hende ned over Ryggen i to tykke, lange Fletninger, og hendes røde Korallæber blottede, naar hun smilede eller lo — og Donna Anna holdt meget af at le — to Rækker hvide Perler. Hendes smukke Figur var endnu stadig rank og fyldig, syntes intet at have lidt under hendes mangeaarige Ophold i dette tropiske Land.

Vi havde allerede i nogen Tid konverseret livligt, da Døren gik op og min fremtidige Vært, Don José de Oliveira, traadte ind i Salen. Det var en lille, tynd og vissen Mand,

ældet længe før Tiden, og bestandig seende ud, som om han bad Vorherre og den hele Verden om Tilgivelse for sin Eksistens. Han saa først ganske forskræmt paa mig fremmede Menneske, men da jeg hilste paa ham i hans Modersmaal, fløj der et Øjeblik et saa lykkeligt, rørende Smil over hans rynkede Træk, at jeg uvilkaarligt modtog et sympatetisk Indtryk af ham, et Indtryk, der sidenhen yderligere bestyrkedes.

Efter gammel Sædvane gav Hs. Ekscellence Generalguvernøren hver Onsdag et større Aftenselskab med Dans, hvortil hele Koloniens gode Selskab havde aaben Adgang uden foregaaende Invitation.

Det var netop Onsdag, og ganske tilfældigt henledte Donna Anna Samtalen paa det ugentlige Guvernementsbal, der skulde finde Sted samme Aften.

Jeg udtalte min Beklagelse over ikke at kunne komme med, da jeg jo ikke var forestillet for Generalguvernøren.

Men en lille overmodig Latter fra Donna Annas røde Mund beroligede mig ganske i saa Henseende: Naar hun blot introducerede mig, vilde jeg utvivlsomt være højst velkommen i Guvernementspaladset.

Jeg kan ikke sige, om jeg tog fejl, men jeg syntes — samtidig med at den overmo-

dige, klokkeklare Latter lød — at høre som et undertrykt stønnende Suk, og da jeg idet samme fangede Don Josés forlegne, forpinte Blik, var jeg intet Øjeblik i Tvivl om, at det var ham, der mod sin Vilje havde ladet hint henaandede Klageraab undslippe sine som oftest fast sammenpressede, blodløse Læber.

Det følger af sig selv, at kun de, der en Gang har været officielt indbudne til Soiréerne, kan komme senere *uden* Invitation. Den Stilling, som Repræsentanten for den portugisiske Krone indtager i Kolonien, er jo i Virkeligheden den samme, som om han var Landets suveræne Overhoved, og selvfølgelig trives derfor ogsaa Snobberiet fortræffeligt i den brede Skygge af hans Glans og Herlighed.

Der bestaar en fortvarende Kamp mellem „Selskabet“ og de talrige Notabiliteter, der af en eller anden Grund endnu ikke har faaet Adgang til de officielle Guvernementselskaber og derfor endnu ikke er i Besiddelse af deres Medborgeres Beundring, Højagtelse og Misundelse.

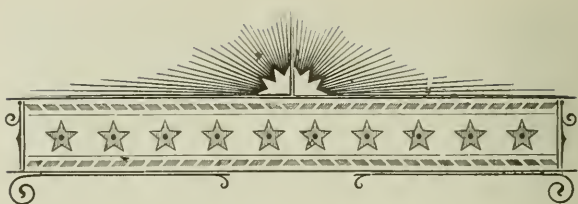
„Selskabet“ plejer at være temmelig stabilt, saalænge de enkelte Guvernørers Regeringstid varer. Men ved hvert Regeringsskifte foregaar der de frygteligste Omvæltninger, idet den nye Ekscellence søger at indynde sig hos

Plebsen, hvis Spidser han inviterer til sine Selskaber og derved giver det officielle Stempel, medens „Selskabet“, konservativt som det er, skummer af Raseri, men dog aabner Salonerne for de Udmærkede, der med Koner, Døtre og Sønner og øvrige Familie fra nu af hører med til den udvalgte Klike og derfor bliver endnu mere stive og fornemme og haanligt afvisende overfor det menige Folks øverste Lags ivrige Trængen paa end „Selskabets“ ældre Bestanddele. Saa kommer der imidlertid igen en ny Guvernør, der atter inaugurerer en selskabelig Revolution, som igen giver Anledning til frygtelige Sindsbevægelser, jublende Hoveren hos nogle og Skuffelse og Forbitrelse hos andre.

Da imidlertid de goanesiske Generalguvernører veksler ret hyppigt, og da hver af dem skynder sig med at befæste sin Trones vaklende Popularitet ved at drage et nyt Lag af Folket frem i den højeste Naades Solskin, vil man forstaa, at *Hoffähigkeit* er noget, enhver Goaneser, ved Hjælp af Taalmodighed, Loyalitetet, Ærbødighed for sine Overmænd og karakterfast Hængen paa, er i Stand til at naa. Det „gode“ Selskab i Goas Hovedstad kan altsaa desværre ikke — af ovennævnte og endnu flere Grunde — siges fri for at være lidt „mikset“, hvad der imidlertid var *min* Trøst, da jeg saa til

Gengæld haabede, at man vilde være mindre streng overfor en farende Mand, der ikke lod det mangle paa Antydninger af, hvor usigelig bæret og hvor lykkelig han vilde føle sig, naar han paa det officielle Bal fik Lov til at bevæge sig i det fornemme goanesiske Selskabs eksklusive Cirkler.

Sekstende Kapitel

Paa Generalguvernørens Bal. — Paa Vej til Paladset. — Vor Entré. — Opvartende Soldater. — Generalguvernøren danser Fandango. — Donna Anna bortføres. — En forhenværende Bordelværtinde. — En Entreprenør. — Lidenskaberne flammer op. — Afsked. — Kampe og Injurier. — Hjemad. — Jeg gaar til Sengs.

Aftenen kom og med den det officielle Honorarybal hos Generalguvernøren.

Henad Klokken 9 begyndte de stille, øde Gader pludselig at give Genlyd af rumlende Kareter af den mest ærværdige Alder, Bærestole og Palankiner. Staar man i Vinduet, hører man Snakken og Leen genlyde fra den ene Ende af Gaden til den anden. Alt, hvad der

kan krybe og gaa af det hoffähige „Selskab“ i Pandjim og nærmeste Omegn, er paa Vej til Guvernementspaladset, en stor, toetages, firkantet, gulmalet, men — i hvert Fald i det ydre — yderst forfalden Bygning.

Familierne Ventura og Oliveira — med mig som Appendiks — begiver sig naturligvis ogsaa paa Vej, og snart ankommer vi alle i sluttet Trop — tre Kareter, en Landaulet, to Bærestole og en Palankin — til Paladsets stærkt oplyste Portal, hvor to gule, pjaltede Soldater dovent gør Honnør for os med deres svære Muskedonnere, der synes at høre hjemme paa et Oldsagsmusæum.

Den stedlige Militærmusiks spinkle og skrattende Toner naar ned til os, medens vi stiger ud, og efter at have betroet vort Over-tøj og vore Hatte til de opvartende Soldater — nemme og billige Lakajer -- vandrer vi i Sværm op ad den brede Stentrappe, der fører os ind i Selskabslokalerne. Ganske kønnne, gamle Stuklofter i Rokokostil, skrækkeligt malede Hyrdescener, indrammede i de forgyldte Vægfelter, Rækker af ældgamle, højryggede, forgyldte Stole langs Væggene, enkelte smukke, men — karakteristisk nok — umage Krystal-kroner i Lofterne, hvis Voksløys' milde Glans falder over en talrig og meget broget Forsamling. Portugisiske — virkelig hvide — Offi-

cerer og Emhedsmænd med deres umaadelig sejge og storsnude Koner og Døtre, adelige Goanesere, baade Markier, Grever og Baroner med mer eller mindre mikset Blod i Aarerne, alle meget stolte og uden Undtagelse ludfattige.

Farvede Købmandsfamilier med tre Fjerdedele tamulisk-hinduisk Blod i Aarerne skratte op og søger at trænge sig frem i Forgrunden.

Familierne Venturas og Oliveiras Ankomst lægger en lille, men ogsaa kun en lille Dæmper paa deres, om man saa tør sige, *soziale Iver*. Sagen er, at de Miksede hader de helt Hvide, men fra gammel Tid af nærer de alligevel en ubetvingelig Ærefrygt for dem.

Nu spiller Musikkorpset op, og Hans Ekcellence, Generalguvernør *de Andrade*, en lille spinkel Portugiser i en guldfunklende Uniform træder ind i Rækken af de opstillede Par, bukker for en Dame — hvis Kavaller under dybe Reverenser trækker sig tilbage — og farer derpaa ud paa Gulvet i en hvirvlende Fandango. De andre Par følger efter, og snart gaar Ballet lystigt. Det er imidlertid kun sjældent, at Guvernøren danser hele første Dans til Ende, i Reglen lader han, efter at have svunget den skønneste og fornemste Donna en eller to Gange Salen rundt, sine

unge, danselystne og naturligvis stærkt feterede Adjutanter tage Affære.

Mellem Dansene bydes Limonade og Sorbet omkring — naturligvis ogsaa af Soldater. Jeg staar just og taler med Donna Anna, men pludselig opdager jeg, at hun ikke skænker mine mere velmente end egentligt udmærkede, portugisiske Komplimenter mere Opmærksomhed end bag paa en Haand. Ak! Ekscellencen er i Faarvandet. Med sirlige Pas og den lange, altfor lange Sabel raslende efter sig, bevæger han sig fra Gruppe til Gruppe.

Han er nøje inde i alle Koloniens mere pikante Forhold, sin Cronique scandaleuse kan han paa Fingrene, og derfor ved han ogsaa paa en Prik, hvormed han skal glæde hver enkelt af disse Sjæle, der slides op af tusinde utilfredsstillede Længsler. Senhor Andrade er derfor ogsaa en ligesaa frygtet som utvivlsom populær Hersker over denne Del af Hans Majestæt Kongen af Portugals tro Undersaatter. Nu kommer Hs. Ekscellence hen til Donna Anna, der undseligt rødmer og derpaa sender den aabenbart ligesaa Lykkelige som Mægtige et brændende Øjekast, der øjensynlig elektriserer ham i den Grad, at han byder den skønne, unge Frue sin Arm, ved hvilken hun, med Sejrens Stolthed lysende ud af sine straalende, skønne Øjne, skrider forbi

de af Misundelse revnefærdige Rivalinders Flok. Ekscellencen og hans ligesaa skønne som tilsyneladende sikre Bytte forsvinder i en tilstødende Sal, som Etiketten ikke tillader Plebsen at komme ind i. Jeg kigger efter min fortræffelige Vært, der gør sig lille henne i en Krog af Salen. Jeg begynder at forstaa hint smærtelige Suk, der nogle Timer tidligere gav mig adskilligt at tænke paa.

— — —

Men hvem kommer der? En stor, tyk Dame, behængt med Guldstaals og med lynende sorte Øjne, der trodser Alderens Mindelser. Jeg lægger Mærke til, at hun stedse er omgivet af en Kohorte fattige goanesiske Adelsmænd, medens Selskabets evropæiske Portion synes mere reserveret overfor hende. Aa, ja! Sagen er — men tys, for der maa ikke saa gerne tales derom — at *Donna Catharina* er kommen til Goa efter i Lissabon at have tjent en efter portugisiske Forhold anstændig Formue som Bordelværtinde. Hun er nu fuldkommen rehabiliteret, spiller en stor Rolle i den fattige, indfødte Adels mere end luvslidte „Saloner“, ja, som man ser, modtages hun i Guvernementspaladset — dog først efter at hun forgangen Aar har bekostet Istandsættelsen af den forfaldne Kirke *San Franzisco de Pennedo*, hvilket fromme Værk i det hele kan

siges at betegne et betydningsfuldt Vendepunkt i Donna Catharinas hidtil noget prekære Forhold baade til denne og den tilkommende Verden.

Donna Catharina nærmer sig — de portugisiske Damer flygter, og et Par unge Officerer sætter sursøde Miner op, hvad Donnaen dog ikke synes at bemærke, idet hun majestætisk skrider forbi, medens hendes uhyre, sorte Kniplingsvifte uafsladelig er i Bevægelse. Jeg observerer, at hun lugter stærkt af Moskus og Sved.

Se der kommer Generalguvernørens Adjutant Arm i Arm med den bekendte „Ingeniør“ Senhor *Fernando de los Rios*, der paa Grund af talløse Slyngelstreger har maattet flygte fra Lisabon, men nu er i Færd med at tjene en lille Formue paa sit i Sandhed beklagelsesværdige Fædrelands Bekostning som Entreprenør for store „Vejbygningsanlæg“ i det indre Goa, Arbejder, der er langt bedre kendte i Lissabons officielle Aviser end i Goa selv, hvor ikke et Menneske har mindste Anelse om Senhor Rios' epokegørende Arbejder.

— — —

Men Musiken spiller, og Dansen gaar lystigt, og Soldaterne byder Limonade omkring — forgæves spidser man sin Næse efter mere substantielle Nydelser.

I de til Balsalen stødende Værelser samles de kurtiserende Par. Lidenskabelige Øjekast, varme Haandtryk, lange Kys og stakaandede Omfavnelser er de Former for den sydlandske Kærlighed, der paa et goanesisk Honoratioresbal stiller sig aabenlyst til Skue for den ofte rødmande, men stedse interesserede, nordiske Iagttager. Hvor ofte bliver ikke Ægteskabets helligste Forpligtelser glemte paa et saadant Honoratioresbal, hvor ofte har man ikke beklagelig Anledning til at iagttage, hvorledes smukke, purunge, kulørte Goaneserpiger bliver lokkede ind paa Baner, der kun kan ende med Fordærvelse for Legeme og Sjæl, ja, hvor tit ser man ikke frække Libertinere lægger deres Snarer selv for portugisiske Damer af tilsyneladende grundfæstet Dyd.

Dansen varer til Midnat, saa begynder den stive og højtidelige Afskedskur, og der bliver Liv udenfor Paladset mellem alle Palankindragerne og Hyrekareternes søvndrukne Kuske. Nu begynder et sandt Kapløb om at komme af Sted, thi det er ikke fint at være mellem de sidste afskedtagende Gæster. Alle trænger paa. Soldater kaster Hatte og Damemantiller over Hovedet paa Folk, Herrerne begynder at skændes, og pludselig lyder Hvin og Graad henne fra et Hjørne, hvor en Dame just er bleven trakteret med en ordenlig Lussing af

en Medbejlerinde, der ikke længer har kunnet styre sit hede. ildsprudende Temperament. Frygtelige og meget uhøviske Injurier mellem de paagældende Ægtemænd bliver naturligvis udvekslede, men vækker kun ringe Opmærksomhed, da alle kun tænker paa hurtigst muligt at faa fat paa Kareterne og Bærestolene — gammeldags Chaiser — da det er meget ufashionabelt at gaa hjem til Fods fra Hans Ekscellence Generalguvernørens officielle Bal.

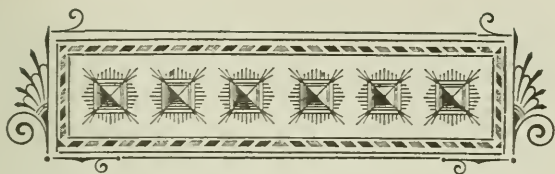
Endelig kommer vi da af Sted. Min Ven Augusto synes hensunken i søde Erindringer om en lille nydelig Pige i blaa Tyllskjole med runde Arme og Smilehuller i de gulbrune Kinder, som jeg nok havde lagt Mærke til i Balsalen, navnlig da der blev fortalt, at hun var Arving til tre Lak Rupier*). Min henrivende Værtinde Donna Anna tænker utvivlsomt paa den bedaarende Generalguvernør, og Don José de Oliveira og jeg stirrer forlegent afvekslende paa hinanden og paa Fuldmaanen, der titter ind i den modbydelige, kamferduftende Karet med sit mest skælmske og godmodige Ansigt.

*) En Lak = 100,000 Rupier.

Endelig kom vi hjem, og med Følelsen af en vel tilbragt, og for mig meget ærefuld, Aften sov jeg ind.

Jeg havde ikke for ingen Ting været paa goanesisk Honorationresbal.

Syttende Kapitel

Paa Vej til Goa velha. — Store Minder. — Smulrende Ruiner. — Gennem den gamle Hovedstad. — Det gamle Jesuiterkollegium. — Katedralkirken. — Bom-Jesus. — Den hellige Frantz Xavers Grav. — Udenfor det gyldne Gitter. — I St. Miquels Fængsler. — De Dødsdømte. — Den indiske Prins. — Levende begravet.

I mindre end en Time kører man fra Pandjim til det gamle Goa, „la velha cidade“. først gennem Haver og Smaaplantager, men tilsidst gennem øde, grønne Sumpmarker, hvortil Goas en Gang rige og skønne Omegn nu er forvandlet.

Jeg foretog Køreturen sammen med Don José de Oliveira, der netop samme Dag havde Embedsforretninger at besørge i den gamle, mærkelige Ruinstad, som en Gang var Midt-

punktet for et Kolonialrige. der var fem Gange større og ti Gange rigere end Portugal selv.

Den vældige Katedrais og Bom-Jesus' høje Taarne knejste for vort Blik i den lette, rene Tropeluft, men Goa selv laa skjult under sine Havers og Palmelundes grønne Bladehang.

Mure, dækkede af Slingplanter, Gader, af hvilke Skove er voksede op, og Paladser med grønne Grene og viftende Palmekroner tittende ud af de forvitrede Vinduesaabninger — saaledes var det Syn, der alle Vegne mødte mit forbavsede Blik, da vi nærmede os Staden.

Uvilkaarligt fløj Tankerne tilbage til det 16de Aarhundredes straalende Goa: De sammensunkne Ruiner voksede op af deres grønne Svøb med Taarne og knejsende Tinder og de brede Gader, af hvis Stenbro hundredaarige Træer nu skød frem, befolkedes af en broget og larmende Mængde, Købmænd fra Evropa og fra alle Indiens Lande, portugisiske Soldater og Officerer og ridderlige Eventyrere, Efterkommere af Erobrerslægten, Præster og Munke og pragtfulde Processioner, lange Vogn-tog belæssede med alle Indiens Herligheder, og paa den brede Mandavi stolte, portugisiske Orlogsmænd og bredbougede, lossende og ladende Koffardiskibe, og det hele glimrende

Billede farvet af Indiens lyse Sol, Underværker, skabte af et Folk, der i Aarhundreder havde sparet sin Kraft til en umaadelig Kraftudfoldelse i et ligesaa glimrende som stakket Tidsrum, fuldt af Storhed og Lykke, men efterfulgt af en rivende Dekadence, der oversaaede de blomstrende Kolonier med Ruiner af en Størrelse og af et Omfang, hvortil Historien intet tilsvarende Eksempel kan anføre.

En lang solhed „Gade“, lave Havemure til begge Sider, som kun ufuldstændigt skjuler den yppige Vegetations prangende Flor, tæt Græs over den hundreदारige Stenbro, hist og her et sammenfaldent Palads, hvis Stueetage er istandsat ved Hjælp af Bølgeblik og hvidtet Tagpap og klodsede Jalousier for de en Gang store, nu halvt tilmurede Vinduer, et uhyre Bygningskompleks, lange kaserneagtige Rækker af gabende Vindueshuller, som Solen skinner igennem, halvt sammenstyrtede Taarne, en pragtfuld Korrunding, en dyb Kryptkirke med sammensunkne Graves forræderske Faldgruber — Goas gamle berømte Jesuiterkollegium, den oprindelige Moderanstalt for den indiske Hedningemission — smaa faldefærdige, hvidgule Huse i lange Rækker, hist og her tarvelige Butiker med allehaande Nødvendighedsartikler, Smaaflokke af Geder med forunderlige Hyrder, der synes i mærkelig Grad

at ligne dem, den Rejsende møder i Kalabriens og Siciliens vilde Bjærgegne, gulbrune Kvinder i hvide Mousselinskjoler i de aabne Døre og bag Jalousiernes Tremmer: glødende mørke Øjne, svulmende Barme og runde Arme, der vilde være fuldendt skønne, hvis Muskulaturen ikke saa øjensynligt havde veget Pladsen for en ganske vist overordenlig velformet, men blød og slatten, svampagtig Kødmasse, det karakteristiske Kendemærke for alle risædende Folk, diminutive Hænder og Fødder og et lidenskabeligt Koketteri, der dog sjældnere, end man tror, fra Haandtryk og ømme Blikke gaar over til brødefuld Handling.

Alle vegne smaa Mandslinger med gule Ansigter, stort busket, blaasort Haar, lynende Tekopøjne, indfaldent Bryst og skæve Ben, Arme som Pibestilke og Haandled som Penne-skafter — den goanesiske Ungdom, Fremtidens Haab mere end Nutidens Stolthed — Bom-Jesus, den herlige Kirke i den rene portugisiske Stil, gemmende de jordiske Levninger af „Indiens Apostel“, den hellige Frantz Xaver, den mægtige Katedral, indviet til den hellige Frantz d'Assisi, en Gang en Moske, nu ubestridt — i tre hundrede Aar — indtagende den øverste Æresrang blandt alle Indiens kristne Kirker, gamle, hvidhaarede portugisiske Præster med store Straahatte, Klokkere og

Ringere, Sakristaner af et yngre og mere indfødt Udseende, dyb og hellig Klang deroppe mellem de mægtige Klokker, hvoraf mere end én er indviet af den hellige Frantz Xaver, medens han endnu vandrede paa Jorden.

Nu holder vor Vogn stille foran Bom-Jesus' Indgangsportal.

Dagen er brændende hed og talløse Moskitoer svirre om i Luften, men under de gamle, ærværdige Kirkehvelvinger er køligt og svalt. Dæmpet falder det blændende Sollys gennem Korets skønne, maledede Glasruder, kastende et blaaligt Skær over Kirkens Indre, over det høje Midterskib med det herlige Højalter og over Sidehvelvingernes tallose Kapeller.

Den hellige Frantz Xavers Legeme hviler i en pragtfuld Marmorkiste, som et gyldent Gitter lukker om. Udenfor dette staar der stedse en portugisisk Officer paa Vagt.

I fuld Gallauniform med funklende Epaulletter og vajende Fjer i Hatten skrider han op og ned, op og ned foran det gyldne Gitter. Hans dragne Sabel glimter som Sølv og Diamanter i Lysets brudte, mangedobbelte Straaler, op og ned, frem og tilbage vandrer han som Æresvagt over Støvet af den Hellige, som efter sin Død blev „Indiernes Vicekonge og Løjtnant-General.“

— — —

Det er underligt nok i dette fjerne solhede Land, langt borte fra Alfarvej og glemt af næsten alle, pludselig at komme til at staa overfor skønne, gamle Kunstværker, der alle skyldes Elever af Renæssancens store Mestre.

I San Francisco-Katedralen er der saaledes en prægtig Række Korsvejsbilleder, der stammer fra Kunstens Blomstringstid i Italien, samtidig med eller umiddelbart efter Rafael.

Naar man har set Katedralen og Bom-Jesus med Helgenens Grav, og naar man har kastet et Blik paa de mange Ruiner fra den store Tid, ja, saa er der ikke mere at se i den døde, solhede Stad, hvis faa og sløve Indvaanere man vender sig fra med Ligegyldighed og Lede, ærgerlig over deres Indolens og deres uforskammede Tiggeri, i hvilken Henseende man mærker den sydevropæiske Afstamning.

Da min venlige Vært derfor er færdig med sine Forretninger, er det uden Sorg, at jeg atter sætter mig op i vor magelige Landdaulet, der hurtigt fører os tilbage til Pandjim, til Donna Anna og til min Ven Augusto Ventura. Pandjim hverken er eller vil nogensinde blive til, hvad Goa — cidade velha — en Gang har været, men enden, den er dog befolket af levende Mennesker, der tænker og taler,

handler og elsker paa samme eller i hvert Fald lignende Maade, som Menneskene andre civiliserede og halvciviliserede Steder Verden over.

— — —
Om Eftermiddagen besøgte jeg Fort St. Miquel, der ligger ud mod Floden et lille Stykke Vest for Byen.

Denne lille Fæstning er bygget i Slutningen af forrige Aarhundrede af svære Koralblokke med forholdsvis lave Mure, der paa tre Sider omskylles af Flodens Bølger. Det er et meget indskrænket Areal, Fort Miquel er bygget paa, hvorfor det ogsaa, foruden de dybe, uigennemtrængelige Fængsler og de bombefaste Krudtkamre, kun indeholder Bolig for en Underofficer og en Fangevogter foruden en lille Vagtstue for de faa Soldater, der skiftevis udgør Besætningen.

Alle vegne er Murene hvidkalkede og Solen kaster uhindret sine blændende Straaler ned over alt dette ubarmhjærtige hvide, der i Længden er uudholdeligt for europæiske Øjne. men ikke desto mindre saa jeg til min Forfærdelse en ulykkelig portugisisk Soldat staa Skildvagt her, uden at have saa meget som et Skildershus at søge Skjul i. Solen brændte ned paa hans stramtsiddende, uldne Uniformsfrakke, og i Armen holdt han en frygtelig tung, æld-

gammel Flint, som han gjorde et sløvt Forsøg paa at præsentere, da vi nærmede os. Han saa syg og gusten ud — som alle hans Kammerater. Uhensigtsmæssige Uniformer, en upraktisk, tildels grusom Tjenesteordning og endelig en ussel Forplejning og endnu uslere Lønning gør Stillingen som hvervet portugisk Kolonial-Soldat alt andet end tiltalende.

Jeg havde imidlertid ikke udbedt mig Tilladelse til at bese St. Miquel blot for at anstille den Slags Betragtninger. Sagen er, at Fortet indeholder nogle dybe, skrækkelige Fængsler, der navnlig bruges som sikre Gemmesteder for Oprørere og andre politiske Forbrydere. Disse uhyggelige Fængsler vilde jeg gerne se; først i sidste Øjeblik fik jeg at vide, at de tildels var fyldte med nogle portugisiske Matroser, der for længere Tid siden havde myrdet deres Kaptajn og Styrmand, medens Skibet laa udenfor Pandjim. Trapper førte ned til Fortets Indre, der dannede to Etager.

I den nederste af disse, der laa dybt under Flodspejlet, viste man mig Fængslerne, der kun gennem aabne, skorstenslignende, murede Luftbrønde erholdt et Minimum af Lys og Luft. Da Døren til det største Fængsel aabnedes, saa jeg fem nøgne, gullige, frygtelig afmagrede Mennesker med uredt Haar og Skæg. I over et Aar havde de intet Øjeblik

forladt denne frygtelige Grav. Luften var forpestet af deres Uddunstninger og Heden aldeles kvælende. To var allerede bukkede under for deres Lidelser. Da de foruden mig fik Øje paa en Officer, begyndte de at fremklynke en hel Mængde hjerteskræende Bønner. Men nogle barske Ord bragte dem atter til Tavsshed. De var forlængst dømte til Døden, men man ventede endnu paa Kongens Stadfæstelse af Dødsdommen. Det syntes imidlertid, som om man fuldstændigt havde glemt de ulykkelige, thi man hørte stadig ikke det mindste fra Lissabon om denne Sag.

I et andet, endnu mørkere og rædselsfuldere Fængsel, viste man mig — en indisk „Prins“.

Der er saare ofte Oprør i de indre Bjærgene, hvis lidet civiliserede Beboere kun nødig bøjer sig under det snart slappe, snart vilkaarlige, portugisiske Regimente.

Det foregaaende Aar havde der atter fundet en Rejsning Sted, men, som sædvanlig, lykkedes det Portugiserne, at faa Bugt med den — hvert saadant Opstandsforsøg koster Portugal mere i Krigsomkostninger end hele Kolonien indbringer Statskassen i en Snes Aar — desuden havde man denne Gang det Held at faa fat i den egenlige Leder, Høvdinden Bingarh Sing, der nu paa andet Aar

holdtes indespærret i St. Miquels skrækkeligste Fangehul.

Vi betraadte en mørk Gang, ad hvis slimede Vægge Fugtigheden drev ned over det stedse vaade Flisegulv — vi befandt os dybt under Mandavifloden, der rullede sine Bølger i Højde med vore Øjne — pludselig stansedes vi af en svær Teaktrædør med oksyderet Metalbeslag. Fangevogteren drejede de dobbelte, klirrende Nøgler to Gange rundt i den rustne Laas og Døren sprang op.

Højt oppe i den ene Væg sad et lille Gittervindue, gennem hvilket der trængte en svag Lysning ind i det snævre Fængsel. I et Hjørne stod en gammel rusten Jærnseng, over hvilken nogle Tæpper var udbredte, ved Siden af stod en lille Træskammel; andet Møblement fandtes der ikke i det uhyggelige Rum. Først kunde jeg ingen Ting se paa Grund af Mørket, men en svag Stønnen bragte mig til at kaste Blikket hen i Fængslets mørkeste Krog, hvor jeg utydeligt skimtede en næsten nøgen, menneskelig Skikkelse, der sad paa Hug og stirrede paa disse Mennesker, som fyldte Fængslet og berøvede det den sidste Rest af Luft.

Denne elendige, afmagrede, stønnende Skikkelse var den usle, tilintetgjorte Rest af den en Gang mægtige Hovding, „Bjærgenes Konge“, som han havde kaldt sig i sine Velmagtsdage,

den Gang, da han formastede sig til at løfte sit Sværd mod Portugals Magt og Majestæt. Hans Straf var rædselsfuld, thi det var bestemt, at han ingensinde skulde forlade sit Fængsel men dø deri, i Virkeligheden levende begravet.

Attende Kapitel

Den dramatiske Kunst i Pandjim. — Vasco de Gama. — Lukkede Loger. — Fortid og Nutid. — Gamle og unge Racer. — Goanesernes Næstekærlighed. — I Mellemakten. — Afrejse fra Goa. — Don José de Oliveira. — Afstanden mellem os Nordboere og de tropiske Racer. — Atter ombord. — I Vinkorla. — Barmhjærtige Søstre. — Paa Bombays Rhed. — Komende Rejser.

Det er sandelig ikke mange Forlystelsesanstalter, den gode Stad Pandjim kan rose sig af, men saa meget mere véd de Indfødte at paaskønne dem, der er.

Der er først og fremmest Teatret, som ganske vist er meget lille, men til Gengæld hyggeligt og ganske smagfuldt med sin gamle, mørknede Forgyldning og sit hvidlakerede Kassetloft.

Pandjims Honoratiores er meget glade og

stolte over deres lille Teater, som de virkelig ikke for meget godt gad undvære.

— — —

Næsten hvert Aar kommer der et lille femte Rangs forpjudsket Selskab hertil fra Portugal, giver en Række ufrivillig komiske Forestillinger i den saakaldte „kolde“ Tid og sendes saa atter hjem til Fædrelandet — sommetider paa tredje Klasse og sommetider paa det Offenliges Bekostning. Dog plejer de kønnere af Kunstnerinderne at blive tilbage, at sige da, naar de afslutter fordelagtige private Engagementer af en ligesaa lykkelig som intim Natur.

Aa, hvor var den Aften dog skøn, da jeg sammen med min Ven Augusto og hans to brune, men bedaarende Halvsøstre overværede Opførelsen af det patriotiske Drama „Vasco de Gama“.

Teatret var fyldt til sidste Plads af en forventningsfuld Tilskuermængde, repræsenterende Koloniens bedste Selskab, Herrerne i Kjole og Uniform, Damerne hyllede i sorte Kniplingsmantiller, koketterende bag deres store sorte Florvifter. Passiaren gik livlig, medens forskellige tilstedeværende, fornemme Familiers liberiklædte Hajdukker og Tjenere ombar Soda vand, Bruslimonade og Bonbons. Alting bidrog til at fæstne det ejendommelige, frem-

medartede, ikke mindst den Omstændighed, at alle Balkonlogerne var lukkede med spraglede, kulørte Silketrækgardiner, gule, røde og blaa, ofte prangende med store, broderede Vaabenskjolde, der tilfulde godtgjorde, *hvilken* adelig Familje, der var den lykkelige Indehaver af hver enkelt Loge, over hvis Rand nydelige og elegante, mere eller mindre hvide eller brune, unge, adelige Damer mønstrede de tilstedeværende Kavallerer med blanke og straalende Øjne.

— — —
I Glansen fra saadanne lysende Øjepar, der tittede frem over Balkonens falmede Guld, omrandede af gamle Slægtvaabners blegnede Farver, syntes jeg at se et Billede af Portugals straalende Fortid, af mørke Vanmagts-tider og af et livsglad Haab, som er ungt og stærkt og derfor tror paa Fremtiden.

Men Fædrenes Synder skal hjemsøges paa Børnene indtil tredje og fjerde Led! Nationer som Individuer bygger deres Liv paa Fortidens Ruiner. Disse smulrende Rester har Magt over dem; ingen Revolution kan afryste svundne Aarhundreders Jubel og Graad. Lykkelige de unge stærke Folk, som kun ejer Fremtiden, som ikke tynges af trøskede Fortidsminders Hæder, Blod og Jammer.

Det er *Fortiden*, den lange hæderfulde og

skændselsfulde Fortid, som tynger de latinske Folkeslag til Jorden.

Det er mod denne Fortid, at Folkenes Ungdom forgæves kæmper, thi den er den stærkeste, og den magtstjæler Sindene og slapper Viljerne, og saa bærer det ud paa de resultatløse Drømmes bundløse Hav.

Held os Danske, at den hellige Ansgar var den første Evropæer, der betraadte vort Land, held os, at vi indtil da var vedblevne at være Europas yderste Thule.

Tusinde Aar! Kun tusinde Aar! I saa kort en Tid dør et Folk ikke; endnu skinner Solen langt ind over Fremtidens Fryd og Sorg. Denne Bevidsthed om *vor Folkeungdom* kan endnu længe bære *vort* Haab og Mod, men den er det netop, som Sydevropas Folkeslag mangler. De mærker sig selv gamle som *Folk*, de føler selv Tilbagegangen, Forfaldet, Døden, og i deres Fortvivlelse tager de sig endnu en Gang sammen til en Kæmpeanstrengelse, men urykkeligt lænkede til Fortiden, til deres egen Fortid, giver denne folkelige Overanstrengelse, der karakteriserer alle de romanske Folk, sig kun et goldt, et negativt Udslag i Opstillingen af Millionhære, glimrende udrustede og spraglet klædte Masser, der dog vil blive majede ned som Markens Græs og Liljer for den skarpe

Le i et vovet Sammenstød med de nordlige Racers kampberedte Folkehære.

Men Synet af og Bevidstheden om disse Hære bringer endnu en Gang de romanske Folkeslags Hjærter til at blusse i stærk og ægte Fædrelandskærlighed.

Dog, hvorfor fortabe sig i melankolske Drømme ved Synet af et Par Snese dunkle Pigeøjne og nogle falmede silkestukne Adelsvaabner.

Der er ej heller Tid dertil, thi se, nu gaar Tæppet op for det patriotiske Drama „Vasco de Gama“. Snart glemmer baade jeg og alle de andre det andet omkring os; vi gaar ganske op i alt det meget, der foregaar paa Scenen, og vi bliver mere og mere begejstrede over de kunstneriske Anstrængelser, der udfoldes baade af Skuespillere og Skuespillerinder. Særlig maa jeg nævne hende, der forestiller *Goas Genius*, men det er forøvrigt klart nok, at den samme patriotiske Begejstring mere og mere bliver Enehersker paa begge Sider af den osende Lamperække, og det følger af sig selv, at Vasco de Gama — Direktoren — modtages med stormende Bifald, der falder stærkere og stærkere for hver af hans glimrende Bravurreplikker.

Navnlige da han i tredje Akt dræber hen-

holdsvis en spansk Skurk, en engelsk Admiral (i Uniform a la Nelson) og en indisk Stormogul, befinder det lille, men tapre og udholdende Orkester sig i øjensynlig Livsfare, da Publikum gør Mine til at storme Scenen for personlig at omfavne og kysse Vasco de Gama.

Alle Goanesere elsker at kysse hinanden.

To Gange daglig udvekslede jeg Smaskkys med min Ven Augusto, en ubehagelig, men national Skik.

Mellemakterne tilbringes i Teatrets smukke Have, hvor man ryger Cigaretter og gør stormende Kur til Skønhederne, medens det mig saa velbekendte frygtelige Militærorkester diverterer Publikum med de samme tyve Aar gamle Dansemelodier, som Beaumonden den foregaaende Aften havde svunget sig efter paa Hs. Eksellence Generalguvernørens Honoratioresbal.

— — —
Saa kom Opbrudets Øjeblikke.

Den gamle Damper, om Bord paa hvilken min Ven Augusto og jeg var komne til Pandjim, skulde nu atter tilbage til Bombay. Da jeg maatte tage mine Finanser i Agt, kunde jeg desværre ikke følge Familierne Venturas og Oliveiras elskværdige Opfordringer til mig om at forlænge mit Ophold i det skønne, portugisiske Vicekongedømme.

At jeg ikke vilde miste min gældende Returbillet var i Viikelihooden min prosaiske Hovedgrund til nu atter saa stærkt at længes efter Bombay.

Ogsaa ihukom jeg den gamle Vismands Ord om at nyde, *men med Maude*, ligesom jeg af forskellige Grunde syntes det var bedst at tage Afsked, mens Legen var god.

Forøvrigt længtes jeg meget efter endelig en Gang at komme til at tiltræde min planlagte store Rejse gennem den indiske Halvø — Rejsen fra Bombay til Madras.

Min Afsked med mine kære Værtsfolk var ligesaa hjertelig, som den gensidig var ledsaget af de bedste Ønsker for Fremtiden. Det var mig navnlig en stor Glæde at lægge Mærke til, at Don José de Oliveira tog sig min Bortrejse nær. I den korte Tid, i hvilken vi to havde kendt hinanden, havde en gensidig oprigtig Sympati, en instinktmæssig Forstaaelse fra min Side af det dybe Hjærtessaar, som pinte og trykkede ham, forberedt vore Sjæle for et Venskab, som — om det var blevet plejet — maaske vilde have bygget en Bro, stærk nok til at spænde over den vide Afstand, som vi vidste, at Fremtidens Tusinder af Mile vilde lægge os imellem.

Endskönt mit Ophold i Pandjim kun havde

været af kort Varighed, var det dog ikke uden en ejendommelig Følelse af Vemod, hvormed jeg tog Afsked med disse underlige, os gotho-germaniske Nordboere saa usigelig fjærtstaaende, gulbrune Mennesker, hvis elskværdige Blomstersprog vi smiler af, medens vi forelsker os i de straalende, løfterige Kvindeøjne, Racens skønne Fællesmærke.

For sidste Gang kyssede jeg min skønne Værtinde Donna Annas hvide Haand og for allersidste Gang fangede jeg et glimrende Blik fra min Ven Augustos to nydelige Halvsøstre, der endog gjorde mig den Ære at følge mig ned til det ventende Dampskib.

Saa peb den rustne Fløjte for sidste Gang, hvide Lommetørklæder viftede og jeg raabte mit sidste Levvel til Augusto, der blev tilbage og langsomt gled Damperen ned ad Mandaviflodens gullige Vande.

Men endnu længe fastholdt mit Blik de slanke, hvidklædte Kvindeskikkelser derinde paa den gamle Anlægsbro.

Da jeg ikke længere kunde se dem, vendte jeg mig bort og hilste det blaanende Hav, som vor Stevn var vendt imod.

Pandjims slanke Palmer og hvide Huse, de store Kirker, de forfaldne Kaserner og Generalguvernørens solskinnende Palads — læn-

gere og længere bort sejlede jeg fra det alt-sammen.

Det sidste af Staden, jeg øjnede i den blændende Solglans, var den prægtige, hvide *Alfandega*, Pandjims Toldbod og Børs.

— — —

Haver og Vigner, Villaer og smukke Landhuse ligger spredte paa Flodens Bredder og af og til møder vi en Fiskerbarke med blændende hvide Sejl og med Nattens rige Dræt om Bord.

Saa stod vi til Havs.

Duvende og stampende i den friske Sø-gang, drejede vi om *Agoadopynten*, hvor et gammelt portugisisk Fort med hvide Mure og krenelerede Taarne siden umindelige Tider har vogtet Indgangen til det hellige Goa. Tre Gange kippede vor Damper sit Flag af Ærbødighed for det gamle blaa-hvide Banner, som en Gang har behersket Verdenshavene og endnu vajer over denne fjerne Kyst.

Et Par Timer senere løb vi forbi Fort *Terekol*, over hvis hvide Brystværn vi i Kikkerten kunde se gamle sorte Jærkanoner rage frem.

Det var vort sidste Glimt af det portugisiske Indien og snart efter dampede vi op langs Konkans forrevne Bjærgkyst, hvor Gammelengland alt længe svang sit tunge Scepter.

Klokken to om Eftermiddagen anløb vi, ligesom paa Udrejsen, den lille smudsige og fattige Havnstad *Vinkorla*. Her kom tre barmhjærtige Søstre af Kongregationen „Korsets Døtre“ om Bord, ledsagede af et halvt Dusin bitte smaa Børn, der hang de gode Søstre i Skørterne, det vil sige de af dem, der selv kunde gaa, thi de mindste maatte Søstrene bære paa Armen.

Ganske nysgerrig efter at erfare noget nærmere om dette besynderlige Optog, spurgte jeg vor parsiske Kaptajn, hvorhen de gode Søstre vel skulde med disse smaa lasede og snavsede Unger.

Han saa ganske forbavset paa mig. „Véd De da ikke det?“ sagde han. „Det er jo nogle af de tyske Nonner fra Vajsenhuset i Bombay.“

Jeg havde nok hørt Tale om dette Vajsenhus, vidste ogsaa, at det gjorde meget godt og aarligt frelste mange fattige Børn fra Død og Undergang.

Her fik jeg nu Lejlighed til at se nogle af Søstrene i Virksomhed. Børnene var alle tagne op fra Gaden, priggivne den visse Død. Nu bragtes de til den store Stiftelse i Bombay, hvor der sørgedes for dem, indtil de selv kunde fortjene deres Brød.

En saadan Virksomhed behøver ikke at roses.

Resultaterne — Tusinder af frelst Men-
neskeliv — ligger jo klart for Dagen.

Disse Nonner tager Kristi Kors op og følger ham efter.

Kan man sige det samme om de fyrsteligt aflagte engelske og amerikanske Missionærer, der med deres Familier bebor elegante Villaer paa Malabarhill og ikke kunne tænke dem Tilværelsen uden en komfortabel Rekreati-
onsrejse til deres Hjemstavn hvert andet eller mindst hvert tredje Aar.

Vi Danske kan maaske ogsaa tale med i saa Henseende, men — schwamm darüber!

— — —

Den paafølgende Dags Aften dampede vi ind paa Bombays Rhed. Lysene tændtes i den store Stad og Mørket sænkede sig over Hav og Land. En Fiskerbaad, der lagde sig paa Siden af os, førte mig hurtigt ind til Apollo Bunders mægtige Granittrapper, og jeg var atter i Bombay.

Foran mig laa nu min store Rejse gennem Dekan og Sydindien — bagved mig min Pilgrimsfærd — paa Malabarkysten.

